

תנ"ך יהושע וְשׁוֹפְטִים

חוברת עבודה

מן הִירְדוֹן וְעַד יְמֵי הַשּׁוֹפְטִים

חלק א': ספר יהושע • חלק ב': ספר שופטים

לתלמידות ולתלמידים שלום,

בחוברת זו נלמד יחד את תוכנית התנ"ך של השנה: ספר יהושע וספר שופטים. בחלק הראשון נלווה את יהושע ואת בני ישראל בכניסה לארץ ובכיבושה, ובחלק השני נכיר את תקופת השופטים - מאז מות יהושע ועד לפני המלכים.

בכל יחידה תמצאו פסוקים מן התנ"ך, מילים קשות, הסברים, תמונות ותרגילים מגוונים: שאלות הבנה, טבלאות, מפות, תשבצים, חידות, קומיקס, יומן, עיתון, משל ומשימות יצירה. בסוף כל יחידה מחכה לכם סיכום: "מה למדנו?".

חשוב: תמיד כדאי לפתוח גם את התנ"ך ולקרוא את הפרק כולו. בהצלחה ובהנאה!

סימנים בחוברת

מילים קשות - פירוש מילים

שאלות הבנה

משימה יצירתית

מה למדנו? - סיכום היחידה

נקרא בכתוב - הפסוקים מן התנ"ך

נבין את הכתוב - הסבר

שאלת חשיבה - אין תשובה אחת

נכונה

תשבץ, תפזורת ומשחקים

תוכן העניינים

חלק א' - ספר יהושע		
6	היכרות עם ספר יהושע מבוא ומפה	
11	ההכנות לכניסה לארץ יהושע א	יחידה 1
19	רחב והמרגלים יהושע ב	יחידה 2
27	חציית הירדן ובניית אבני הזיכרון יהושע ג-ה	יחידה 3
37	כיבוש יריחו יהושע ו	יחידה 4
44	העי יהושע ז; ח, א-כט	יחידה 5
51	בריתות הר עיבל והגבעונים יהושע ח, ל-לה; ט	יחידה 6
59	שמש בגבעון דום יהושע י-יא	יחידה 7
67	מות יהושע - סיום תקופה יהושע כד	יחידה 8
75	סיכום: חוזרים על ספר יהושע חזרה על הספר	
חלק ב' - ספר שופטים		
81	היכרות עם ספר שופטים מבוא, מפה ומעגל	
85	פתיחה לספר שופטים שופטים ב	יחידה 1
90	השופטים הראשונים שופטים ג	יחידה 2
95	דבורה וברק שופטים ד-ה	יחידה 3
101	גדעון - צמיחתו של מנהיג שופטים ו-ז	יחידה 4

106	גדעון - שופט לישראל? שופטים ח	יחידה 5
111	משל יותם שופטים ט	יחידה 6
116	שופטים קטנים ויפתח שופטים י-יב	יחידה 7
121	שמשון - נזיר מבטן שופטים יג-יד	יחידה 8
125	שמשון ופלשתים שופטים טו-טז	יחידה 9
130	פסל מיכה שופטים יז-יח	יחידה 10
134	פילגש בגבעה שופטים יט-כ	יחידה 11
139	סוף ספר שופטים שופטים כא	יחידה 12
144	סיכום: חוזרים על ספר שופטים חזרה על הספר	

חלק א'

ספר יהושע

הכניסה לארץ וכיבושה · יהושע א-יא, כד

היכרות עם ספר יהושע

פתיחה

מבוא ומפה

מה נלמד ביחידה?

- ◆ מקומו של ספר יהושע בתנ"ך
- ◆ מי היה יהושע בן נון
- ◆ המבנה של ספר יהושע
- ◆ המקומות החשובים בספר – על המפה

מבט מלמעלה

ספר יהושע פותח פרק חדש בתולדות עם ישראל. אחרי ארבעים שנה במדבר ואחרי מות משה, העם עומד על גדת הירדן ומוכן להיכנס לארץ. בחוברת זו נלווה את יהושע ואת בני ישראל בצעדיהם הראשונים בארץ – מן ההכנות ועד נאום הפרידה של יהושע.

ספר יהושע בתנ"ך

התנ"ך מחולק לשלושה חלקים: תורה, נביאים וכתובים. ספר יהושע הוא הספר הראשון בחלק הנביאים, ופותח את קבוצת הספרים הנקראת "נביאים ראשונים": יהושע, שופטים, שמואל ומלכים. ספרים אלה מספרים את סיפורו של עם ישראל בארצו, מן הכניסה לארץ ועד חורבן בית המקדש הראשון. ספר יהושע ממשיך בדיוק מן המקום שבו נגמרת התורה: ספר דברים מסתיים במות משה בערבות מואב, וספר יהושע נפתח במילים "וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה". בספר 24 פרקים.

שלושה חלקים בספר יהושע

פרקים	החלק	מה מסופר בו?
א-יב	כיבוש הארץ	ההכנות, חציית הירדן, כיבוש יריחו והעי, המלחמות בדרום ובצפון
יג-כא	חלוקת הארץ	חלוקת הארץ לשבטים, ערי מקלט וערי הלוויים
כב-כד	סיום ופרידה	שבטי עבר הירדן חוזרים לנחלתם, נאומו הפרידה של יהושע ומותו

1 השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

מחסן מילים: נביאים ♦ דברים ♦ 24 ♦ שופטים ♦ יהושע

1. התנ"ך מחולק לתורה, _____, וכתובים.
2. ספר _____ הוא הספר הראשון בנביאים ראשונים.
3. הספר שבא אחרי ספר יהושע הוא ספר _____.
4. ספר יהושע ממשיך את ספר _____, שבסופו מת משה.
5. בספר יהושע יש _____ פרקים.

מי היה יהושע?

יהושע בן נון היה משבט אפרים. כבר בצעירותו היה "מְשִׁירַת מֹשֶׁה" – עוזרו הקרוב של משה, שלמד ממנו מקרוב איך מנהיגים עם. במלחמה בעמלק, מיד אחרי יציאת מצרים, יהושע הוביל את הלוחמים (שמות יז). הוא היה אחד משנים-עשר המרגלים שמשה שלח לתור את הארץ. עשרה מרגלים הוציאו דיבה על הארץ, ורק יהושע וכלב בן יפונה אמרו: "טוֹבָה הָאָרֶץ מְאֹד מְאֹד" (במדבר יד, ז). משה שינה את שמו מהוֹשֶׁעַ לַיהוֹשֻׁעַ (במדבר יג, טז). לפני מותו סמך משה את ידיו על יהושע לעיני כל העם, וכך מינה אותו למנהיג הבא (במדבר כז).

תעודת זהות: השלימו את תעודת הזהות של יהושע בעזרת הקטע שלמעלה

2

תעודת זהות

תמונה

שם

שם האב

שבט

תפקיד בימי משה

מלחמה ראשונה

במשלחת המרגלים

אמר

מי מינה אותו

למנהיג, ואיך?

ציר זמן: מספרו את האירועים לפי הסדר שבו קרו (1-6)

3

א. חטא המרגלים

ב. מות משה

ג. מתן תורה בהר סיני

ד. כניסת בני ישראל לארץ בהנהגת יהושע

ה. יציאת מצרים

ו. ארבעים שנה במדבר

הקדום ביותר ← המאוחר ביותר (כתבו בכל משבצת את האות המתאימה)

6

5

4

3

2

1

המקומות החשובים בספר יהושע

חפשו במפה

4

1. איזה נהר חצו בני ישראל כדי להיכנס לארץ?

2. מה שמה של העיר הראשונה שנכבשה, הקרובה לירדן?

3. בין אילו שני הרים נמצאת העיר שכם?

4. איזו עיר נמצאת בצפון, לא רחוק מן הכנרת?

ההכנות לכניסה לארץ

יחידה 1

יהושע א

מה נלמד ביחידה?

- ◆ "חֲזַק וְאֶמֶץ" – מה ה' אומר ליהושע
- ◆ איך מתכוננים לכניסה לארץ
- ◆ שבטי עבר הירדן והערבות ההדדית

מבט מלמעלה

משה מת, ועם ישראל עומד לפני הכניסה לארץ – בלי המנהיג שהוציא אותו ממצרים. אבל יש מנהיג חדש: יהושע. ה' מחזק את יהושע בתפקידו, ויהושע מכין את העם לחציית הירדן. הוא גם מזכיר לשניים וחצי השבטים, שכבר קיבלו נחלה בעבר הירדן המזרחי, את ההבטחה שלהם.

נקרא בכתוב: דבר ה' אל יהושע יהושע א, א-ט

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת מֹשֶׁה עֶבֶד ה' וַיֹּאמֶר ה' אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן מִשְׁרַת מֹשֶׁה לֵאמֹר (ב) מֹשֶׁה עֶבְדִּי מֵת וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה אִתָּה וְכָל־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר אָנֹכִי נֹתֵן לָהֶם לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל (ג) כָּל־מְקוֹם אֲשֶׁר תֵּדָרֵךְ כְּפִי־כְגֻלְכֶם בּוֹ לָכֶם נִתְּנָיו כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־מֹשֶׁה (ד) מִהַמִּדְבָּר וְהַלְבֵנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר־פָּרָת כָּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם הַגָּדוֹל מִבּוֹא הַשָּׁמֶשׁ יְהִיָּה גְבוּלְכֶם (ה) לֹא־יִתְּצַב אִישׁ לִפְנֵיכָּ כָּל יָמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אֶרְפָּךְ וְלֹא אֶעֱזָבְךָ (ו) חֹזֶק וְאַמֵּץ כִּי אִתָּה תִּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם לָתֵת לָהֶם (ז) כִּי חֹזֶק וְאַמֵּץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַתּוֹכָה אֲשֶׁר צִוֵּךְ מֹשֶׁה עֶבְדִּי אֶל־תִּסּוֹר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמָאוֹל לִמְעַן תִּשְׁכִּיל בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ (ח) לֹא־יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹכָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה לִמְעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכְּתוּב בּוֹ כִּי־אֲזַ תַּצְלִיחַ אֶת־דַּרְכְּךָ וְאֲזַ תִּשְׁכִּיל (ט) הֲלוֹא צִוִּיתִיךָ חֹזֶק וְאַמֵּץ אֶל־תַּעֲרֹץ וְאֶל־תַּחַת כִּי עִמָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ

מילים קשות

תחלק לעם את הארץ לנחלה	תִּנְחִיל	העוזר הקרוב של משה	מִשְׁרַת מֹשֶׁה
לא יזוז, לא יסור	לֹא יָמוּשׁ	תלכו ותצעדו ברגליכם	תֵּדָרֵךְ כְּפִי רְגְלֵכֶם
ותלמד, תעסוק בו	וְהִגִּיתָ	אף אחד לא יוכל לעמוד נגדך	לֹא יִתְּצַב אִישׁ לִפְנֵיכָּ
אל תפחד ואל תיבהל	אֶל תַּעֲרֹץ וְאֶל תַּחַת	לא אעזוב אותך, לא ארפה ממך	לֹא אֶרְפָּךְ

נבין את הכתוב

ה' פונה אל יהושע מיד אחרי מות משה: "מֹשֶׁה עֶבְדִּי מֵת, וְעַתָּה קוּם עֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה". אין זמן לשקוע בצער – צריך להמשיך הלאה.
ה' מבטיח ליהושע שלוש הבטחות: הארץ תינתן לעם, אף אויב לא יוכל לעמוד נגדו, וה' יהיה איתו "כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה".
שלוש פעמים חוזרות המילים "חֹזֶק וְאַמֵּץ" (פסוקים ו, ז, ט). יהושע צריך כוח ואומץ בשני תחומים: במלחמה על הארץ, וגם בשמירת התורה – "לֹא יָמוּשׁ סֵפֶר הַתּוֹכָה הַזֶּה מִפִּיךָ".

1 ענו על השאלות

1. מתי פנה ה' אל יהושע? ציטטו מן הפסוק.

2. מה ה' מצווה את יהושע לעשות בפסוק ב?

3. כתבו שתי הבטחות שה' מבטיח ליהושע (פסוקים ג-ה).

4. מה צריך יהושע לעשות עם "סֵפֶר הַתּוֹכָה" (פסוק ח)?

חֶזֶק וְאַמֵּץ - פעם, פעמיים, שלוש

המילים "חֶזֶק וְאַמֵּץ" מופיעות בפרק שלוש פעמים מפי ה', ופעם נוספת מפי העם בסוף הפרק. גם היום אומרים "חֶזֶק וְאַמֵּץ" למי שיוצא לדרך חדשה או מתחיל תפקיד קשה.

2 מצאו בפסוקים ו-ט את שלוש הפעמים של "חזק ואמץ" והשלימו את הטבלה

פסוק	מה בא אחרי "חזק ואמץ"?	למה צריך כאן אומץ?
ו		
ז		
ט		

3 משימה יצירתית: כרטיס "חזק ואמץ"

עצבו כרטיס עידוד לחבר או לחברה שמתחילים משהו חדש וקשה. כתבו בו "חזק ואמץ" ועוד משפט או שניים משלכם, וקשטו.

שאלת חשיבה

4

1. לפעמים קשה להתחיל משהו חדש – כיתה חדשה, תפקיד חדש, חוג חדש. מתי הייתם צריכים לומר לעצמכם "חזק ואמץ"? מה עזר לכם?

נקרא בכתוב: יהושע מכין את העם **יהושע א, י-יח**

(י) וַיֵּצֵא יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שִׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר (יא) עָבְרוּ בְּקֶרֶב הַמַּסָּנָה וַיֵּצֵאוּ אֶת־הָעָם לֵאמֹר הִכִּינוּ לָכֶם צִידָה כִּי בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבוֹא לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָכֶם לָרֶשֶׁתָּהּ (יב) וְלִרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי וְלַחֲצִי שִׁבְט הַמְּנַשֶּׁה אָמַר יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר (יג) זָכוֹר אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם מֹשֶׁה עַבְד־יְהוָה לֵאמֹר ה' אֱלֹהֵיכֶם מְנִיחַ לָכֶם וְנָתַן לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת (יד) נְשִׁיכֶם טַפְכֶם וּמִקְנֵיכֶם יֵשְׁבוּ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן וְאַתֶּם תַּעֲבְרוּ מִמֶּשֶׁה לִפְנֵי אַחֵיכֶם כָּל גְּבוּרֵי הַחֵיל וְעֲזַרְתֶּם אוֹתָם (טו) עַד אֲשֶׁר־יָנִיחַ ה' לְאַחֵיכֶם כָּכֶם וַיִּרְשׁוּ גַם־הֵמָּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם נָתַן לָהֶם וְשַׁבְתֶּם לָאָרֶץ וִירֶשְׁתֶּם אוֹתָהּ אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עַבְד־ה' בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן מִזִּכְחַ הַשָּׁמֶשׁ (טז) וַיַּעֲנוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר־צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה וְאֶל־כָּל־אֲשֶׁר תִּשְׁלַחַנוּ נֶלֶךְ (יז) כָּכֹל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ אֶל־מֹשֶׁה כֵּן נִשְׁמַע אֲלֶיךָ כֹּךְ יְהִי ה' אֱלֹהֶיךָ עִמָּךְ כְּאֲשֶׁר הָיָה עִם־מֹשֶׁה (יח) כָּל־אִישׁ אֲשֶׁר־יִמָּרָה אֶת־פִּיךָ וְלֹא־יִשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ לְכָל אֲשֶׁר־תִּצְוֶנוּ יוֹמָת כֹּךְ חֲזַק וְאַמֵּץ

מילים קשות

שִׁטְרֵי הָעָם	הממונים על הסדר בעם	חמושים, מוכנים לקרב
צִידָה	אוכל לדרך	הלוחמים האמיצים
מְנִיחַ לָכֶם	נותן לכם מנוחה ושקט	לא ישמע בקולך, ימרוד
מִקְנֵיכֶם	הצאן והבקר שלכם	

נבין את הכתוב

יהושע לא מחכה: הוא מצווה את השוטרים לעבור במחנה ולומר לעם להכין צידה, כי "בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה".

שבת ראובן, שבת גד וחצי שבת מנשה כבר קיבלו נחלה בעבר הירדן המזרחי, בימי משה. יהושע מזכיר להם את ההבטחה שהבטיחו למשה: הנשים, הילדים והמקנה יישארו מאחור, והלוחמים יעברו חמושים לפני אחיהם ויעזרו להם עד שגם הם יקבלו את נחלתם. זוהי ערבות הדדית – "כל ישראל ערבים זה לזה".

העם עונה ליהושע: "כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה... בְּקֹץ חֶזֶק וְאַמֶּץ". עכשיו גם העם מחזק את המנהיג שלו.

5 מי אמר למי? השלימו מתחת לכל ציטוט

"הָכִינוּ לָכֶם צִידָה"

מי אמר? _____

למי? _____

"קוּם עָבֵר אֶת הַיַּרְדֵּן הַזֶּה"

מי אמר? _____

למי? _____

"כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ נַעֲשֶׂה"

מי אמר? _____

למי? _____

"וַעֲזַרְתֶּם אוֹתָם"

מי אמר? _____

למי? _____

6 ענו על השאלות

1. מה הם הכינו לפני חציית הירדן, ובעוד כמה ימים יעברו את הירדן?

2. מי יישאר בעבר הירדן המזרחי ומי יעבור עם כל העם?

3. עד מתי יעזרו הלוחמים של שניים וחצי השבטים לאחיהם (פסוק טו)?

ערבות הדדית

7

1. לוחמי ראובן וגד כבר קיבלו את הנחלה שלהם, ובכל זאת יצאו להילחם עם אחיהם. למה, לדעתכם, זה חשוב?

2. תנו דוגמה לערבות הדדית בכיתה, בבית או בשכונה שלכם.

איתור מידע מהפרק

8

ענו על השאלות לפי הכתוב בפרק א'.

1. מה ציווה ה' את יהושע לעשות אחרי מות משה?

2. איזה ביטוי של חיזוק חוזר שלוש פעמים בדברי ה' ליהושע, ומה משמעותו?

3. מה ציוו השוטרים על העם להכין לקראת המעבר?

4. מה הבטיחו שבטי ראובן וגד וחצי שבט מנשה ליהושע?

9 הבנה והסקת מסקנות

9

1. למה לדעתכם ה' חוזר ואומר ליהושע "חֲזַק וְאַמֶּץ" פעם אחר פעם?

2. ה' אמר ליהושע: "וְהָיִיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה". במה היה על יהושע לעסוק תמיד, ולמה זה תנאי להצלחה?

3. מדוע חשוב היה ליהושע לקבל הבטחה גם משבטי עבר הירדן?

מה למדנו?

- ✓ ה' פונה אל יהושע אחרי מות משה ומצווה אותו לעבור את הירדן.
- ✓ ה' מבטיח: הארץ תינתן לעם, ואני אהיה עמך כפי שהייתי עם משה.
- ✓ "חזק ואמץ" – גם במלחמה וגם בשמירת התורה.
- ✓ יהושע מכין את העם: צידה לדרך, בעוד שלושה ימים עוברים.
- ✓ שניים וחצי השבטים יוצאים לעזור לאחיהם – ערבות הדדית.

רחב והמרגלים

יחידה 2

יהושע ב

מה נלמד ביחידה?

- ◆ שליחת המרגלים ליריחו
- ◆ רחב מסתירה ומצילה את המרגלים
- ◆ השבועה וחוט השני
- ◆ הדיווח של המרגלים ליהושע

מבט מלמעלה

לפני הכניסה לארץ שולח יהושע שני מרגלים, בסוד, לראות את הארץ ואת יריחו. בעיר הם נכנסים לביתה של רחב, שבנוי בתוך חומת העיר. רחב מסתירה אותם, מצילה את חייהם ומבקשת מהם הבטחה. נלווה את המרגלים בדרכם, ונכיר אישה אמיצה שבחרה בצד של עם ישראל.

נקרא בכתוב: המרגלים בבית רחב **יהושע ב, א-ז**

(א) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בְּנֵי-נֹנִן מִן-הַשָּׁטִיִּים שְׁנַיִם-אֲנָשִׁים מְרַגְלִים חָרָשׁ לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-יְרִיחוֹ וַיָּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית-אִשָּׁה זֹנָה וּשְׁמָהּ רָחַב וַיִּשְׁכְּבוּ-שָׁמָּה (ב) וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אַנְשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר אֶת-הָאָרֶץ (ג) וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל-רָחַב לֵאמֹר הוֹצִיָּאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיךְ אֲשֶׁר-בָּאוּ לְבֵיתְךָ כִּי לַחְפֹּר אֶת-כָּל-הָאָרֶץ בָּאוּ (ד) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת-שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתַּצְפֵּנוּ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מִזֵּמִן הֵמָּה (ה) וַיְהִי הַשָּׁעַר לְסָגוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצְאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָּה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים כְּדָפוֹ מִהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תִשְׁיָגוּם (ו) וְהִיא הֶעֱלֵתָם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם בַּפֶּשֶׁתִּי הָעֵץ הָעֲרֻכּוֹת לֵה עַל-הַגֵּג (ז) וְהָאֲנָשִׁים כְּדָפוֹ אַחֲרֵיהֶם דֶּכַךְ הִירְדָן עַל הַמַּעְבְּרוֹת וְהַשָּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרֵי כֵּאֲשֶׁר יָצְאוּ הַרְדָּפִים אַחֲרֵיהֶם

מילים קשות

חָרָשׁ	בשקט, בסוד	פְּשֵׁתֵי הָעֵץ	גבעולי צמח הפשתן
לַחְפֹּר	לרגל, לחקור	הָעֲרֻכּוֹת	המונחות בשורות
וַתַּצְפֵּנוּ	והסתירה אותם	הַמַּעְבְּרוֹת	מקומות שבהם אפשר לעבור את הירדן ברגל
סָגְרוּ	לסגור		

נבין את הכתוב

יהושע שולח שני מרגלים מן השָׁטִיִּים "חָרָשׁ" – בסוד. משה שלח בזמנו שנים-עשר מרגלים בגלוי, והתוצאה הייתה קשה. הפעם יהושע שולח רק שניים, בשקט. המרגלים נכנסים לביתה של רחב. מלך יריחו שומע על כך ושולח אנשים לתפוס אותם. רחב מסתירה את המרגלים על הגג, תחת פשתי העץ, ושולחת את הרודפים אל הדרך לירדן.

ענו על השאלות

1

1. מאיזה מקום שלח יהושע את המרגלים, ולאילו עיר במיוחד?

2. מה פירוש המילה "חָקַשׁ"? למה, לדעתכם, יהושע שלח אותם בסוד?

.....

.....

3. איפה הסתירה רחב את המרגלים?

.....

4. לאן שלחה רחב את אנשי המלך?

.....

2 עקבו אחרי המרגלים על המפה

בעזרת עיפרון צבעוני סמנו על המפה את מסלול המרגלים: מן השיטים - דרך הירדן - אל יריחו - אל ההר (שם התחבאו שלושה ימים) - ובחזרה אל יהושע בשיטים.

1. באיזה כיוון ברחו המרגלים מיריחו - לכיוון הירדן או לכיוון ההר? למה זה היה חכם?

.....

נקרא בכתוב: השיחה על הגג יהושע ב, ח-יד

(ח) והמה טרם ישכבון והיא עלתה עליהם על-הגג (ט) ותאמר אל-האנשים ידעתי כי-נתן ה' לכם את-הארץ וכי-נפלה אימתכם עלינו וכי נמגו כל-ישרי הארץ מפניכם (י) כי שמענו את אשר-הוביש ה' את-מי ים-סוף מפניכם בצאתכם ממצרים ואשר עשיתם לשני מלכי האמרי אשר בעבר הירדן לסיחן ולעוג אשר החנמתם אותם (יא) ונשמע וימס לבבנו ולא-קמה עוד רוח באיש מפניכם כי ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל-הארץ מתחת (יב) ועתה השבעו-נא לי בה' כי-עשיתי עמכם חסד ועשיתם גם-אתם עם-בית אבי חסד ונתתם לי אות אמת (יג) והחיתם את-אבי ואת-אמי ואת-אחי ואת-אחיותי ואת כל-אשר להם והצללתם את-נפשתינו ממות (יד) ויאמרו לה האנשים נפשנו תחיתכם למות אם לא תגידו את-דברנו זה והיה בתת-יהוה לנו את-הארץ ועשינו עמך חסד ואמת

מילים קשות			
אימתכם	הפחד מכם	אות אמת	סימן שאפשר לסמוך עליו
נמלנו	נמסו מפחד, נחלשו	והייתם	ותשאירו בחיים
החרמתם	השמדתם	חסד ואמת	יחס טוב ונאמן
ולא קמה עוד ריח	לא נשאר להם אומץ		

נבין את הכתוב

בשיחה על הגג רחב מספרת למרגלים דבר חשוב: כל תושבי יריחו מפחדים מבני ישראל. הם שמעו על קריעת ים סוף ועל הניצחון על סיחון ועוג, "וַיִּמַּס לְבָבָנוּ". רחב אומרת: "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשֵׁמִים מַמְעַל וְעַל הָאָרֶץ מַתַּחַת". היא מבינה שה' עם ישראל, ומבקשת שבועה: כמו שהיא עשתה עמם חסד – כך יעשו גם הם חסד עם משפחתה, ויצילו את אביה, אמה, אחיה ואחיותיה.

3 ענו על השאלות

1. על אילו שני אירועים שמעו אנשי יריחו (פסוק י)?

.....

2. איך הרגישו אנשי יריחו כששמעו על כך?

.....

3. מה ביקשה רחב מן המרגלים?

.....

.....

נקרא בכתוב: חוט השני והדרך חזרה **יהושע ב, טו-כד**

(טו) ותורדם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת (טז) ותאמר להם הבה לכו פן יפגעו בכם הרדפים ונחבתם שמה שלשת ימים עד שוב הרדפים ואחר תלכו לדרככם (יז) ויאמרו אליה האנשים נקים אנחנו משבעתך הנה אשר השבעתנו (יח) הנה אנחנו באים בארץ את תקנות חוט השני הנה תקשרי בחלון אשר הוכדתנו בו ואת אביו ואת אמך ואת אחיו ואת כל בית אביו תאספי אליו הביתה (יט) והנה כל אשר יצא מדלתי ביתך החוצה דמו בראשו ואנחנו נקים וכל אשר יהיה אתך בבית דמו בראשו אם יד תהיה בו (כ) ואם תגיד את דברנו זה והיינו נקים משבעתך אשר השבעתנו (כא) ותאמר כדברכם כן הוא ותשלחם וילכו ותקשר את תקנות השני בחלון (כב) וילכו ויבאו הבה וישבו שם שלשת ימים עד שבו הרדפים ויבקשו הרדפים בכל הדרך ולא מצאו (כג) וישבו שני האנשים וירדו מהר ויעברו ויבאו אליהושע בן נון ויספרו לו את כל המצאות אותם (כד) ויאמרו אליהושע כי נתן ה' בידינו את כל הארץ וגם נמגו כלי יושבי הארץ מפנינו

מילים קשות

בקיר החומה	בתוך חומת העיר	תאספי	תכניסי, תאספי
נקים	פטורים, לא אשמים	דמו בראשו	הוא אשם במה שיקרה לו
תקנות חוט השני	חבל עשוי חוט אדום	ותקשרי	וקשרה

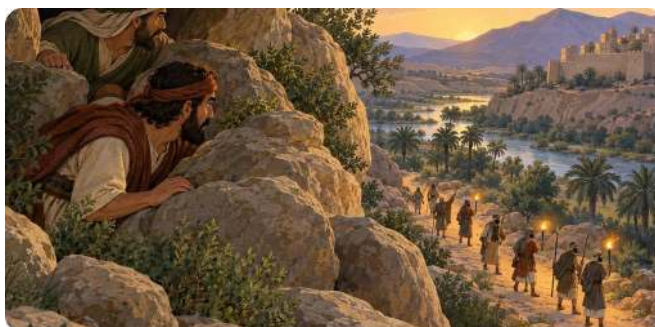

נבין את הכתוב

ביתה של רחב בנוי בתוך חומת העיר, ולכן היא יכולה להוריד את המרגלים בחבל דרך החלון – אל מחוץ לעיר. היא מייעצת להם להתחבא בהר שלושה ימים, עד שהרודפים יחזרו.

המרגלים נותנים לה סימן: חוט השני – חבל אדום – שתקשור בחלון. כל מי שיהיה בתוך הבית יינצל. רחב קושרת את החוט בחלון מיד.

המרגלים חוזרים ליהושע ומספרים: "כִּי נָתַן ה' בְּיָדֵנוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ, וְגַם נִמְגְּנוּ כָּל יִשְׂרָאֵל הָאָרֶץ מִפְּנֵינוּ". זה בדיוק מה שיהושע היה צריך לשמוע.

4 כרטיסיות: מספרו את הכרטיסים לפי סדר הסיפור (1-7)

כתבו בעיגול שבכל כרטיס את מספרו בסיפור.

☐ רחב מורידה את המרגלים בחבל דרך החלון	☐ המרגלים חוזרים ומספרים ליהושע
☐ רחב מבקשת שבועה מן המרגלים	☐ יהושע שולח שני מרגלים מן השיטים
☐ רחב מסתירה את המרגלים על הגג	☐ המרגלים באים לבית רחב
☐ מלך יריחו שולח אנשים לתפוס את המרגלים	

5 השוו: המרגלים של משה והמרגלים של יהושע

המרגלים של יהושע (יהושע ב)	המרגלים של משה (במדבר יג-יד)	
		כמה מרגלים נשלחו?

		בגלוי או בסוד?
		מה היה הדיווח?

6 שאלות חשיבה

6

1. רחב סיכנה את חייה כדי להציל את המרגלים. מה גרם לה, לדעתכם, לעשות זאת?

.....

2. חוט השני היה סימן להצלה. למה, לדעתכם, צריך סימן שרואים מבחוץ?

.....

7 יומן של מרגל

7

אתם אחד משני המרגלים. כתבו ביומן שלכם על הלילה בבית רחב: מה ראיתם, מה הרגשתם על הגג תחת הפשתים, ומה תמליצו ליהושע.

יומן אישי • יום _____

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8 השלימו את המילים (מחסן מילים)

8

מחסן מילים: חוט ♦ שני ♦ רחב ♦ מרגלים ♦ גג ♦ שבועה ♦ בָּהָר
♦ חָבֵל

1. יהושע שלח שני _____ מן השיטים ליריחו.
2. _____ אָשָׁה מִירִיחוֹ הִסְתִּיכָה אֶת הַמֶּרְגָּלִים עַל הֶ____.
3. היא ביקשה מן המרגלים _____ שמשפחתה תינצל.
4. המרגלים ציוו אותה לקשור _____ ה _____ בחלון.
5. המרגלים נסתתרו _____ שלושה ימים עד ששבו הרודפים.

9 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט	נכון	לא נכון
1. המרגלים נכנסו ליריחו בגלוי ובלי פחד. תיקון: _____	☐	☐
2. רחב שמעה על נס קריעת ים סוף ועל נצחון סיחון ועוג. תיקון: _____	☐	☐
3. המרגלים הבטיחו להציל את כל תושבי יריחו. תיקון: _____	☐	☐
4. רחב הורידה את המרגלים בחבל דרך החלון. תיקון: _____	☐	☐
5. המרגלים חזרו ליהושע ואמרו: "נָתַן ה' בְּיָדֵנוּ אֶת כָּל הָאָרֶץ". תיקון: _____	☐	☐
6. חוט השני נועד לסמן את בית רחב כדי שיינצל. תיקון: _____	☐	☐

 מה למדנו?

- ✓ יהושע שולח שני מרגלים בסוד ליריחו.
- ✓ רחב מסתירה אותם על הגג ומטעה את אנשי המלך.
- ✓ רחב: "ה' אלהיכם הוא אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת".
- ✓ המרגלים נשבעים להציל את משפחתה – סימן: חוט השני בחלון.
- ✓ הדיווח ליהושע: "נתן ה' בידנו את כל הארץ".

חציית הירדן ובניית אבני הזיכרון

יחידה 3

יהושע ג-ה

מה נלמד ביחידה?

- ◆ הנס בירדן - והדמיון לקריעת ים סוף
- ◆ שתיים-עשרה אבני הזיכרון
- ◆ הפסח הראשון בארץ
- ◆ יהושע ושר צבא ה'

מבט מלמעלה

הגיע הרגע: עם ישראל עובר את הירדן ונכנס לארץ. הכוהנים נושאים את ארון הברית, והמים נעצרים - כמו בקריעת ים סוף. כדי שהנס הזה לא יישכח, בונים בני ישראל אבני זיכרון. נלמד גם על הפסח הראשון בארץ ועל המפגש של יהושע עם שר צבא ה'.

נקרא בכתוב: הכנה לנס יהושע ג, ה-ח

(ה) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-הָעָם הַתְּקַדְּשׁוּ כִּי מָחָר יַעֲשֶׂה ה' בְּקִרְבְּכֶם נִפְלְאוֹת (ו) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל-הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר שְׂאוּ אֶת-אֲרוֹן הַבְּרִית וְעָבְרוּ לִפְנֵי הָעָם וַיִּשְׂאוּ אֶת-אֲרוֹן הַבְּרִית וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי הָעָם (ז) וַיֹּאמֶר ה' אֶל-יְהוֹשֻׁעַ הַיּוֹם הַזֶּה אֶחָל גִּדְלָךְ בְּעֵינֵי כָל-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם-מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ (ח) וְאַתָּה תַּצִּיָּה אֶת-הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן-הַבְּרִית לֵאמֹר כְּבִאֲכֶם עַד-קִצָּה מִי הַיַּרְדֵּן בַּיַּרְדֵּן תַּעֲמִדוּ

מילים קשות

הַתְּקַדְּשׁוּ	התכוננו, היטהרו	קִצָּה	סוף, שפת
נִפְלְאוֹת	ניסים, דברים מופלאים	תַּעֲמִדוּ	תיעצרו ותעמדו במקום

אגדלג

אעשה אותך גדול ומכובד

נבין את הכתוב

הכוהנים נושאים את ארון הברית לפני העם. ה' אומר ליהושע: "היום הזה אֶחָל גְּדֹלְךָ בְּעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל, אֲשֶׁר יֵדְעוּן כִּי כְּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ". הנס בירדן יראה לעם שיהושע הוא המנהיג שה' בחר בו.

נקרא בכתוב: המים נעצרים **יהושע ג, יד-יז**

(יד) וַיְהִי בְּנִסְעֵ הָעָם מֵאֶהְלֵיהֶם לַעֲבֹר אֶת-הַיַּרְדֵּן וְהַכֹּהֲנִים נִשְׁאִי הָאָרוֹן הַבְּרִית לִפְנֵי הָעָם (טו) וַכְּבֹּא נִשְׁאִי הָאָרוֹן עַד-הַיַּרְדֵּן וְכָגְלִי הַכֹּהֲנִים נִשְׁאִי הָאָרוֹן נִטְבְּלוּ בַקָּצָה הַמַּיִם וְהַיַּרְדֵּן מָלָא עַל-כָּל-גְּדֻתָּיו כָּל יְמֵי קִצִּיר (טז) וַיַּעֲמְדוּ הַמַּיִם הַיַּרְדִּים מִלְּמַעְלָה קֶמֶו גִּדְּאָחַד הַרְחֵק מְאֹד מֵאָדָם הָעִיר אֲשֶׁר מֵצָד צָרְתָן וְהַיַּרְדִּים עַל יָם הָעֵרֶבָה יִם-הַמֶּלַח תָּמּוּ נִכְרְתוּ וְהָעָם עָבְרוּ נֶגֶד יְרִיחוֹ (יז) וַיַּעֲמְדוּ הַכֹּהֲנִים נִשְׁאִי הָאָרוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּסֻכָּה בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן הַכֵּן וְכָל-יִשְׂרָאֵל עֹבְרִים בְּסֻכָּה עַד אֲשֶׁר-תָּמּוּ כָל-הַגּוֹי לַעֲבֹר אֶת-הַיַּרְדֵּן

מילים קשות

מָלָא עַל כָּל גְּדֻתָּיו	המים עלו על הגדות - הנהר מלא מאוד	תָּמּוּ נִכְרְתוּ	נגמרו, נפסקו
נִטְבְּלוּ	נגעו במים, נכנסו לתוכם	בְּסֻכָּה	ביבשה
גִּדְּאָחַד	כמו חומה, ערימה אחת גבוהה	הַכֵּן	בעמידה יציבה, בלי לזוז

נבין את הכתוב

הנס קרה בעונת הקציר, באביב, כשהירדן מלא מים עד גדותיו. ברגע שרגלי הכוהנים נגעו במים, המים שירדו מצפון נעצרו ועמדו "גִּדְּאָחַד" - הרחק, ליד העיר אדם. המים שזרמו דרומה, אל ים המלח, נגמרו. הכוהנים עמדו באמצע הירדן, וכל העם עבר בחרבה.

השוו בין קריעת ים סוף לחציית הירדן

1

חציית הירדן	קריעת ים סוף	
		מתי קרה הנס?
		מי עמד בראש

		העם?
		איך נעצרו המים?
		מה למד העם על המנהיג?

2 ענו על השאלות

1. מי נכנס ראשון למי הירדן?

.....

2. למה הנס היה גדול במיוחד? (רמז: פסוק טו)

.....

3. מה עשו הכוהנים בזמן שהעם עבר?

.....

הידעת?

נהר הירדן הוא הנהר הארוך בארץ. הוא זורם מן הצפון, דרך הכנרת, אל ים המלח – המקום הנמוך ביותר על פני כדור הארץ. העיר אדם, שבה נעצרו המים, נמצאת כ־30 ק"מ צפונית ליריחו.

נקרא בכתוב: אבני הזיכרון יהושע ד, ד-ז

(ד) וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־שְׁנֵי הָעָשָׂר אִישׁ אֶשֶׁר הָכִין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד מִשְׁבֵּט (ה) וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ עֲבְרוּ לִפְנֵי אֲרוֹן ה' אֱלֹהֵיכֶם אֶל־תּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וְהִרִימוּ לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אֶחָת עַל־שִׁכְמוֹ לְמַסָּפֵר שְׁבֹטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל (ו) לְמַעַן תִּהְיֶה זֹאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי־יִשְׁאַלּוּן בְּנֵיכֶם מָחָר וְיֹאמַר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם (ז) וְאָמַרְתֶּם לָהֶם אֲשֶׁר נִכְרְתוּ מִיַּמִּי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה בְּעֲבָרוֹ בַּיַּרְדֵּן נִכְרְתוּ מִי הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכְרוֹן לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם

מילים קשות			
שְׁנַיִם הָעֶשֶׂר אִישׁ	איש אחד מכל שבט	לְזָכְרוֹן	כדי לזכור
מַצֵּב רַגְלֵי הַכְּהֹנִים	המקום שבו עמדו הכוהנים	עַד עוֹלָם	לתמיד
אוֹת	סימן		

נבין את הכתוב

ה' מצווה לקחת שתיים-עשרה אבנים מתוך הירדן – אבן אחת לכל שבט – ולהעמיד אותן במקום שבו לנו בלילה: בגלגל. יהושע מקים עוד שתיים-עשרה אבנים בתוך הירדן, במקום שבו עמדו הכוהנים.

למה צריך אבנים? כדי שהילדים ישאלו: "מה האבנים האלה לכם?" – וההורים יספרו להם על הנס. אבני הזיכרון הן דרך להעביר סיפור מדור לדור.

נקרא בכתוב: בגלגל יהושע ד, כ-כד

(כ) וְאֵת שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן־הַיַּרְדֵּן הַקִּים יְהוֹשֻׁעַ בְּגִלְגָל (כא) וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאֲלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר אֶת־אֲבֹתְכֶם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה (כב) וְהוֹדַעְתֶּם אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר בִּיבֹשָׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה (כג) אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ ה' אֱלֹהֵיכֶם אֶת־מִי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד־עֲבָרְכֶם כְּאֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹהֵיכֶם לַיִם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ מִפְּנֵינוּ עַד־עֲבָרְנוּ (כד) לְמַעַן יָדַעַת כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־יַד ה' כִּי חֲזָקָה הִיא לְמַעַן יִרְאֻתְכֶם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כָּל־הַיָּמִים

3 ענו על השאלות

1. כמה אבנים לקחו מן הירדן, ומדוע דווקא מספר זה?

2. איפה הקים יהושע את האבנים?

3. מה יענו ההורים כשהילדים ישאלו על האבנים (פסוקים כב-כג)?

4. לפי פסוק כד, מה מטרת הנס? כתבו שתי מטרות.

4 אבני זיכרון של היום

1. איך זוכרים היום אירועים חשובים? תנו שתי דוגמאות (אנדרטה, טקס, חג, אלבום...).

2. למה, לדעתכם, הזיכרון חשוב דווקא כשהילדים שואלים שאלות?

5 משימה יצירתית

עצבו "אבן זיכרון" לאירוע חשוב בחיי המשפחה או הכיתה שלכם: ציירו אותה וכתבו עליה משפט קצר.

נקרא בכתוב: הפסח הראשון בארץ **יהושע ה, י-יב**

(י) וַיֵּחָנוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּגִלְגָּל וַיַּעֲשׂוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב בְּעֶרְבוֹת יְרִיחוֹ (יא) וַיֹּאכְלוּ מַעְבֹּר הָאָרֶץ מִמִּסְכַּת הַפֶּסַח מִצּוֹת וְקִלּוֹי בָּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה (יב) וַיִּשְׁבֹּת הָמָן מִמִּסְכַּת בָּאֲכָלָם מַעְבֹּר הָאָרֶץ וְלֹא־הָיָה עוֹד לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל מִן וַיֹּאכְלוּ מִתְּבוּאֹת אֶרֶץ כְּנָעַן בַּשָּׁנָה הַהִיא

מילים קשות

וַיֵּחָנוּ	עשו מחנה, ישבו	קִלּוֹי	קלוי באש
מַעְבֹּר הָאָרֶץ	התבואה של הארץ	וַיִּשְׁבֹּת הָמָן	המן הפסיק לרדת

נבין את הכתוב

בני ישראל חונים בגלגל וחוגגים את חג הפסח - הפסח הראשון בארץ ישראל. מיד אחרי החג הם אוכלים מצות וקלי מן התבואה של הארץ, ו"וַיִּשְׁבֹּת הָמָן". ארבעים שנה אכלו מן מן השמיים; עכשיו מתחיל פרק חדש - חיים בארץ, מפרי האדמה.

נקרא בכתוב: שר צבא ה' יהושע ה, יג-טו

(יג) וַיְהִי בַּהֲיוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיַּרְא וַהֲנֵה־אִישׁ עֹמֵד לִנְגְדוֹ וְחִרְבוֹ שְׁלוּפָה בְּיָדוֹ וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אַתָּה אִם־לְצָרֵינוּ (יד) וַיֹּאמֶר לֹא כִּי אֲנִי שַׂר־צְבָא־יְהוָה עֹתָה בָּאתִי וַיִּפֹּל יְהוֹשֻׁעַ אֶל־פָּנָיו אֲרֻצָּה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר לוֹ מָה אֲדֹנִי מְדַבֵּר אֶל־עַבְדּוֹ (טו) וַיֹּאמֶר שַׂר־צְבָא ה' אֶל־יְהוֹשֻׁעַ שֶׁל־נַעֲלֶיךָ מַעַל בְּגִלְגָל כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אַתָּה עֹמֵד עָלָיו קֹדֶשׁ הוּא וַיַּעַשׂ יְהוֹשֻׁעַ כֵּן

מילים קשות

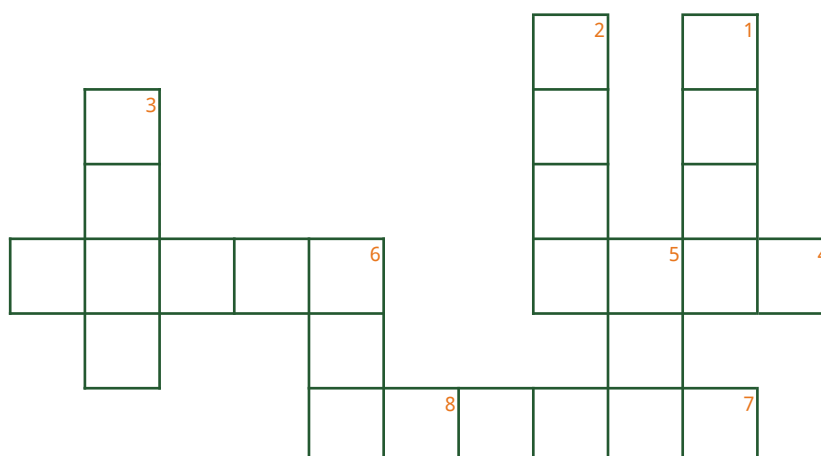
וַיֵּשָׂא עֵינָיו	הרים את עיניו, הסתכל	שַׂר צְבָא ה'	מלאך, מפקד צבא ה'
חִרְבוֹ שְׁלוּפָה	החרב מחוץ לנדן, מוכנה	שֶׁל נַעֲלֶיךָ	הסר את נעלך
הֲלָנוּ אַתָּה	האם אתה בצד שלנו		

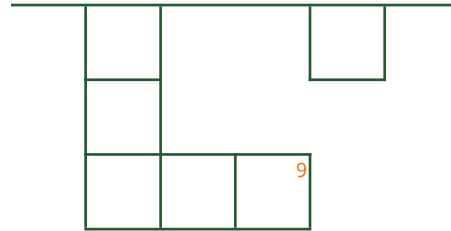

נבין את הכתוב

ליד יריחו יהושע פוגש איש עם חרב שלופה. זהו מלאך - "שַׂר צְבָא ה'". המלאך אומר ליהושע: "שֶׁל נַעֲלֶיךָ מַעַל בְּגִלְגָל כִּי הַמָּקוֹם... קֹדֶשׁ הוּא". אותן מילים כמעט נאמרו למשה ליד הסנה הבוער! שוב רואים: ה' עם יהושע כמו שהיה עם משה.

6 תשבץ: פתרו את התשבץ בעזרת ההגדרות

מאוזן ←

4. "שר צבא ה'" שנגלה ליהושע הוא ...
6. שתיים-עשרה ... לקחו מתוך הנהר
7. הם נכנסו ראשונים למי הנהר
9. "וישבת ..." - הוא פסק לרדת

↓ מאונך

1. המקום שבו הוקמו אבני הזיכרון
2. "של ... מעל רגלך"
3. בימי ה... הירדן מלא על כל גדותיו
5. הכוהנים נשאו אותו ועמדו באמצע הנהר
6. העיר שליד המקום שבו נעצרו המים
8. הנהר שבני ישראל חצו בדרך לארץ

7 חידות: מי אני? מה אני?

7

חידה 1: נשאו אותי על כתפיים, ועמדתי באמצע הירדן עד שכל העם עבר.

אני: _____

חידה 2: שתיים-עשרה אנחנו, יצאנו מן הנהר ועכשיו אנחנו עומדות בגלגל.

אני: _____

חידה 3: ארבעים שנה ירדתי מן השמיים, ובגלגל הפסקתי.

אני: _____

חידה 4: בגללי בני ישראל הקיפו את הירדן? לא! עליי עמדו המים "נד אחד" - אני עיר רחוקה.

אני: _____

חידה 5: הופעתי לפני יהושע עם חרב שלופה, ואמרתי לו לחלוץ את נעליו.

אני: _____

8 איתור מידע מהפרק

ענו על השאלות לפי הכתוב בפרקים ג'-ד'.
1. מי נכנס ראשון לתוך מי הירדן?

2. מה קרה למי הירדן כשהכוהנים עמדו בתוכם?

3. כמה אבנים לקחו מן הירדן, ומדוע דווקא במספר הזה?

4. איפה הקים יהושע את האבנים?

5. מה יענו ההורים כשהילדים ישאלו: "מה האבנים האלה?"

9 חשבו וכתבו

1. מהו זיכרון? כתבו דוגמה לזיכרון משפחתי או לאומי שיש גם בימינו, והסבירו במה הוא דומה לאבני הזיכרון.

2. למה לדעתכם חשוב להקים סימן שיישאר "עד עולם" ולא רק לספר את הסיפור?

3. בחרו פסוק מפרק ד' שנראה לכם חשוב במיוחד, כתבו אותו והסבירו את הבחירה.

מה למדנו?

- ✓ הכוהנים נושאים את הארון; מי הירדן נעצרים והעם עובר בחרבה.
- ✓ הנס דומה לקריעת ים סוף – ה' עם יהושע כמו שהיה עם משה.
- ✓ 12 אבני זיכרון בגלגל – כדי שהילדים ישאלו וההורים יספרו.
- ✓ פסח ראשון בארץ: אוכלים מתבואת הארץ, והמן פוסק.
- ✓ שר צבא ה' ליהושע: "שֶׁל נַעֲלָךְ" – כמו למשה בסנה.

כיבוש יריחו

יחידה 4

יהושע ו

מה נלמד ביחידה?

- ◆ ההוראות המיוחדות לכיבוש יריחו
- ◆ שבעה ימים של הקפות
- ◆ החרם על העיר
- ◆ רחב ומשפחתה ניצלים

מבט מלמעלה

יריחו היא העיר הראשונה שעם ישראל פוגש בארץ – עיר מוקפת חומה גבוהה וסגורה מכל צד. אבל הכיבוש שלה אינו דומה לשום מלחמה רגילה: אין מצור ואין קרב, אלא הקפות של העיר, שופרות, שתיקה – ותרועה גדולה. נלמד איך נפלה חומת יריחו, מה הוא "חרם", ומה קרה לרחב ולמשפחתה.

נקרא בכתוב: ההוראות של ה' יהושע ו, א-ה

(א) ויריחו סִגְרֵת וּמִסְגְּרֵת מִפְּנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֵין יוֹצֵא וְאֵין בָּא (ב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־יְהוֹשֻׁעַ רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־יְרִיחוֹ וְאֶת־מַלְכָּהּ גִּבּוֹרִי הַחֵיל (ג) וְסִבְתֶּם אֶת־הָעִיר כָּל אַנְשֵׁי הַמַּלְחָמָה הַקִּיף אֶת־הָעִיר פַּעַם אֶחָת כֹּה תַעֲשֶׂה שֵׁשֶׁת יָמִים (ד) וּשְ�בַעַת כְּהֲנִים יִשְׂאוּ שִׁבְעָה שׁוֹפְרוֹת הַיּוֹבְלִים לִפְנֵי הָאָרוֹן וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי תִסְבּוּ אֶת־הָעִיר שִׁבַּע פְּעָמִים וְהַכְּהֲנִים יִתְקְעוּ בַשּׁוֹפְרוֹת (ה) וְהָיָה בְּמִשְׁךָ בְּקֶרֶן הַיּוֹבֵל כְּשֶׁמַּעֲכֶם אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר יָרִיעוּ כָּל־הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְנָפְלָה חוֹמַת הָעִיר תַּחֲתֶיהָ וְעָלוּ הָעָם אִישׁ נֶגְדוֹ

מילים קשות			
כשיתקעו תקיעה ארוכה	במשך זמן	סגורה היטב מכל הכיוונים	סגרת ומסגרת
קריאה רמה, צעקה גדולה	תרועה	אף אחד לא יוצא ולא נכנס	אין יוצא ואין בא
במקומה, עד היסוד	תחמיקה	ותקיפו מסביב	וסבתם
		שופרות מקרן איל	שופרות היזבלים

נבין את הכתוב

יריחו סגורה ומסוגרת – תושביה מפחדים מבני ישראל. ה' נותן ליהושע הוראות מיוחדות: במשך שישה ימים יקיפו אנשי המלחמה את העיר פעם אחת ביום, ושבעה כוהנים יתקעו בשבעה שופרות לפני הארון. ביום השביעי יקיפו את העיר שבע פעמים. ואז – תקיעה ארוכה, כל העם יריע תרועה גדולה, וחומת העיר תיפול. יהושע מוסיף הוראה: "לא תריעו ולא תשמיעו את קולכם" (פסוק י). כל ההקפות נעשות בשקט, עד הרגע שבו יהושע יאמר: "הריעו!"

1 השלימו את הטבלה לפי פסוקים ג-ה

מה עושים הכוהנים?	כמה פעמים מקיפים את העיר?	כל אחד מששת הימים הראשונים
		ביום השביעי

2 ענו על השאלות

1. תארו במילים שלכם את מצבה של יריחו לפי פסוק א.

2. מה סופרים בסיפור שבע פעמים? מצאו לפחות שלושה דברים.

נקרא בכתוב: היום השביעי **יהושע ו, טו-טז**

(טו) וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁכְּמוּ כַּעֲלֹת הַשָּׁחַר וַיִּסְבּוּ אֶת־הָעִיר כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה שֶׁבַע פְּעָמִים רַק בַּיּוֹם הַהוּא סָבְבוּ אֶת־הָעִיר שֶׁבַע פְּעָמִים (טז) וַיְהִי בַּפֶּעַם הַשְּׁבִיעִית תָּקְעוּ הַכֹּהֲנִים בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם הֲרִיעוּ כִּי־נָתַן ה' לָכֶם אֶת־הָעִיר

נקרא בכתוב **יהושע ו, כ**

(כ) וַיַּרְעֵה הָעָם וַיִּתְּקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיְהִי כְשִׁמְעַה הָעָם אֶת־קוֹל הַשּׁוֹפָר וַיִּרְעוּ הָעָם תְּרוּעָה גְדוֹלָה וַתִּפֹּל הַחוֹמָה תַּחְתֵּיהָ וַיַּעַל הָעָם הָעִירָה אִישׁ נִגְדּוֹ וַיִּלְכְּדוּ אֶת־הָעִיר

מילים קשות

כַּעֲלֹת הַשָּׁחַר	עם הזריחה, מוקדם בבוקר	וַיִּרְעוּ	צעקו בקול גדול
כַּמִּשְׁפָּט הַזֶּה	באותו אופן	אִישׁ נִגְדּוֹ	כל אחד ישר לפניו

נבין את הכתוב

ביום השביעי קמו בני ישראל עם עלות השחר והקיפו את העיר שבע פעמים. בהקפה השביעית אמר יהושע: "הֲרִיעוּ כִּי נָתַן ה' לָכֶם אֶת הָעִיר". העם הריע - והחומה נפלה תחתיה. כל אחד עלה אל העיר ישר מן המקום שבו עמד.

מה זה "חֶכֶם"?

יהושע מצווה שהעיר יריחו תהיה "חֶכֶם לָהּ": אסור לקחת ממנה שלל לעצמו. הכסף, הזהב וכלי הנחושת והברזל יהיו "קֶדֶשׁ לָהּ" ויובאו לאוצר ה' (פסוקים יז-יט). העיר הראשונה כמו "ניתנת במתנה" לה', והעם מראה שהניצחון אינו שלו אלא של ה'.

נקרא בכתוב: רחב ניצלת יהושע ו, כב-כה

(כב) ולשנים האנשים המבגלים את־הארץ אמר יהושע באו בית־האשה הזונה והוציאו משם את־האשה ואת־כל־אשר־לה כאשר נשבעתם לה (כג) ויבאו הנערים המבגלים ויציאו את־רכב ואת־אביה ואת־אמה ואת־כל־אשר־לה ואת כל־משפחותיה הוציאו ויניחום מחוץ למחנה ישראל (כד) והעיר שרפו באש וכל־אשר־בה רק הפסף והזהב וכלי הנחשת והברזל נתנו אוצר בית־יהוה (כה) ואת־רכב הזונה ואת־בית אביה ואת־כל־אשר־לה הניח יהושע ותשב בקרב ישראל עד היום הזה כי החביאה את־המלאכים אשר־שלח יהושע לרגל את־יריחו

מילים קשות

הנערים	הצעירים	החנה	השאר בחיים
ויניחום מחוץ למחנה	השאירו אותם ליד המחנה, מחוצה לו	עד היום הזה	עד הזמן שבו נכתב הספר

3 ענו על השאלות

1. מי הוציא את רחב ואת משפחתה מן העיר?

.....

2. למה, לפי פסוק כה, השאיר יהושע את רחב בחיים?

.....

3. איך מסתיים סיפורה של רחב?

.....

4 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט	נכון	לא
-------	------	----

נכון		
☐	☐	1. ביום השביעי הקיפו את העיר שבע פעמים. תיקון:
☐	☐	2. במשך ההקפות העם שר וצעק כל הזמן. תיקון:
☐	☐	3. מותר היה לכל לוחם לקחת שלל מיריחו. תיקון:
☐	☐	4. רחב ומשפחתה ניצלו. תיקון:
☐	☐	5. הכוהנים תקעו בחצוצרות של כסף. תיקון:

5 שאלות חשיבה

1. למה, לדעתכם, ה' בחר בדרך מיוחדת כזו לכבוש את יריחו – בלי קרב רגיל?

.....

2. מה, לדעתכם, היה הקשה ביותר לחיילים: ההליכה, השתיקה או ההמתנה? נמקו.

.....

6 תפזורת: מצאו בתפזורת את המילים מן הסיפור וסמנו אותן

ש	ש	א	ס	ע	ח	ו	מ	ה	ס
ח	מ	ע	ק	ז	מ	ש	ב	ע	ה
ר	ג	ע	ח	ה	ק	פ	ו	ת	א
א	ר	ו	ן	ט	פ	נ	ע	מ	ד
ת	ט	ש	ו	פ	ר	ח	ר	ם	ד
ג	מ	ר	מ	כ	ו	ה	נ	י	ם
ד	ר	ת	ב	ה	ש	נ	י	כ	ח
ג	ע	ח	ש	פ	ז	ק	ה	ר	ג

המילים:

- ☐ שופר
- ☐ חומה
- ☐ ארון
- ☐ כוהנים
- ☐ תרועה
- ☐ רחב
- ☐ יריחו
- ☐ שבעה
- ☐ חרם
- ☐ השני
- ☐ הקפות

ה	ע	ו	ר	ת	ז	ב	ע	ב	צ
ו	ח	י	ר	י	ס	ק	ס	ק	ה

☐ שחר

המילים מסתרות מימין לשמאל, מלמעלה למטה ובאלכסון.

7 עיתון המדבר

אתם כתבים של "עיתון המדבר". כתבו כותרת ראשית, כתבה קצרה על נפילת חומות יריחו, וציירו תמונה מתאימה.

עיתון המדבר

גיליון מיוחד · ערבות יריחו

הכותרת הראשית:

הכתבה:

תמונה:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים

לא נכון	נכון	המשפט
☐	☐	1. בששת הימים הראשונים הקיפו את יריחו פעם אחת בכל יום. תיקון:
☐	☐	2. ביום השביעי הקיפו את העיר שבע פעמים.

		תיקון:
☐	☐	3. החומה נפלה כשהכוהנים תקעו בתקיעה ארוכה והעם הריע. תיקון:
☐	☐	4. יהושע ציווה לקחת את הכסף והזהב לעצמם. תיקון:
☐	☐	5. רחב וכל ביתה ניצלו כמו שהמרגלים נשבעו. תיקון:
☐	☐	6. העם נכנס לעיר איש נגדו ישר. תיקון:
9 הבנה והסקת מסקנות		

1. למה לדעתכם ה' ציווה דווקא מסע הקפה ותקיעות, ולא מלחמה רגילה? מה רוצה הכתוב ללמד?

2. החקם - איסור מוחלט לקחת דבר מהשלל. למה לדעתכם חשוב שיהיה כלל ברור אחד לכל העם במלחמה?

3. הקפה אחת ביום, ששה ימים - מה הדבר מלמד על סבלנות ועל עבודה בקבוצה?

מה למדנו?

- ✓ יריחו סגורה ומסוגרת; ה' נותן הוראות מיוחדות לכיבוש.
- ✓ שישה ימים - הקפה אחת ביום; ביום השביעי - שבע הקפות.
- ✓ שופרות, ארון, שתיקה - ותרועה גדולה: החומה נופלת.
- ✓ העיר חרם: כל השלל קודש לה'.
- ✓ רחב ומשפחתה ניצלים ויושבים בקרב ישראל.

העי

יחידה 5

יהושע ז; ח, א-כט

מה נלמד ביחידה?

- ◆ הכישלון הראשון בעי ותגובת יהושע
- ◆ חטא עכן ותוצאותיו
- ◆ הכיבוש השני: תכנון ומארב
- ◆ מנהיגות בשעת משבר והצלחה

מבט מלמעלה

אחרי הניצחון הגדול ביריחו, בני ישראל בטוחים שגם העיר הקטנה העי תיפול בקלות. אבל הם נכשלים ונסים מפני אנשי העי. מה השתבש? נגלה שאחד הלוחמים לקח בסתר מן החרם, נראה איך יהושע מנהיג את העם ברגע של משבר, ואיך בפעם השנייה העי נכבשת בעזרת תכנון זהיר ומארב.

נקרא בכתוב: החטא יהושע ז, א

(א) וַיִּמְעְלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעַל בְּחֶכֶם וַיִּקַּח עֶכָן בֶּן־פְּרֹמִי בֶן־זִבְדִּי בֶן־זֶבַח לַמָּטָה יְהוּדָה מִן־הַחֶכֶם וַיַּחֲרֹאֲף ה' בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל

נקרא בכתוב: הכישלון בעי **יהושע ז, ב-ה**

(ב) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ אֲנָשִׁים מִירִיחוֹ הָעִי אֲשֶׁר עִם־בֵּית אֲנֹן מִקֵּדָם לְבֵית־אֵל וַיֹּאמְרוּ אֲלֵיהֶם לֵאמֹר עָלוּ וְרַגְלוּ אֶת־הָאָרֶץ וַיַּעֲלוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּרְגְּלוּ אֶת־הָעִי (ג) וַיָּשֻׁבוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אֶל־יַעַל כָּל־הָעָם כְּאֶלְפִים אִישׁ אוֹ כְּשָׁלֹשֶׁת אֶלְפִים אִישׁ יַעֲלוּ וַיִּכּוּ אֶת־הָעִי אֶל־תֵּיגַע־שָׁמָּה אֶת־כָּל־הָעָם כִּי מָעַט הָמָּה (ד) וַיַּעֲלוּ מִן־הָעָם שָׁמָּה כְּשָׁלֹשֶׁת אֶלְפִים אִישׁ וַיִּגְסּוּ לִפְנֵי אֲנָשֵׁי הָעִי (ה) וַיִּכּוּ מֵהֶם אֲנָשֵׁי הָעִי כְּשָׁלֹשִׁים וְשָׁשָׁה אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד־הַשְּׂבָרִים וַיָּכּוּם בַּמֹּכֶד וַיִּמָּס לְבַב־הָעָם וַיְהִי לָמָּז

מילים קשות

מקום ליד העי (מקום שבו נשברו)	הַשְּׂבָרִים	בגדו, עשו דבר אסור	וַיִּמָּעְלוּ מַעַל
בירידה	בַּמֹּכֶד	ה' כעס	וַיַּחַר אַף ה'
העם פחד מאוד	וַיִּמָּס לְבַב הָעָם	רגלו, בדקו בסתר	רַגְלוּ
		אל תטריח, אל תעייף	אֶל תֵּיגַע

נבין את הכתוב

הפרק נפתח במילים קשות: "וַיִּמָּעְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַעַל בַּחֶכֶם". אדם אחד – עכן בן כרמי משבט יהודה – לקח מן השלל של יריחו, שהיה אסור. בני ישראל עוד לא יודעים זאת.

המרגלים שנשלחו לעי ממליצים: העי קטנה, מספיקים אלפיים או שלושת אלפים איש. אבל אנשי העי מכים בהם, ושלושים ושישה איש נהרגים. העם, שרק לפני ימים ספורים ראה את חומות יריחו נופלות, נבהל מאוד: "וַיִּמָּס לְבַב הָעָם וַיְהִי לָמָּז".

ענו על השאלות

1

1. מה היה החטא שמסופר עליו בפסוק א, ומי עשה אותו?

2. מה המליצו המרגלים ליהושע לגבי העי? מה, לדעתכם, הייתה הטעות שלהם?

3. איך הגיב העם לכישלון?

יהושע בשעת משבר

יהושע קורע את בגדיו, ויחד עם זקני ישראל נופל על פניו לפני ארון ה' עד הערב, ועפר על ראשם. הוא שואל את ה' למה זה קרה, ודואג: מה יעשו עכשיו עמי הארץ, ומה יהיה על שמו של ה'?

ה' עונה לו: "קם לך! למה זה אֶתָּה נָפַל עַל פְּנֶיךָ? חָטָא יִשְׂרָאֵל". כלומר: לא הזמן לשכב ולבכות – צריך לקום, למצוא את החטא ולתקן.

נקרא בכתוב: "קם לך" יהושע ז, י-יב

(י) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־יְהוֹשֻׁעַ קֵם לֵךְ לָמָּה זֶה אֶתָּה נָפַל עַל־פְּנֶיךָ (יא) חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן־הַחֶרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם כָּחֲשׁוּ וְגַם שָׁמוּ בְכֻלֵּיהֶם (יב) וְלֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקוּם לִפְנֵי אֲבִיהֶם עֹרֶף יָפְנוּ לִפְנֵי אֲבִיהֶם כִּי הָיוּ לַחֶרֶם לֹא אוֹסִיף לִהְיוֹת עִמָּכֶם אִם־לֹא תִשְׁמְדוּ הַחֶרֶם מִקֶּרְבְּכֶם

עכן מודה

בגורל נבחר שבט יהודה, אחר כך משפחת הזרחי, אחר כך בית זבדי – ולבסוף עכן. יהושע פונה אליו בעדינות: "בְּנִי, שִׁים נָא כְבוֹד לַה'... וְהִגַּד נָא לִי מָה עָשִׂיתָ, אֵל תִּכְחַד מִמֶּנִּי". ועכן מודה:

נקרא בכתוב יהושע ז, כ-כא

(כ) וַיַּעַן עָכָן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֲמָנָה אֲנִכִּי חָטָאתִי לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִזְזֹאת וְכִזְזֹאת עָשִׂיתִי (כא) וְאַרְאֶה בְּשָׁלַל אֲדָרַת שְׁנַעַר אַחַת טוֹבָה וּמֵאֲתִים שְׁקָלִים כֶּסֶף וְלִשׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וְאַחַמָּדִם וְאַקָּחִם וְהִנֵּם טְמוּנִים בְּאֶרֶץ בְּתוֹךְ הָאֲהָלִי וְהִכְסֵּף תַּחְתֵּיהֶם

מילים קשות			
אֶדְרֵת שֹׁנָעַר	מעיל יקר ומפואר מבבל	וְאַחֲמֵדִם	רציתי אותם מאוד
לִשׁוֹן זָהָב	מטיל זהב	טְמוּנִים	מוסתרים, קבורים באדמה

"ואראה... ואחמדם... ואקחם" - שלושה שלבים בחטא

2

השלב	המילה מן הפסוק	מה קרה בשלב הזה?
1		
2		
3		

נקרא בכתוב: "אל תיכא" - ניסיון שני **יהושע ח, א-ב**

(א) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּיכָא וְאֶל־תַּחַת קַח עִמָּךְ אֶת כָּל־עַם הַמִּלְחָמָה וְקוּם עָלֶה הָעֵי רְאֵה נָתַתִּי בְיָדְךָ אֶת־מֶלֶךְ הָעֵי וְאֶת־עַמּוֹ וְאֶת־עִירוֹ וְאֶת־אֶרְצוֹ (ב) וְעָשִׂיתָ לְעֵי וּלְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ כִּקְשָׁלְלָהּ וּבְהִמָּתָהּ תִּבְזּוּ לָכֶם שִׁים־לָךְ אֲרֵב לְעִיר מֵאַחֲרֶיהָ

מילים קשות			
אֶל תַּחַת	אל תיבהל	אֲרֵב	מארב - לוחמים שמתחבאים ומחכים
שָׁלָלָהּ וּבְהִמָּתָהּ	הרכוש והבהמות של העיר	כִּידוֹן	חנית קצרה
תִּבְזּוּ	תיקחו לכם שלל		

נבין את הכתוב

אחרי שהחטא תוקן, ה' מחזק את יהושע: **אֶל תִּיכָא וְאֶל תִּתְּת**. הפעם כל אנשי המלחמה יוצאים, וגם מותר לקחת שלל. יהושע מתכנן: חלק מן הלוחמים מתחבאים במארב מאחורי העי, בין בית אל לעי. יהושע ושאר העם באים מלפנים, ואחר כך מעמידים פנים שהם בורחים. אנשי העי יוצאים לרדוף אחריהם – והעיר נשאר פתוחה. יהושע נוטה את הכידון אל העי, אנשי המארב נכנסים לעיר ושורפים אותה. יהושע לא הוריד את ידו עם הכידון עד שנגמר הקרב.

3 השוו בין שני הקרבות על העי

הקרבת הראשון (פרק ז)	הקרבת השני (פרק ח)	
		כמה לוחמים יצאו?
		האם היה תכנון מיוחד?
		מה היה מצב העם מול ה'?
		התוצאה

4 מספרו את האירועים לפי הסדר (1-6)

אנשי המארב מתחבאים מאחורי העי	
עכן לוקח מן החרם	
עכן נמצא בגורל ומודה	
בני ישראל נסים מפני אנשי העי	

העי נכבשת ונשרפת

יהושע נופל על פניו לפני ארון ה'

5 דילמה: מה הייתם עושים?

אחרי הכישלון בעי, אחד הלוחמים אומר ליהושע: "בוא נעזוב את העי ונלך לכבוש עיר אחרת. אין טעם לחפש מי אשם."

☐ לעזוב את העי ולהמשיך הלאה

☐ לחפש את הסיבה לכישלון ולתקן אותה

1. מה הייתם עונים לו? מה עשה יהושע בפועל, ולמה?

6 מנהיגות ואחריות

1. אדם אחד חטא, וכל העם נפגע. מה אפשר ללמוד מכך על אחריות של כל אחד מאיתנו כלפי הקבוצה?

2. יהושע לא התייאש אחרי הכישלון, למד ממנו ותכנן מחדש. ספרו על פעם שלמדתם משהו מכישלון.

7 השלימו את המילים (מחסן מילים)

מחסן מילים: עֵבֶן ♦ חָרָם ♦ הָעִי ♦ גֹּבֵל ♦ עֶמֶק עֶכוֹר ♦ אֲרֵב ♦ כֶּסֶף

1. _____ לָקַח מִן הֶ_____ שֶׁל יְרִיחוֹ, לְמִרּוֹת הָאֶסּוּר.

2. בגלל החטא נכשלו בני ישראל במלחמה הראשונה מול ____.
3. יהושע הפיל ____ והחטא נמצא.
4. עכן לקח אֶדְרָת, שְׁתֵּי מֵאוֹת שְׁקָלִים ____ וְלִשׁוֹן זָקָב.
5. במערכה השנייה הציב יהושע ____ מאחורי העיר והעי נכבשה.

8 חשבו וכתבו

1. עכן חטא, אבל כל העם נכשל בעי. מה לדעתכם הכתוב רוצה ללמד על אחריות של קהילה?

2. יהושע שמע "קום לך" – מה ההבדל בין להתייחס אחרי כישלון לבין לתקן ולנסות שוב? הביאו דוגמה מהחיים.

3. כתבו עצה קצרה לחבר שנכשל במשהו, בעקבות הסיפור של העי.

מה למדנו?

- ✓ עכן לקח מן החרם – ובעי בני ישראל נכשלים.
- ✓ יהושע קורע בגדיו ונופל לפני הארון; ה': "קָם לָךְ... חָטָא יִשְׂרָאֵל".
- ✓ עכן מודה: "וְאֶכָּא... וְאֶחְמָדִם וְאֶקְחֵם".
- ✓ ניסיון שני: "אֶל תִּיכָּא" – מארב, בריחה מדומה והכידון.
- ✓ העי נכבשת: מנהיגות, תכנון ותיקון החטא.

בריתות הר עיבל והגבעונים

יחידה 6

יהושע ח, ל-לה; ט

מה נלמד ביחידה?

- ◆ טקס הברית בהר עיבל ובהר גריזים
- ◆ הגבעונים באים בעורמה
- ◆ "וְאֵת פִּי ה' לֹא שָׁאָלוּ"
- ◆ השקר מתגלה - אך השבועה נשמרת

מבט מלמעלה

ביחידה זו נכיר שתי בריתות שונות מאוד. הראשונה - ברית חגיגית בין עם ישראל לה' בהר עיבל, ליד שכם, כפי שציווה משה. השנייה - ברית בין עם ישראל לגבעונים, שבאו בעורמה והעמידו פנים שהם מארץ רחוקה. נשאל: מה קורה כשמגלים שהברית נכרתה בתרמית? והאם צריך לשמור הבטחה גם אז?

נקרא בכתוב: הברית בהר עיבל יהושע ח, ל-לה

(ל) אז יבנה יהושע מזבח לה' אלהי ישראל בהר עיבל (לא) כאשר צוה משה עבד-יהוה את-בני ישראל בכתוב בספר תורת משה מזבח אבנים שלמות אשר לא-הניף עליהן ברזל וישלו עליהן עלות לה' ויזבחו שלמים (לב) ויכתב-שם על-האבנים את משנה תורת משה אשר כתב לפני בני ישראל (לג) וכל-ישראל וזקניו ושטריהם ושפטיו עמדים מזה ומזה לארון נגד הפהנים הלויים נשאי ארון ברית-יהוה כגר כאזכח חציו אל-מול הר-גרזים והחציו אל-מול הר-עיבל כאשר צוה משה עבד-יהוה לברך את-העם ישראל בראשנה (לד) ואחר-כן קרא את-כל-דברי התורה הברכה והקללה ככל-הכתוב בספר התורה (לה) לא-היה דבר מכל אשר-צוה משה אשר לא-קרא יהושע נגד כל-קהל ישראל והנשים והטף והגר ההלך בקרבם

מילים קשות

אבנים שלא סותתו בכלי ברזל	מול	מול, כנגד	אבנים שלמות
סוגים של קורבנות	הטף	הילדים	עלות ושלמים
העתק של תורת משה	הגר	מי שהצטרף לעם ישראל	משנה תורת משה
כמו מי שנולד בעם			כאזרח

נבין את הכתוב

משה ציווה (דברים כז) שכאשר יעברו את הירדן, יבנו מזבח בהר עיבל ויכתבו את התורה על אבנים. יהושע עושה בדיוק כך: הוא בונה מזבח מאבנים שלמות, כותב על האבנים את תורת משה, וכל העם עומד - חציו מול הר גריזים וחציו מול הר עיבל, והכוהנים הלויים עם הארון באמצע.

יהושע קורא את כל דברי התורה - הברכה והקללה - "נגד כל קהל ישראל והנשים והטף והגר". כולם שומעים, וכולם שותפים לברית: מבוגרים וילדים, גברים ונשים, ומי שהצטרף לעם.

1 ענו על השאלות

1. על איזה הר בנה יהושע מזבח, ומה מיוחד באבנים שלו?

2. מה כתב יהושע על האבנים?

3. איפה עמדו בני ישראל בזמן הטקס?

4. מי שמע את קריאת התורה? מה זה מלמד אותנו?

שכם, הר עיבל והר גריזים

נקרא בכתוב: הגבעונים באים בעורמה יהושע ט, ג-ו

(ג) וישבי גבעון שמעו את אשר עשה יהושע ליריחו ולעי (ד) ויעשו גם-המה בערמה וילכו ויצטירו ויקחו שקים בלים לחמוריהם ונאדות יין בלים ומבקעים ומצכרים (ה) ונעלות בלות ומטלאות ברגליהם ושלמות בלות עליהם וכל לחם צידם יבש היה נקדים (ו) וילכו אל-יהושע אל-המסנה הגלגל ויאמרו אליו ואל-איש ושכאל מארץ רחוקה באנו ועתה כרתו-לנו ברית

מילים קשות

בערמה	בתחבולה, בתרמית	מטלאות	מלאות טלאים
ויצטירו	התחפשו כשליחים מדרך	נקדים	מעופשים, מתפוררים

		רחוקה	
עשו איתנו הסכם	כרתו לנו ברית	ישנים ובלויים	בלים
		קרועים ותפורים מחדש	מבקעים ומצורים

נבין את הכתוב

תושבי גבעון שמעו מה עשה יהושע ליריחו ולעי. הם יודעים שלא יוכלו לנצח, ומחליטים לפעול "בְּעֶרְמָה": הם מתחפשים לאנשים שבאו מארץ רחוקה – עם בגדים ונעליים בלויים, נאדות יין קרועים ולחם יבש ומעופש. בני ישראל בודקים את הלחם, אבל לא שואלים את ה': "וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים מִצִּידָם וְאֶת פִּי ה' לֹא שָׁאָלוּ". יהושע כורת איתם ברית, ונשיאי העדה נשבעים להם.

נקרא בכתוב יהושע ט, יד-טז

(יד) וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים מִצִּידָם וְאֶת־פִּי ה' לֹא שָׁאָלוּ (טו) וַיַּעַשׂ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ שְׁלוֹם וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית לְחַיֹּתָם וַיִּשְׁבְּעוּ לָהֶם נְשִׂאֵי הָעֵדָה (טז) וַיְהִי מִקְצֵה שְׁלֹשֶׁת יָמִים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־כָּרְתוּ לָהֶם בְּרִית וַיִּשְׁמְעוּ כִּי־קִרְבִּים הֵם אֵלָיו וּבִקְרָבוֹ הֵם יֹשְׁבִים

2 תחפוש של "ארץ רחוקה": מה הראו הגבעונים, ומה רצו שבני ישראל יחשבו?

מה הביאו או לבשו?	איך זה נראה?	מה רצו שבני ישראל יחשבו?
שקים ונאדות		

		נעליים ושמלות
		לחם

3 ענו על השאלות

1. מה הייתה הטעות של בני ישראל לפי פסוק יד?

2. אחרי כמה ימים התגלה השקר, ומה גילו?

נקרא בכתוב: השקר מתגלה - והשבועה נשמרת **יהושע ט, יח-כא**

(יח) ולא הכום בני ישראל כי־נשבעו להם נשיאי העדה בה' אלהי ישראל וילנו כל־העדה על־הנשיאים (ט) ויאמרו כל־הנשיאים אל־כל־העדה אנחנו נשבענו להם בה' אלהי ישראל ועתה לא נוכל לנגע בהם (כ) זאת נעשה להם ונהיה אותם ולא־יהיה עלינו קצף על־השבועה אשר־נשבענו להם (כא) ויאמרו אליהם הנשיאים יחיו ויהיו חטבי עצים ושאַב־מים לַכֹּל־הַעֲדָה כַּאֲשֶׁר דִּבְּרוּ לָהֶם הַנְּשִׂאִים

מילים קשות

וילנו	התלוננו	קצף	כעס
נשבענו להם	הבטחנו בשבועה	חטבי עצים ושאַב־מים	כורתי עצים ושואבי מים, עובדים פשוטים

נבין את הכתוב

העם מתלונן על הנשיאים, אבל הנשיאים עומדים על שלהם: "אֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ לָהֶם בָּה'... וְעַתָּה לֹא נוֹכַל לְנָגֵעַ בָּהֶם". גם כשההבטחה ניתנה בגלל שקר – שבועה בשם ה' שומרים. הגבעונים נשארים בחיים, ונעשים חוטבי עצים ושואבי מים לעדה ולמזבח ה'.

4 קומיקס: השלימו את הדיבורים בבועות

הסיפור של הגבעונים בארבע תמונות. כתבו בכל בועה מה אומרות הדמויות.

5 מיינו: כתבו כל פרט במשבצת של הברית המתאימה

מחסן מילים: מזבח מאבנים שלמות ♦ לחם יבש ונקודים ♦ קריאת הברכה והקללה ♦ נעליים בלות ומטולאות ♦ "וְעַתָּה פִּי ה' לֹא שָׁעָלוּ" ♦ הר גריזים והר עיבל ♦ חוטבי עצים ושואבי מים ♦ התורה כתובה על האבנים

הברית עם הגבעונים	הברית בהר עיבל
.....	
.....	
.....	
.....	

6 שאלות חשיבה

1. למה, לדעתכם, חשוב היה לחזור על הברית עם ה' דווקא עכשיו, בתחילת החיים בארץ?

.....

.....

2. הנשיאים שמרו על הבטחה שניתנה בתרמית. האם צריך לשמור הבטחה בכל מצב? מה דעתכם? נמקו.

.....

.....

7 משימה יצירתית: "ברית משפחתית"

גם משפחה וכיתה הן מעין ברית. כתבו "ברית" קטנה לכיתה או למשפחה שלכם: ארבעה דברים שכולם מתחייבים לשמור.

.....

.....

.....

.....

8 איתור מידע מהפרק

ענו על השאלות לפי הכתוב בפרקים ח'–ט'.

1. מה בנה יהושע בהר עיבל, ומה כתב על האבנים?

2. אילו סימנים של דרך ארוכה הראו הגבעונים? ציינו שניים.

3. מה שכחו אנשי ישראל לעשות לפני שכרתו ברית עם הגבעונים?

4. מה החליטו הנשיאים לעשות לגבעונים אחרי שהתגלה השקר, ולמה?

9 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט		
לא נכון	נכון	

☐	☐	1. המזבח בהר עיבל נבנה מאבנים שלמות שלא הונף עליהן ברזל. תיקון:
☐	☐	2. הגבעונים אמרו שהם באים מארץ קרובה. תיקון:
☐	☐	3. הלחם של הגבעונים היה טרי וחם כשיצאו מביתם - לדבריהם. תיקון:
☐	☐	4. נשיאי העדה נשבעו לגבעונים ולכן לא הרגו אותם. תיקון:
☐	☐	5. הגבעונים הפכו לחוטבי עצים ושואבי מים. תיקון:
☐	☐	6. את הברית עם הגבעונים כרתו אחרי ששאלו את פי ה'. תיקון:

מה למדנו?

- ✓ בהר עיבל: מזבח מאבנים שלמות, התורה כתובה על האבנים.
- ✓ העם עומד מול הר גריזים והר עיבל, ויהושע קורא לכולם את הברכה והקללה.
- ✓ הגבעונים באים בעורמה, מחופשים לבאים מארץ רחוקה.
- ✓ "וְאֵת פִּי ה' לֹא שָׁאֲלוּ" - ונכרתה ברית.
- ✓ השקר מתגלה, אך השבועה נשמרת; הגבעונים - חוטבי עצים ושואבי מים.

שמש בגבעון דום

יחידה 7

יהושע י-יא

מה נלמד ביחידה?

- ◆ יהושע נחלץ לעזרת הגבעונים
- ◆ המלחמה בעמק בית חורון ונס השמש
- ◆ חמשת המלכים במערת מקדה
- ◆ המלחמה בצפון והסיום: "והארץ שקטה ממלחמה"

מבט מלמעלה

הברית עם הגבעונים מעוררת את כעסם של מלכי הדרום. חמישה מלכים מתאחדים ויוצאים להילחם בגבעון. הגבעונים מבקשים עזרה – ויהושע נחלץ לעזרתם, כי ברית היא ברית. ביחידה זו נקרא על אחד הניסים המפורסמים בתנ"ך: "שֶׁמֶשׁ בִּגְבֻעוֹן דּוּם, וַיְרַח בְּעֶמְקֵי אֵילָן", ועל המלחמות בדרום ובצפון שבסופן "וְהָאָרֶץ שָׁקֵטָה מִמִּלְחָמָה".

נקרא בכתוב: חמשת המלכים יהושע י, א

(א) וַיְהִי כִשְׁמַע אֲדֹנֵי-צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם כִּי-לָכַד יְהוֹשֻׁעַ אֶת-הָעִי וַיַּחְרִימָהּ כְּאֲשֶׁר עָשָׂה לִירִיחוֹ וּלְמַלְכָּהּ כֹּן-עָשָׂה לָעִי וּלְמַלְכָּהּ וְכִי הִשְׁלִימוּ יִשְׂבִי גִבְעוֹן אֶת-יִשְׂרָאֵל וַיְהִי בְקִרְבָּם

נקרא בכתוב **יהושע י, ה-ז**

(ה) וַיֹּאסְפוּ וַיַּעֲלוּ חֲמִשָּׁת מַלְכֵי הָאֲמֹרִי מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם מֶלֶךְ-חֲבֹרֹן מֶלֶךְ-יֶרֵמוֹת מֶלֶךְ-לָכִישׁ מֶלֶךְ-עֶגְלוֹן הֵם וְכָל-מַסְנֵיהֶם וַיָּחֲנוּ עַל-גִּבְעוֹן וַיִּלְחָמוּ עֲלֶיהָ (ו) וַיִּשְׁלַחוּ אֲנָשִׁי גִבְעוֹן אֶל-יְהוֹשֻׁעַ אֶל-הַמַּסְנֶה הַגִּלְגָל לֵאמֹר אֶל-תִּכְרֹךְ יָדֶיךָ מֵעֲבָדֶיךָ עֲלֵה אֵלֵינוּ מִהֲרָה וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ וְעֲזָרְנוּ כִּי נִקְבְּצוּ אֵלֵינוּ כָּל-מַלְכֵי הָאֲמֹרִי יֹשְׁבֵי הָהָר (ז) וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ מִן-הַגִּלְגָל הוּא וְכָל-עַם הַמִּלְחָמָה עִמּוֹ וְכָל גִּבּוֹרֵי הַחֵיָל

מילים קשות

אל תעזוב, אל תפסיק לעזור	אל תִּכְרֹךְ יָדֶיךָ	שעשו שלום, כרתו ברית	כִּי הִשְׁלִימוּ
הצל אותנו	הוֹשִׁיעָה לָנוּ	התאספו, התאחדו	וַיֹּאסְפוּ
הלוחמים	עַם הַמִּלְחָמָה	הצבאות שלהם	מַסְנֵיהֶם

נבין את הכתוב

אֲדֹנִי צֶדֶק, מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם, שׁוֹמֵעַ שֶׁגִּבְעוֹן – עִיר גְּדוֹלָה וְחֹשׁוּבָה – כָּרְתָה בְרִית עִם יִשְׂרָאֵל. הוּא פוֹחַד מְאֹד, וּמֵאֶחָד חֲמִישָׁה מַלְכִּים: מַלְכֵי יְרוּשָׁלַם, חֲבֹרֹן, יֶרֵמוֹת, לָכִישׁ וְעֶגְלוֹן. הֵם עוֹלִים יַחַד לְהִילָחֵם בִּגְבְעוֹן.

אֲנָשִׁי גִבְעוֹן שׁוֹלְחִים לְיְהוֹשֻׁעַ לְגִלְגָל: אֶל תִּכְרֹךְ יָדֶיךָ מֵעֲבָדֶיךָ, עֲלֵה אֵלֵינוּ מִהֲרָה וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ". הֵם רִימוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וּבְכָל זֹאת יְהוֹשֻׁעַ לֹא מֵהֶסֶס: הוּא הוֹלֵךְ כָּל הַלַּיְלָה מִן הַגִּלְגָל וּמִגִּיעַ לִגְבְעוֹן בַּהֲפֹתָעָה. הַבְּרִית שׁוֹמֵרֶת עַל הַגִּבְעוֹנִים, וְיְהוֹשֻׁעַ שׁוֹמֵר עַל הַבְּרִית.

ענו על השאלות

1. למה נבהל מלך ירושלים (פסוקים א-ב)?

2. כתבו את שמות חמש הערים שמלכיהן התאחדו.

3. מה ביקשו אנשי גבעון מיהושע?

4. מה למדנו מכך שיהושע נחלץ לעזרת הגבעונים?

נקרא בכתוב: המלחמה בעמק בית חורון **יהושע י, ח-יא**

(ח) וַיֹּאמֶר ה' אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־תִּיכָא מִהֶם כִּי בִדְךָ נִתְּתִים לֹא־יַעֲמֹד אִישׁ מֵהֶם בְּפָנֶיךָ
(ט) וַיָּבֹא אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ פָּתָאם כָּל־הַלַּיְלָה עַל־הַגִּלְגָּל (י) וַיִּהְיוּ ה' לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּכָּסּוּ מִכָּה־גְדוֹלָה בְּגִבְעוֹן וַיִּרְדְּפֻם דָּרֶךְ מַעְלֵה בֵּית־חֹרֹן וַיִּכָּסּוּ עַד־עֶזְקָה וְעַד־מִקְדָּה
(יא) וַיְהִי בִּגְסָם מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵם בְּמוֹכַד בֵּית־חֹרֹן וְה' הִשְׁלִיךְ עֲלֵיהֶם אֲבָנִים גְּדוֹלוֹת
מִן־הַשָּׁמַיִם עַד־עֶזְקָה וַיָּמָתוּ רַבִּים אֲשֶׁר־מָתוּ בְּאֲבָנֵי הַבָּכָד מֵאֲשֶׁר הָרְגוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּחֶרֶב

מילים קשות

פָּתָאם	בהפתעה	מַעְלֵה בֵּית חֹרֹן	הדרך העולה לבית חורון
וַיִּהְיוּ	בלבל אותם, הכניס בהם מבוכה	אֲבָנֵי הַבָּכָד	אבני ברד - קרח שיורד מן השמיים

נקרא בכתוב: "שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם" **יהושע י, יב-יד**

(יב) אַז יִדְבַּר יְהוֹשֻׁעַ לַה' בַּיּוֹם תַּת ה' אֶת־הָאֲמָרִי לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לְעֵינַי
יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וַיִּרְחַב בְּעַמְּקֵי אֵילָן (יג) וַיִּדָּם הַשָּׁמֶשׁ וַיִּרְחַב עַמְּדֵי יָקֻם גּוֹי
אֲיָבּוֹ הֲלֹא־הִיא כְּתוּבָה עַל־סֵפֶר הַיָּשָׁר וַיַּעֲמֵד הַשָּׁמֶשׁ בְּחֹצֵי הַשָּׁמַיִם וְלֹא־אָץ לָבוֹא
כִּיּוֹם תָּמִים (יד) וְלֹא הָיָה כִּיּוֹם הַהוּא לִפְנֵי וְאֲחֵרָיו לְשֹׁמֵעַ ה' בְּקוֹל אִישׁ כִּי ה' נָלַחֵם
לְיִשְׂרָאֵל

מילים קשות

דוֹם	עמוד, אל תזוז	וְלֹא אָץ לָבוֹא	לא מיהר לשקוע
עַד יָקֻם גּוֹי אֲיָבּוֹ	עד שהעם ינצח את אויביו	כִּיּוֹם תָּמִים	כמו יום שלם

ספר הַיָּשׁוּעַ

ספר עתיק שהיה בימים
ההם

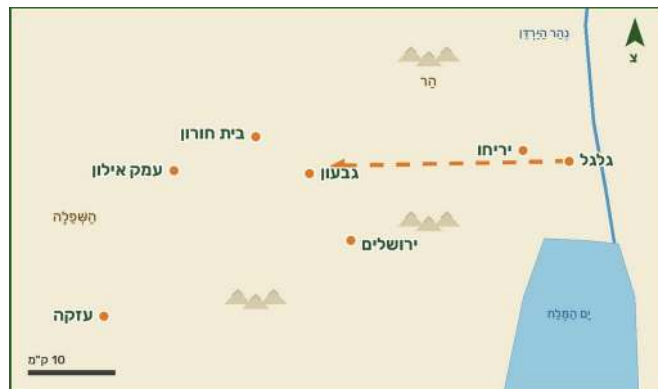
נבין את הכתוב

הקרב נמשך, והאויבים בורחים. יהושע רוצה להשלים את הניצחון לפני שיחשיר, ופונה לה' לעיני כל ישראל: "שָׁמַשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם, וַיָּרֶם בְּעֵמֶק אֵילֹן". השמש נעצרה באמצע השמיים – והיום התארך כמעט כיום שלם.

הכתוב מסכם: "וְלֹא הָיָה כִּי־יֻמָּה הָיָה לְפָנָיו וְאַחֲרָיו לְשִׁמְעַה' בְּקוֹל אִישׁ". זהו יום מיוחד שבו ה' שמע לבקשה של אדם ושינה את סדרי הטבע, "כִּי ה' נָלַחֵם לְיִשְׂרָאֵל".

גבעון, עמק אילון ומעלה בית חורון

עבודה עם המפה

2

1. מאיזו עיר יצא יהושע, ולאילו עיר הגיע אחרי הליכה של לילה שלם?

2. באיזה כיוון ברחו האויבים מגבעון – אל ההר או אל השפלה?

3

נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט	נכון	לא נכון
1. חמשת המלכים יצאו להילחם ישירות בבני ישראל בגלגל.	☐	☐
תיקון:		
2. יהושע הלך כל הלילה מן הגלגל לגבעון.	☐	☐
תיקון:		

☐	☐	3. רוב האויבים מתו מאבני הברד. תיקון:
☐	☐	4. יהושע ביקש שהשמש תעמוד בעמק אילון. תיקון:

מערת מקדה

חמשת המלכים בורחים ומתחבאים במערה במקדה. יהושע מצווה לגולל אבנים גדולות על פי המערה ולהציב שומרים, ובינתיים ממשיכים לרדוף אחרי האויבים. בסוף הקרב יהושע מחזק את הלוחמים במילים שה' אמר לו בתחילת הספר: "אַל תִּירָאוּ וְאַל תִּחְזְקוּ וְאַמְצוּ".

המלחמה בצפון

אחרי המלחמה בדרום מגיעה המלחמה בצפון. יבין מלך חצור מאחד את מלכי הצפון – צבא גדול "כחול אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם", עם סוסים ורכב רב מאוד – ליד מי מרום. ה' אומר ליהושע: "אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם". יהושע תוקף בהפתעה ומנצח, ושורף את חצור, שהייתה "רֹאשׁ כָּל הַמְּמַלְכוֹת הָאֵלֶּה".

נקרא בכתוב: סוף הכיבוש יהושע יא, כג

(כג) וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת-כָּל-הָעָרֶץ כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל-מֹשֶׁה וַיִּתְּנָה יְהוֹשֻׁעַ לַנִּחְלָה לְיִשְׂרָאֵל כַּמְחֻלְקָתָם לְשִׁבְטֵיהֶם וְהָעָרֶץ שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה

מתחו קו בין המקום לבין מה שקרה בו

4

מה קרה שם?		המקום
א. "ראש כל הממלכות האלה"	●	1. גבעון
ב. "שמש בגבעון דום"	●	2. עמק אילון
ג. מלכי הצפון התאספו להילחם	●	3. מקדה
ד. שם עמד הירח	●	4. מי מרום
ה. חמשת המלכים התחבאו במערה	●	5. חצור

5 ראיין בלעדי עם יהושע

אתם כתבים ומראיינים את יהושע בערב "היום הארוך". כתבו את תשובותיו לשאלות, והוסיפו שאלה משלכם.

□ **כתב/ת:** למה יצאת להילחם בשביל הגבעונים, אחרי שהם רימו אתכם? יהושע:

.....

.....

□ **כתב/ת:** איך הרגשת כשהשמש עמדה בשמיים? יהושע:

.....

.....

□ **כתב/ת:** מה אמרת ללוחמים בסוף הקרב, ולמה? יהושע:

.....

.....

□ **כתב/ת:** (השאלה שלי): _____ יהושע:

.....

.....

6 הבנה והסקת מסקנות

1. יהושע נחלץ להציל את הגבעונים מחמשת המלכים, למרות שהגבעונים רימו אותו. מה זה מלמד על שמירת שבועה?

2. "שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם" – מה יהושע ביקש, ולמה לדעתכם היה לו חשוב שהיום לא ייגמר באמצע הקרב?

3. הקרב בעמק בית חורון התחיל בעלייה בלילה מן הגלגל. מה אפשר ללמוד על יהושע כמנהיג מצבא?

7 חשבו וכתבו

1. כתבו במילים שלכם את רגע הנס של עצירת השמש, כאילו אתם חייל בצבא יהושע המספר לילדיו.

2. מה הכי הרשים אתכם בסיפור המלחמה בדרום, ולמה?

מה למדנו?

- ✓ חמשת מלכי הדרום תוקפים את גבעון; יהושע נחלץ לעזרתה – ברית שומרים.
- ✓ הליכה כל הלילה מן הגלגל, הפתעה ואבני ברד.
- ✓ "שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וַיָּרֶחַ בְּעֶמְקֵי אֵילָן" – ה' שומע לקול איש.
- ✓ חמשת המלכים במערת מקדה; "חֲזְקוּ וְאַמְצוּ".
- ✓ ניצחון על מלכי הצפון ליד מי מרום; "וְהָאֲרֶץ שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה".

מות יהושע – סיום תקופה

יחידה 8

יהושע כד

מה נלמד ביחידה?

- ◆ הכינוס בשכם
- ◆ סיפור הדרך – מאברהם ועד הארץ
- ◆ "בָּקְרוּ לָכֶם הַיּוֹם" – הבחירה של העם
- ◆ הברית, אבן העדות ומות יהושע

מבט מלמעלה

יהושע זקן, והוא יודע שימיו מתקרבים לסופם. הוא מאסף את כל שבטי ישראל בשכם – המקום שבו אברהם אבינו קיבל את ההבטחה על הארץ – ונושא נאום פרידה. הוא מזכיר לעם את כל הדרך שעברו, מאברהם ועד הכניסה לארץ, ומבקש מהם לבחור. העם בוחר ברית עם ה'. בסוף הפרק יהושע נפטר, ותקופה שלמה מגיעה לסיומה.

נקרא בכתוב: הכינוס בשכם יהושע כד, א

(א) וַיֵּאסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכֵמָה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְכַאֲשִׁיו וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרֵיו וַיִּתְּצוּבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים

מילים קשות

וַיֵּאסֹף	כינוס, אסף	וַיִּתְּצוּבוּ	עמדו במקומם, התייצבו
שֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרֵיו	השופטים והממונים על הסדר	לִפְנֵי הָאֱלֹהִים	לפני ה', במקום קדוש

נבין את הכתוב

יהושע מכנס את כל העם בשכם. הוא מספר את ההיסטוריה של העם כאילו ה' עצמו מדבר: "וְאַתָּח אֶת אֲבִיכֶם אֶת אֲבֹתֵיכֶם... וְאַשְׁלַח אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן... וְאַבִּיא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ הָעַמֹּרִי...". הוא מזכיר את האבות, את מצרים, את ים סוף, את המדבר, את בלק ובלעם ואת יריחו. בסוף הסיפור ה' אומר: "וְאַתֶּן לָכֶם אֶרֶץ אֲשֶׁר לֹא יִגְעַת בָּהּ, וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא בְנִיתֶם וַתֵּשְׁבוּ בָּהֶם" (פסוק יג). הארץ היא מתנה.

1 סיפור הדרך: מספרו את התחנות לפי הסדר שיהושע מספר אותן (פסוקים ב-יג)

- א. קריעת ים סוף
- ב. אברהם יוצא מעבר הנהר אל ארץ כנען
- ג. בלק מלך מואב שוכר את בלעם לקלל את ישראל
- ד. יעקב ובניו יורדים מצרימה
- ה. בני ישראל עוברים את הירדן ובאים ליריחו
- ו. משה ואהרן נשלחים, והעם יוצא ממצרים

הקדום ביותר ← המאוחר ביותר (כתבו בכל משבצת את האות המתאימה)

6	5	4	3	2	1

נקרא בכתוב: "בִּפְרוּ לָכֶם הַיּוֹם" **יהושע כד, יד-טו**

(יד) וַעֲתָה יִרְאוּ אֶת־יְהוָה וְעָבְדוּ אוֹתוֹ בְּתַמִּים וּבְאַמֶּת וְהִסִּירוּ אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם בְּעֶבֶר הַנָּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעָבְדוּ אֶת־יְהוָה **(טו)** וְאִם כֹּעַ בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה בִּפְרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת־מִי תַעֲבֹדוּן אִם אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר־עָבְדוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר מֵעַבְר הַנָּהָר וְאִם אֶת־אֱלֹהֵי הָאֲמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאֶרֶץ אֲנָכִי וּבֵיתִי נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה

מילים קשות

בְּתַמִּים וּבְאַמֶּת	בלב שלם ובכנות	בְּעֶבֶר הַנָּהָר	מעבר לנהר פרת
וְהִסִּירוּ	והרחיקו	וְאֲנָכִי וּבֵיתִי	ואני והמשפחה שלי

נבין את הכתוב

יהושע לא מצווה – הוא מבקש מן העם לבחור: "בִּפְרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת מִי תַעֲבֹדוּן". ואז הוא אומר את המשפט המפורסם: "וְאֲנָכִי וּבֵיתִי נַעֲבֹד אֶת ה'". הוא כבר בחר – והוא דוגמה לעם.

העם עונה: "סְלִילָה לָנוּ מַעֲזָב אֶת ה'". יהושע מזהיר שעבודת ה' אינה קלה, אבל העם מתעקש: "לא, כִּי אֶת ה' נַעֲבֹד". יהושע אומר: "עֲדִים אַתֶּם בְּכֶם" – אתם עצמכם עדים לבחירה שלכם – והעם עונה במילה אחת: "עֲדִים".

נקרא בכתוב: "עֲדִים" **יהושע כד, כא-כב**

(כא) וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֹא כִּי אֶת־יְהוָה נַעֲבֹד **(כב)** וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם עֲדִים אַתֶּם בְּכֶם כִּי־אַתֶּם בִּחְרָתְכֶם לָכֶם אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אוֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ עֲדִים

2

ענו על השאלות

1. איפה כינס יהושע את העם, ומי השתתף בכינוס?

.....

2. למה, לפי פסוק יג, הארץ היא "מתנה"?

.....

.....

3. מה פירוש "וְאַנְכִי וּבֵיתִי נִעְבְּדְךָ אֶת ה'?"

4. איזו מילה אחת ענה העם ליהושע בפסוק כב, ומה היא מבטאת?

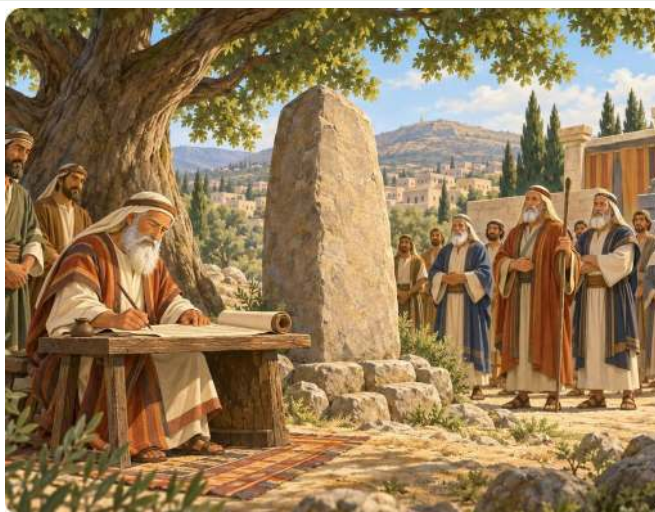
נקרא בכתוב: הברית ואבן העדות **יהושע כד, כה-כז**

(כה) וַיִּכְרַת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּשֶׁם לוֹ חֶק וּמִשְׁפָּט בְּשִׁכְמָם (כו) וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹכַת אֱלֹהִים וַיִּקַּח אָבֶן גְּדוֹלָה וַיִּקְיֶמָהּ שָׁם תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּמִקְדָּשׁ ה' (כז) וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם הִנֵּה הָאָבֶן הַזֶּה הָיָה לְעֵדָה לָעֵדָה כִּי־הָיָה שְׁמָעָה אֶת כָּל־אֲמָרֵי ה' אֲשֶׁר דִּבֶּר עִמָּנוּ וְהָיְתָה בָּכֶם לְעֵדָה פֶּן־תִּכְחָשׁוּן בְּאֵלֵהֶיכֶם

מילים קשות

חֶק וּמִשְׁפָּט	חוקים וכללים	לְעֵדָה	לעדות, לזיכרון
הָאֵלֶּה	עץ אלה גדול	פֶּן תִּכְחָשׁוּן	כדי שלא תכחישו
בְּמִקְדָּשׁ ה'	במקום קדוש לה'		

נבין את הכתוב

יהושע כורת ברית עם העם, כותב את הדברים בספר, ומציב אבן גדולה תחת האלה. האבן "שמעה" את כל דברי ה' – והיא תהיה עדה, כדי שהעם לא יכחיש את מה שהבטיח. שוב פוגשים אבן זיכרון, כמו בגלגל.

נקרא בכתוב: מות יהושע יהושע כד, כט-לא

(כט) וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן עֶבֶד ה' בֶּן־מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים (ל)
וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת־סֶרַח אֲשֶׁר בְּהַר־אֶפְרַיִם מִצָּפוֹן לְהַר־גִּעֵשׁ (לא)
וַיַּעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה כָּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָאֲרִיכּוֹ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ
וְאַשֶׁר יָדְעוּ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה ה' אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל

מילים קשות

בן 110 שנים	הָאֲרִיכּוֹ יָמִים	חיו עוד שנים רבות	בֶּן מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים
בשטח הנחלה שלו	יָדְעוּ	ראו והכירו בעצמם	בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ

נבין את הכתוב

יהושע נפטר בגיל 110, ונקבר בנחלתו בתמנת סרח, בהר אפרים. בפרק החותם מסופר גם על קבורת עצמות יוסף בשכם - ההבטחה שהבטיחו בני ישראל ליוסף לפני מאות שנים מתקיימת. הדור שראה בעיניו את מעשי ה' שמר על הברית "כל ימי יהושע, וכל ימי הזקנים". כאן מסתיימת תקופה, ומתחילה תקופת השופטים.

3 נכון או לא נכון? תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט	נכון	לא נכון
1. יהושע כינס את העם בירושלים.	☐	☐

		תיקון:
☐	☐	2. יהושע הכריח את העם לעבוד את ה'. תיקון:
☐	☐	3. יהושע הציב אבן גדולה תחת האלה לעדות. תיקון:
☐	☐	4. יהושע נפטר בגיל 120, כמו משה. תיקון:
☐	☐	5. ישראל עבדו את ה' כל ימי יהושע וימי הזקנים. תיקון:

4 "אבנים מדברות" – השוו בין אבני הזיכרון בגלגל לבין אבן העדות בשכם

אבן הגלגל (פרק ד)	אבן העדות בשכם (פרק כד)
	כמה אבנים?
	מה הן מזכירות?
	למי הן מיועדות?

5 שאלות חשיבה

1. למה, לדעתכם, יהושע ביקש מן העם לבחור, ולא פשוט ציווה עליהם?

.....

2. יהושע אמר: "וְאַנְכִי וּבֵיתִי". מה אתם הייתם רוצים שהמשפחה שלכם תבחר לשמור עליו תמיד?

.....

.....

6 משימה יצירתית: מכתב פרידה ליהושע

כתבו מכתב קצר מבני ישראל אל יהושע: הודו לו על שנות ההנהגה, ספרו מה זוכרים ממנו ומה למדתם ממנו.

ליהושע בן נון, המנהיג היקר,

בהערכה ובתודה, בני ישראל

7 השלימו את המילים (מחסן מילים)

מחסן מילים: שָׁכַם ♦ עֵדָה ♦ בְּרִית ♦ עֲדִים ♦ אָבָן ♦ בָּסְרוּ ♦ מָאָה
וְעֶשֶׂר

1. יהושע כינס את כל שבטי ישראל ב_____ לקראת סוף ימיו.
2. הוא אמר לעם: "לָכֶם הַיּוֹם אֶת אֲשֶׁר תַּעֲבֹדוּ".
3. העם ענה: "אֶת ה' נַעֲבֹד", ויהושע אמר: "אֲתֶם בָּכֶם".
4. יהושע כרת עם העם _____ והקים _____ גדולה לעדות.
5. יהושע נפטר בן _____ שנה.

8 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט	נכון	לא נכון
1. יהושע סיפר לעם בשכם את ההיסטוריה מאברהם ועד ימיהם. תיקון: _____	☐	☐
2. העם סירב לעבוד את ה' ובוחר באלילים. תיקון: _____	☐	☐
3. יהושע אמר: "אֲנֹכִי וּבֵיתִי נַעֲבֹד אֶת ה'". תיקון: _____	☐	☐
4. האבן הגדולה הוקמה תחת האלה אשר במקדש ה'.	☐	☐

		תיקון:
☐	☐	5. יהושע נקבר בתמנת סרח אשר בהר אפרים.
		תיקון:
☐	☐	6. אחרי מות יהושע מיד חדל העם לעבוד את ה'.
		תיקון:

מה למדנו?

- ✓ יהושע מכנס את העם בשכם ומספר את סיפור הדרך מאברהם ועד הארץ.
- ✓ "בַּחֲרוּ לָכֶם הַיּוֹם... וְאֶנֶכִּי וּבֵיתִי נִעְבְּד אֶת ה'".
- ✓ העם בוחר: "אֶת ה' נִעְבְּד" – "עֲדִים".
- ✓ ברית בשכם, ואבן גדולה תחת האלה לעדות.
- ✓ יהושע נפטר בן 110 ונקבר בתמנת סרח – סוף תקופה.

סיכום: חוזרים על ספר יהושע

סיכום

חזרה על הספר

מה נלמד ביחידה?

- ◆ חזרה על הדמויות, המקומות והאירועים
- ◆ מי אמר את המשפטים המפורסמים
- ◆ המקומות על המפה
- ◆ מה לקחתי מספר יהושע

מבט מלמעלה

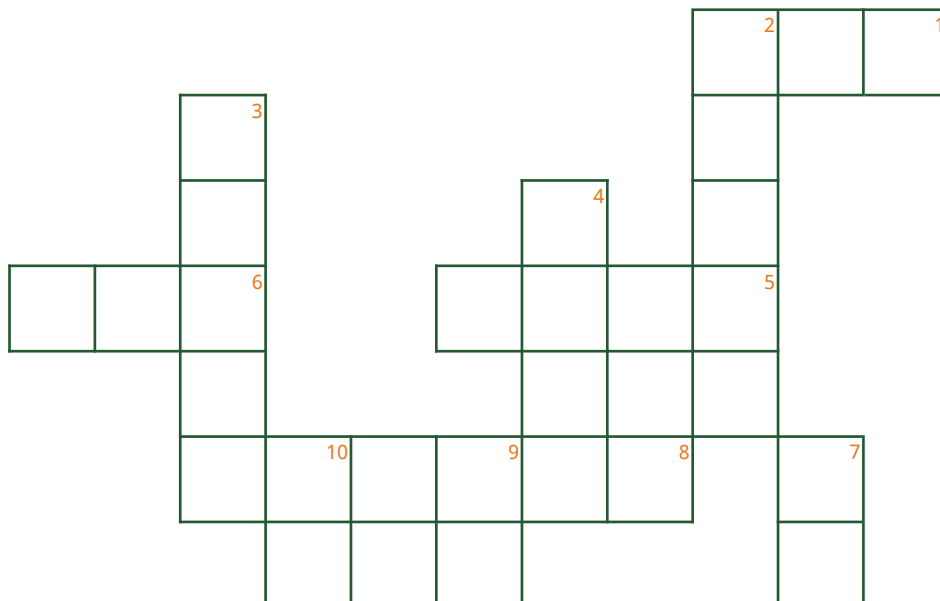

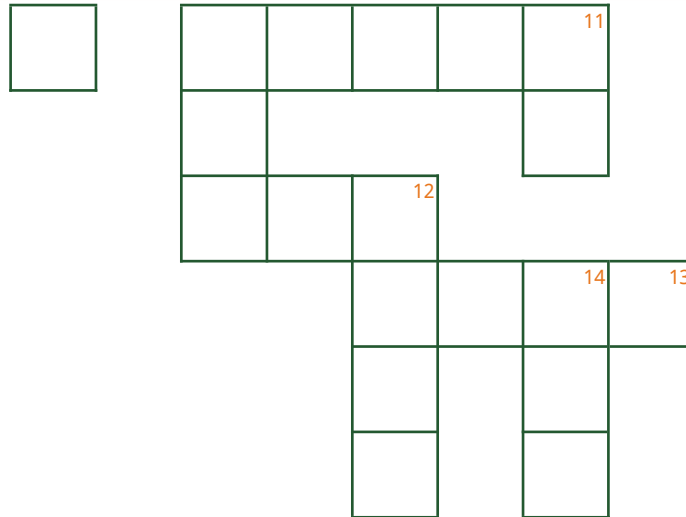
הגענו לסוף המסע עם יהושע ועם בני ישראל: מן ההכנות על גדת הירדן, דרך יריחו, העי והגבעונים, ועד נאום הפרידה בשכם. בעמודים הבאים תחזרו על כל מה שלמדתם - בתשבץ, במפה, בציטוטים ובחידון שתכינו בעצמכם.

תשבץ ספר יהושע

1

מאוזן ←

1. העיר שנכבשה בעזרת מארב
5. "ראש כל הממלכות האלה" בצפון
6. הסתירה את המרגלים על הגג
8. יהושע שלח שניים מהם ליריחו
11. המנהיג שבא אחרי משה
12. לקח מן החרם
13. "תקות חוט ..." נקשר בחלון

↓ מאונך

2. העיר שחומותיה נפלו
3. השבט של יהושע
4. תקעו בו הכוהנים סביב העיר
7. הסכם שכרתו עם הגבעונים
9. "שמש ב... דום"
10. "ו... בעמק אילון"
12. ההר שעליו נבנה המזבח מאבנים שלמות
14. העיר שבה נשא יהושע את נאום הפרידה

ציטוטים מפורסמים: מי אמר? למי?

2

"כי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בְּשִׁמִּים
מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת"
מי אמר? _____
למי? _____

"חֲזַק וְאַמֵּץ... כִּי עִמָּךְ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל
אֲשֶׁר תֵּלֵךְ"
מי אמר? _____
למי? _____

"וְאַרְאָה בְּשָׁלָל... וְאַחֲמַדִּם וְאַקְחֶם"

"מָה הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם?"

מי אמר? _____
למי? _____

מי אמר? _____
למי? _____

"שֶׁמֶשׁ בִּגְבְּעוֹן דָּוִם"

מי אמר? _____
למי? _____

"מֵאֲרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ"

מי אמר? _____
למי? _____

"וְאֶנֶכִּי וּבֵיתִי נִעְבְּדָה אֶת ה'"

מי אמר? _____
למי? _____

מה קרה איפה? כתבו ליד כל אירוע את המספר שלו במפה

3

במפה	
	חציית הירדן ואבני הזיכרון בגלגל
	החומות נופלות
	הקרבת המזבח
	המזבח וקריאת התורה בין שני ההרים
	"שמש ... דום"
	"ראש כל הממלכות" נשרפת בצפון

4 חידון כיתתי: הכינו בעצמכם ארבעה כרטיסי חידון על ספר יהושע – שאלה מלפנים ותשובה מאחור – ושאלו את החברים

4

כרטיס 2
שאלה:
.....
.....
תשובה:
.....

כרטיס 1
שאלה:
.....
.....
תשובה:
.....

כרטיס 4
שאלה:
.....
.....
תשובה:
.....

כרטיס 3
שאלה:
.....
.....
תשובה:
.....

5 מה לקחתי מספר יהושע?

5

1. איזה סיפור בספר יהושע אהבתם יותר מכולם? למה?

2. איזו תכונה של יהושע הייתם רוצים לאמץ לעצמכם? הביאו דוגמה מן הספר.

מה למדנו?

- א - ההכנות: "חזק ואמץ" ושבטי עבר הירדן. ✓
- ב - רחב והמרגלים: חוט השני. ✓
- ג-ה - חציית הירדן, אבני הזיכרון והפסח בגלגל. ✓
- ו - יריחו: שופרות, שתיקה ותרועה. ✓
- ז-ח - העי: חטא עכן, תיקון ומארב. ✓
- ח-ט - הברית בהר עיבל, והגבעונים. ✓
- י-יא - "שמש בגבעון דום" והארץ שקטה. ✓
- כד - הברית בשכם ומות יהושע. ✓

חלק ב'

ספר שופטים

תקופת השופטים · שופטים ב-כא

היכרות עם ספר שופטים

פתיחה

מבוא, מפה ומעגל

מה נלמד ביחידה?

- ◆ מי הם השופטים ומה היה תפקידם
- ◆ מעגל השופטים: חטא - עונש - זעקה - הושעה - שקט
- ◆ איפה פעלו השופטים - מפת הספר

מבט מלמעלה

יהושע מת, והשבטים מתיישבים כל אחד בנחלתו. אין עוד מנהיג אחד לכל העם. ספר שופטים מספר על כ-300 השנים שבין יהושע לבין המלכים - תקופה של עליות וירידות, של אויבים מבחוץ ושל גיבורים שקמו להושיע.

מה זה ספר שופטים?

ספר שופטים הוא הספר השני בחלק "נביאים ראשונים", מיד אחרי ספר יהושע. הוא נקרא על שם השופטים - מנהיגים שקמו בזמן צרה והושיעו את העם מיד אויביו. השופט בספר הזה אינו רק מי שיושב בבית משפט. הוא מנהיג ולוחם שה' שולח כדי להציל את העם. רוב השופטים פעלו בשבט שלהם או באזור אחד, ולא מלכו על כל ישראל.

בספר 12 שופטים: עתניאל, אהוד, שמגר, דבורה (עם ברק), גדעון, תולע, יאיר, יפתח, אבצן, אילון, עבדון ושמשון.

מעגל השופטים

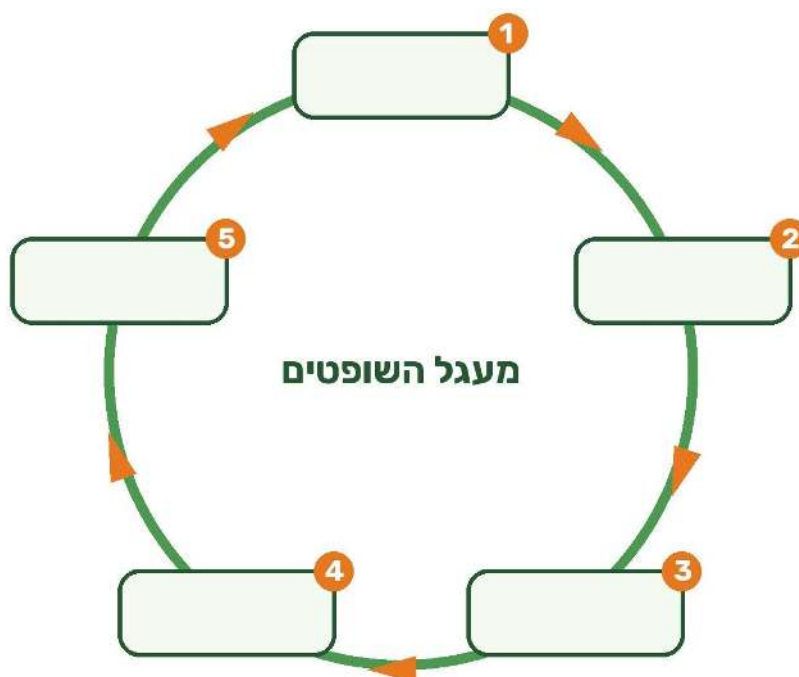
שוב ושוב חוזר בספר אותו סיפור: בני ישראל עובדים אלילים (חטא) ← ה' שולח אויב שמשעבד אותם (עונש) ← העם צועק אל ה' (זעקה) ← ה' מקים שופט שמושיע אותם (הושעה) ← הארץ שוקטת כל ימי השופט (שקט). וכשהשופט מת – הכול מתחיל מחדש.

1 גלגל השופטים: כתבו כל שלב במקום המתאים בגלגל

מחסן מילים: שקט ♦ חטא ♦ הושעה ♦ עונש ♦ זעקה

התחילו מן החץ למעלה והמשיכו עם כיוון החצים.

2 ציר זמן: מספרו את התקופות לפי הסדר (1-5)

א. שמואל הנביא

ב. המלכים: שאול ודוד

ג. יציאת מצרים והמסע במדבר

ד. תקופת השופטים

ה. כיבוש הארץ בימי יהושע

הקדום ביותר ← המאוחר ביותר (כתבו בכל משבצת את האות המתאימה)

5	4	3	2	1

מפת ספר שופטים

חפשו במפה

3

1. איזה שופט פעל ליד הר תבור ונחל קישון?

2. באיזה אזור – בצפון, במרכז או בדרום-מערב – פעל שמשון מול הפלשתים?

3. איזה שופט פעל בצד המזרחי של הירדן, בגלעד?

4. על איזה הר עמד יותם כשסיפר את משלו?

מה למדנו?

- ✓ ספר שופטים מספר על התקופה שבין יהושע למלכים.
- ✓ השופטים היו מנהיגים ולוחמים שה' הקים להושיע את העם.
- ✓ מעגל השופטים: חטא - עונש - זעקה - הושעה - שקט.
- ✓ השופטים פעלו בשבטים ובאזורים שונים בארץ.

פתיחה לספר שופטים

יחידה 1

שופטים ב

מה נלמד ביחידה?

- ◆ דור חדש שלא הכיר את ה'
- ◆ הבעל והעשירות - האלילים של כנען
- ◆ "חוזר לסורו" - הבטחה שנשברת שוב ושוב

מבט מלמעלה

יהושע והזקנים שהיו איתו מתים, וקם דור חדש "אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת ה'". הדור הזה עוזב את הברית ועובד את הבעלים. ה' כועס ומוסר אותם ביד אויביהם, אבל כשהם צועקים - הוא מקים להם שופטים. כך נפתח המעגל שיחזור בכל הספר.

נקרא בכתוב: דור חדש שופטים ב, ז-יב

(ז) וַיַּעֲבְדוּ הָעָם אֶת־ה' כָּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכָל יְמֵי הַזִּקְנִים אֲשֶׁר הָאֲרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ אֲשֶׁר כָּאוּ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה ה' הַגָּדוֹל אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל (ח) וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נֹון עַבְדֵּהּ לְבֶן־מָאָה וָעֶשְׂרִי שָׁנִים (ט) וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ בְּגִבּוֹל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת־חֶרֶס בְּהָר אֶפְרַיִם מִצְפּוֹן לַהֲר־גִּעְשׁ (י) וְגַם כָּל־הַדּוֹר הַהוּא נֶאֱסָפוּ אֶל־אֲבוֹתָיו וַיָּקָם דּוֹר אַחֵר אַחֲרֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אֶת־ה' וְגַם אֶת־הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל (יא) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַכַּעַב בְּעֵינֵי ה' וַיַּעֲבְדוּ אֶת־הַבְּעָלִים (יב) וַיַּעֲזְבוּ אֶת־ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם הַמוֹצִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סָבִיבוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וַיִּכְעֲסוּ אֶת־ה'

מילים קשות			
הזִקְנִים	מנהיגי העם המבוגרים	הָרַע בְּעֵינֵי ה'	מעשה רע בעיני ה'
הָאֲרִיכוֹ-יָמִים	חיו עוד שנים רבות	הַבְּעָלִים	פסלי הבעל, אליל של כנען
נָאֲסַף אֶל אֲבוֹתָיו	מת	וַיִּכְעַסוּ	גרמו כעס

נבין את הכתוב

כל זמן שחיו יהושע והזקנים שראו את הניסים במו עיניהם – העם עבד את ה'. אבל הדור הבא לא ראה את יציאת מצרים ואת חציית הירדן, ו לא יָדְעוּ אֶת ה'". בני ישראל מתיישבים ליד הכנענים ולומדים מהם לעבוד את הבעל (אל הגשם והסערה) ואת העשתרות (אלת הפריה). הם רוצים יבולים טובים, ופונים לאלילים של השכנים.

1 ענו על השאלות

1. עד מתי עבד העם את ה' (פסוק ז)?

.....

2. מה מיוחד בדור שקם אחרי מות הזקנים (פסוק י)?

.....

3. את מי עבדו בני ישראל במקום את ה'?

.....

נקרא בכתוב: ה' מקים שופטים שופטים ב, טז-יט

(טז) וַיָּקָם ה' שְׁפֹטִים וַיִּשְׁעִיעוּם מִיַּד שְׁסִיָּהֶם (יז) וגם אֶל־שְׁפֹטֵיהֶם לא שָׁמְעוּ כִּי זָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם סָרוּ מִהָרַךְ מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֲבוֹתָם לִשְׁמֹעַ מִצֹּתֶיהָ לֹא־עָשׂוּ כֵן (יח) וְכִי־הָקִים ה' לָהֶם שְׁפֹטִים וְהָיָה ה' עִם־הַשֹּׁפֵט וְהוֹשִׁיעֵם מִיַּד אֹיְבֵיהֶם כָּל יְמֵי הַשּׁוֹפֵט כִּי־יִנָּחֵם ה' מִנְּאֻקָּתָם מִפְּנֵי לַחֲצִיָּהֶם וְדַחְקֵיהֶם (יט) וְהָיָה בְּמוֹת הַשּׁוֹפֵט יָשְׁבוּ וְהִשְׁחִיתוּ מֵאֲבוֹתָם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לַעֲבֹדָם וּלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם לֹא הָפִילוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם וּמִדַּרְכָּם הַקָּשָׁה

מילים קשות

וַיִּשְׁעִיעוּם	הצילו אותם	יָנַחֵם	ירחם, ישנה את דעתו
שְׁסִיָּהֶם	האויבים ששדדו אותם	נְאֻקָּתָם	צעקתם, אנחתם
זָנוּ אַחֲרֵי	הלכו אחרי, בגדו	וְשָׁבוּ	וחזרו
מִהָרַךְ	מהר מאוד	הִשְׁחִיתוּ	התקלקלו, עשו רע

נבין את הכתוב

ה' שומע את נאקת העם ומרחם עליו: הוא מקים שופט שמציל אותם. אבל כשהשופט מת - העם חוזר לדרכו הרעה, ואפילו גרוע יותר מאבותיו. מכאן הביטוי "חוזר לסורו": מי שחוזר שוב ושוב להרגל רע, גם אחרי שהבטיח להשתנות.

2 השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

מחסן מילים: שופטים ♦ הבעלים ♦ חוזר לסורו ♦ יהושע ♦ מרחם

1. אחרי מות _____ והזקנים קם דור שלא ידע את ה'.
2. בני ישראל עבדו את _____ ואת העשתרות.
3. ה' _____ על העם כשהוא שומע את צעקתו.
4. ה' הקים להם _____ שהושיעו אותם מיד אויביהם.
5. מי שחוזר שוב ושוב להרגל רע - _____.

3 שאלת חשיבה

1. ספרו על פעם שהבטחתם (או מישהו הבטיח לכם) להשתנות - ואז חזרתם להרגל הישן. מה יכול לעזור לשמור על הבטחה?

2. ה' סולח לעם שוב ושוב. למה, לדעתכם, חשוב לדעת לסלוח – וגם לדעת לבקש סליחה?

4 איתור מידע מהפרק

4

ענו על השאלות לפי הכתוב בפרק ב'.
1. מה קרה בדור שקם אחרי יהושע והזקנים?

2. מה חוזר שוב ושוב בספר שופטים? תארו את המעגל: מה העם עושה, מה קורה לו, ואיך הוא ניצל?

3. מה עשה ה' כששמע את נאקת העם?

4. מה קרה לרוב אחרי מות השופט?

5 הבנה והסקת מסקנות

5

1. מדוע לדעתכם דור ש"לא ידע את ה'" קם דווקא אחרי מות הזקנים? מה התפקיד של מספרי הסיפורים?

2. הסבירו במילים שלכם את "מעגל השופטים": חטא ← עונש ← זעקה ← שופט ← שקט. היכן לדעתכם נשבר המעגל?

3. מה ההבדל בין מנהיגות של שופט לבין מנהיגות של מלך?

מה למדנו?

- ✓ אחרי מות יהושע והזקנים קם דור שלא ידע את ה'.
- ✓ העם עבד את הבעלים והעשרות – אלילי כנען.
- ✓ ה' מסר אותם ביד אויבים, וכשצעקו – הקים שופטים.
- ✓ אחרי מות השופט העם "חוזר לסורו" – והמעגל מתחיל שוב.

השופטים הראשונים

יחידה 2

שופטים ג

מה נלמד ביחידה?

- ◆ עתניאל – השופט הראשון
- ◆ אהוד, איש אֶטְרֵד וְיָמִינוֹ, מול עגלון מלך מואב
- ◆ שמגר ומלמד הבקר

מבט מלמעלה

בפרק ג פוגשים שלושה שופטים ראשונים: עתניאל בן קנז משבט יהודה, אהוד בן גרא משבט בנימין, ושמגר בן ענת. בכל סיפור אפשר לזהות את שלבי המעגל – חטא, עונש, זעקה, הושעה ושקט.

נקרא בכתוב: עתניאל בן קנז שופטים ג, ז-יא

(ז) וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַכַּע בְּעֵינֵי ה' וַיִּשְׁכָּחוּ אֶת־ה' אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעֲבֹדוּ אֶת־הַבָּעַלִּים וְאֶת־הָאֲשֵׁרוֹת (ח) וַיַּחֲרֹאֲף ה' בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמָּכְרָם בְּיַד כּוֹשֵׁן רָשָׁעִים מֶלֶךְ אֲרָם נָהָרִים וַיַּעֲבֹדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־כּוֹשֵׁן רָשָׁעִים שְׁמֹנֶה שָׁנִים (ט) וַיִּזְעַקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־ה' וַיִּקָּם ה' מוֹשִׁיעַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁיַעֵם אֶת עֵתְנִיָּאל בֶּן־קִנְז אֲחִי כָלֵב הַקָּטָן מִמֶּנּוּ (י) וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ־ה' וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא לְמַלְחָמָה וַיִּתֵּן ה' בְּיָדוֹ אֶת־כּוֹשֵׁן רָשָׁעִים מֶלֶךְ אֲרָם וַתַּעַז יָדוֹ עַל כּוֹשֵׁן רָשָׁעִים (יא) וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיָּמָת עֵתְנִיָּאל בֶּן־קִנְז

מילים קשות			
וַיִּשְׁכְּחוּ	שכחו, הפסיקו לזכור	וַיִּזְעֲקוּ	צעקו, ביקשו עזרה
וַיִּמְכְּרֻם	מסר אותם לשלטון האויב	מוֹשִׁיעַ	מציל
כֹּהֵן רָשָׁעִים	מלך ארם נהריים	וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ	היה שקט ושלום בארץ

מעגל השופטים אצל עתניאל: מצאו בפסוקים ז-יא כל שלב

1

השלב	מה כתוב בפסוק?	מספר הפסוק
חטא		
עונש		
זעקה		
הושעה		
שקט		

נקרא בכתוב: אהוד בן גרא שופטים ג, יב-טו

(יב) וַיִּסְפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַרַע בְּעֵינֵי ה' וַיִּחְזַק ה' אֶת־עֲגִלֹן מֶלֶךְ־מוֹאָב עַל־יִשְׂרָאֵל עַל כִּי־עָשׂוּ אֶת־הַרַע בְּעֵינֵי ה' (יג) וַיֹּאסֹף אֱלֹוֹ אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן וַעֲמֹלֶק וַיִּלָּךְ וַיָּרֶם אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּירָשׁוּ אֶת־עִיר הַתְּמָרִים (יד) וַיַּעֲבְדוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֲגִלֹן מֶלֶךְ־מוֹאָב שְׁמוֹנֶה עָשָׂר שָׁנָה (טו) וַיִּזְעֲקוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־ה' וַיָּקָם ה' לָהֶם מוֹשִׁיעַ אֶת־אַהוּד בֶּן־גֵּרָא בֶן־הֵימִנִי אִישׁ אֲטָר יְדִימִינוּ וַיִּשְׁלַחוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָדוֹ מִנְּחָה לַעֲגִלֹן מֶלֶךְ מוֹאָב

מילים קשות			
שמאלי, לא משתמש ביד ימין	אָטֵר יָד יְמִינוֹ	נתן כוח	נִסְיָן
מתנה, מס שמביאים למלך	מִנְסָה	מלך מואב	עֶגְלוֹן
		יריחו	עִיר הַתְּמָרִים

נבין את הכתוב

עגלון מלך מואב שולט בישראל 18 שנה ויושב ביריחו, עיר התמרים. העם צועק, וה' מקים את אהוד מבנימין. אהוד מביא לעגלון את המס, ומשתמש בתחבולה: הוא שמאלי, ולכן מחביא חרב קצרה דווקא על ירכו הימנית, במקום שהשומרים לא בודקים. אהוד אומר למלך "דַּבֵּר סֵתֶר לִי אֵלַיִךְ", נשאר איתו לבד והורג אותו. הוא בורח אל הר אפרים, תוקע בשופר ומוביל את העם לניצחון על מואב. הארץ שוקטת 80 שנה.

קומיקס: השלימו את הדיבורים בבועות

2

הסיפור של אהוד בארבע תמונות. כתבו בכל בועה מה אומרות הדמויות.

מי אני? פתרו את החידות

3

חידה 1: אני השופט הראשון, משבט יהודה. הושעתי את ישראל מכושן רשעתיים.

אני: _____

חידה 2: הייתי שמן מאוד וישבתי בעיר התמרים, וקיבלתי מנחה מבני ישראל.

אני: _____

חידה 3: השתמשתי ביד שמאל, תקעתי בשופר בהר אפרים.

אני: _____

חידה 4: הכיתי שש מאות פלשתים במלמד הבקר.

אני: _____

4 השלימו את המילים (מחסן מילים)

מחסן מילים: עֲתֻנְיָאֵל ♦ אֶהוּד ♦ שִׁמְשֹׁן ♦ יִמְינוֹ ♦ עֲגִלֹן ♦ מִלְכָּד ♦
מִסְתָּרִים ♦ שׁוֹפֵר

1. _____ בֶּן קִנְז, אחי כלב, הושיע את ישראל מכוּשָׁן רָשָׁעִים.

2. _____ בֶּן גִּבְא היה איש אֵטֶר יָד _____.

3. הוא נעץ את החרב בבטנו של _____ מלך מואב.

4. אהוד ברח ותקע ב_____ בהר אפרים, ובני ישראל ירדו אחריו מן ההר.

5. _____ בֶּן עֲנַת הכה שש מאות פלשתים ב_____ הבקר.

5 חשבו וכתבו

1. אהוד היה איטר יד ימינו – דבר שנראה כמו חיסרון הפך ליתרון. כתבו על דבר שאצלכם נראה חיסרון ויכול להיות יתרון.

2. מה משותף לשלושת השופטים בפרק, ומה שונה ביניהם?

מה למדנו?

- ✓ עתניאל הושיע את ישראל מכושן רשעתיים - והארץ שקטה 40 שנה.
- ✓ אהוד השמאלי הושיע את ישראל ממואב בתחבולה - והארץ שקטה 80 שנה.
- ✓ שמגר הושיע את ישראל מן הפלשתים במלמד הבקר.
- ✓ בכל סיפור חוזר המעגל: חטא - עונש - זעקה - הושעה - שקט.

דבורה וברק

יחידה 3

שופטים ד-ה

מה נלמד ביחידה?

- ◆ דבורה - נביאה ושופטת
- ◆ ברק והקרוב בהר תבור ובנחל קישון
- ◆ יעל ושירת דבורה

מבט מלמעלה

יבין מלך כנען וסיסרא שר צבאו, עם 900 רכב ברזל, לוחצים את ישראל 20 שנה. דבורה הנביאה, ששופטת את העם תחת התומר, קוראת לברק בן אבינועם לצאת למלחמה. בעזרת ה' צבא סיסרא נופל, ודבורה וברק שרים שירת תודה.

נקרא בכתוב: דבורה קוראת לברק שופטים ד, ד-ט

(ד) ודבורה אשה נביאה אשת לפידות היא שפטה את־ישכאל בעת ההיא (ה) והיא יושבת תחת־תמר דבורה בין הכמה ובין בית־אל בהר אפרים ויעלו אליה בני ישכאל למשפט (ו) ותשלח ותקרא לברק בן־אבינעם מקדש נפתלי ותאמר אליו הלא צוה ה' אלהי־ישכאל לך ומשכת בהר תבור ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני נפתלי ומבני זבלון (ז) ומשכתי אליך אל־נחל קישון את־סיסכא שר־צבא ובין ואת־רכבו ואת־המונו ונתתיהו בידך (ח) ויאמר אליה ברק אם־תלכי עמי והלכתי ואם־לא תלכי עמי לא אלך (ט) ותאמר הלא אלך עמך אפס כי לא תהיה תפארתך על־הדרך אשר אתה הולך כי ביד־אשה ימכר ה' את־סיסכא ותקם דבורה ותלך עם־ברק קדשה

מילים קשות

אשת לפידות	אשתו של לפידות	ומשכת	ותוביל
שפטה	שופטת, מנהיגה	רכבו והמונו	מרכבותיו וצבאו
תמר	עץ דקל	תפארתך	הכבוד שלך
למשפט	כדי לקבל פסק דין		

נבין את הכתוב

דבורה יושבת תחת עץ תומר בהר אפרים, ובני ישראל עולים אליה לשאול ולקבל משפט. היא קוראת לברק ואומרת לו בשם ה' לקחת עשרת אלפים איש להר תבור. ברק מסכים רק בתנאי: "אם תלכי עמי והלכתי". דבורה הולכת איתו, אבל אומרת שהכבוד לא יהיה שלו – "כי ביד אשה ימכר ה' את סיסכא".

1 מי אמר למי? השלימו מתחת לכל ציטוט

"אם תלכי עמי והלכתי"

מי אמר? _____

למי? _____

"לך ומשכת בהר תבור"

מי אמר? _____

למי? _____

"קום כי זה היום"

מי אמר? _____

למי? _____

"לך ואראב את האיש אשר אתה

מבקש"

מי אמר? _____

למי? _____

הקרב והשירה

ברק יורד מהר תבור עם עשרת אלפים איש. ה' מבהיל את סיסרא ואת כל הרכב: לפי השירה ירד גשם חזק ונחל קישון שטף את המרכבות. סיסרא בורח ברגליו לאוהל יעל אשת חבר הקיני, ושם הוא מת - והכבוד היה, כדברי דבורה, לאישה. בפרק ה שרים דבורה וברק שירת תודה ל': "שִׁיבָה... לַה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל". השירה מספרת שוב את הניצחון בשפה של שיר.

נקרא בכתוב: משירת דבורה שופטים ה, יט-כא

(יט) בָּאוּ מַלְכִים נִלְחָמוּ אֶז נִלְחָמוּ מַלְכֵי כְנַעַן בְּתַעֲנֹךְ עַל־מִי מִגִּדּוֹ בָּצַע כָּסֶף לֹא לָקָחוּ (כ) מִן־שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים מִמַּסְלּוֹתֵם נִלְחָמוּ עִם־סִיסְרָא (כא) נַחַל קִישׁוֹן גָּרָפָם נַחַל קְדוּמִים נַחַל קִישׁוֹן תִּדְרָכִי נַפְשִׁי עַז

2 הספור והשירה: מתחו קו בין מה שכתוב בסיפור (פרק ד) לבין מה שכתוב בשירה (פרק ה)

בשירה (פרק ה)		בסיפור (פרק ד)
א. "כִּן יֵאבְדוּ כָּל אוֹיְבֶיךָ ה'"	●	1. "וַיָּהֶם ה' אֶת סִיסְרָא וְאֶת כָּל הָרֶכֶב"
ב. "מִן שָׁמַיִם נִלְחָמוּ הַכּוֹכָבִים"	●	2. סיסרא אסף את רכבו אל נחל קישון
ג. "נַחַל קִישׁוֹן גָּרָפָם"	●	3. "בָּאוּ מַלְכֵי כְנַעַן... (המלכים)

שבאו להילחם)

4. דבורה וברק מנצחים בעזרת ה'

ד. "בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ"

חדשות העמק

3

אתם כתבים של "חדשות העמק". כתבו כותרת ראשית וכתבה קצרה על הניצחון על סיסרא, ובה ציטוט אחד של דבורה. ציירו תמונה מתאימה.

חדשות העמק

גיליון מיוחד • הר תבור ונחל קישון

הכותרת הראשית:

הכתבה:

תמונה:

4 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים		
המשפט	נכון	לא נכון
1. דבורה יושבה תחת תִּמְרָן בין הרמה ובין בית אל. תיקון:	☐	☐
2. ברק הסכים לצאת למלחמה בלי תנאי. תיקון:	☐	☐
3. סיסרא ירד לקרב עם תשע מאות מרכבות ברזל. תיקון:	☐	☐
4. יעל הרגה את סיסרא בעזרת יתד האוהל. תיקון:	☐	☐
5. יעל נתנה לסיסרא מים לשתות. תיקון:	☐	☐
6. בשירת דבורה נאמר "אָרֹר מְרוֹז". תיקון:	☐	☐
5 הבנה והסקת מסקנות		

1. דבורה אומרת לברק שהכבוד יהיה לאישה. למי התכוונה, ואיך זה התקיים?

2. מה תפקידן של דבורה ויעל מלמד על תפקידן של נשים בספר שופטים?

3. מה מיוחד בשירת דבורה לעומת סיפור רגיל? למה לדעתכם היא נכתבה כשיר?

מה למדנו?

דבורה הנביאה שפטה את ישראל תחת התומר. ✓

- ✓ בשם ה' קראה לברק לצאת להר תבור מול סיסרא ורכב הברזל.
- ✓ ה' הבהיל את סיסרא, ונחל קישון סחף את צבאו.
- ✓ דבורה וברק שרו שירת תודה ל', והארץ שקטה 40 שנה.

גדעון – צמיחתו של מנהיג

יחידה 4

שופטים ו-ז

מה נלמד ביחידה?

- ◆ "ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל" – המינוי של גדעון
- ◆ הגיזה והסימנים
- ◆ 300 הלוחמים, השופרות והכדים

מבט מלמעלה

מדין פולשים לארץ כמו ארבה ומשחיתים את היבול. גדעון, איש צעיר ופשוט משבט מנשה, חובט חיטים בגת בסתר – ושם פוגש אותו מלאך ה'. נראה איך גדעון המהסס הופך למנהיג שמנצח עם 300 איש בלבד.

שופטים ו, יא-טז

נקרא בכתוב: מלאך ה' אצל גדעון

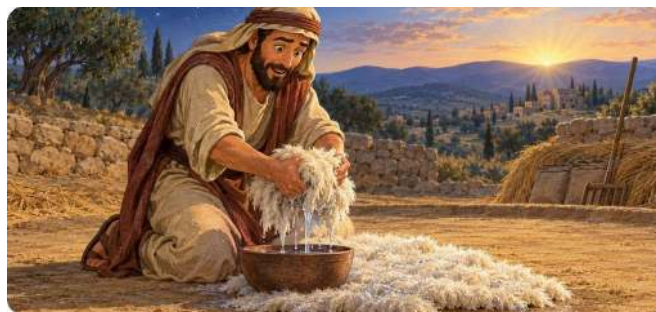
(יא) וַיָּבֹא מַלְאֲכֵי ה' וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר בְּעֶפְכָּה אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ אָבִי הָעֶזְרִי וְגִדְעוֹן בְּנוֹ חֹבֵט חִטִּים בַּגֶּת לְהֵנִיס מִפָּנֵי מִדְּיָן (יב) וַיָּבֹא אֵלָיו מַלְאֲכֵי ה' וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל (יג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו גִּדְעוֹן בִּי אֲדֹנָי וַיֵּשׁ ה' עִמָּנוּ וְלָמָּה מַצָּאתָנוּ כְּלִיזָאת וְאֵיךְ כָּל־נַפְלֵאתֵינוּ אֲשֶׁר סָפְרוּ־לָנוּ אַבּוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ ה' וְעַתָּה נִטְשָׁנוּ ה' וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף־מִדְּיָן (יד) וַיִּפֹּן אֵלָיו ה' וַיֹּאמֶר לָךְ בְּכֹחַךְ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכַּף מִדְּיָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ (טו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בִּי אֲדֹנָי בְּמָה אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אֵלַי הַדָּל בְּמִנְשָׁה וְאֲנֹכִי הַצֶּעִיר בְּבֵית אָבִי (טז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהָפִיתִי אֶת־מִדְּיָן כְּאִישׁ אֶחָד

מילים קשות			
הַאֵלָה	עץ אלון גדול	גִּבּוֹר הַחֵיל	לוחם אמיץ
חֵבֶט	מפריד את גרעיני החיטה	וְלָמָּה מִצָּאֲתָנוּ	למה קרתה לנו
בְּנֵת	בור בסלע שבו דורכים ענבים	אֶלְפֵי הַדָּל	המשפחה שלי היא החלשה
לְהֵנִיס	להסתיר, להציל	הַצָּעִיר	הקטן ביותר

נבין את הכתוב

גדעון מסתתר בגת כדי שהמדיינים לא ייקחו לו את החיטה. המלאך קורא לו "גִּבּוֹר הַחֵיל" – אבל גדעון לא מרגיש גיבור בכלל. הוא שואל: אם ה' איתנו, למה מצאתנו כל זאת?

גדעון מסביר שמשפחתו היא החלשה בשבט מנשה, והוא הצעיר במשפחה. ה' עונה לו: "כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ". מנהיג לא צריך להיות החזק ביותר – הוא צריך להאמין שהוא יכול.

1 ענו על השאלות

1. איפה חבט גדעון חיטים, ולמה דווקא שם?

.....

2. איך קרא המלאך לגדעון, ואיך גדעון ראה את עצמו?

.....

3. מה ביקש גדעון לעשות עם הגיזה (פרק ו, לו-מ)?

.....

.....

300 הלוחמים

לגדעון יש 32,000 לוחמים, אבל ה' אומר: "כֹּבֶה הָעָם". קודם חוזרים הביתה כל הפוחדים, ואחר כך נשארים רק 300 – אלה שליקקו מים מכף היד ליד המעיין. כך יהיה ברור שהניצחון בא מה'.

בלילה מחלק גדעון את 300 הלוחמים לשלושה ראשים. בידי כל אחד שופר וכד ובתוכו לפיד. הם תוקעים בשופרות, שוברים את הכדים וקוראים "חֲכָב לָהּ 'וּלְגִדְעוֹן!" – ומחנה מדין בורח בבהלה.

2 סדרו את הכרטיסים לפי הסדר בסיפור (1-6)

כתבו בעיגול שבכל כרטיס את מספרו בסיפור.

☐ המלאך פוגש את גדעון בגת	☐ גדעון הורס את מזבח הבעל
☐ רוב העם חוזר הביתה ונשארים 300	☐ מחנה מדין בורח
☐ סימן הגיזה והטל	☐ הלוחמים תוקעים בשופרות ושוברים כדים

3 יומן של גדעון

אתם גדעון. כתבו ביומן בלילה שלפני הקרב: איך הרגשתם כשנשארו רק 300 לוחמים? ממה פחדתם? מה נתן לכם אומץ?

יומן אישי · יום _____

4 איתור מידע מהפרק

ענו על השאלות לפי הכתוב בפרקים ו'–ז'.

1. איפה חָבַט גדעון אֶת הַחֲטִים כשהמלאך נראה אליו, ולמה?

2. כמה חיילים נשארו לגדעון אחרי שכל המפחדים שבו הביתה?

3. איך נבחרו שלוש מאות האנשים האחרונים?

4. מה נשאו החיילים בידם במקום חרבות כשהקיפו את מחנה מדין?

5 חשבו וכתבו

1. ה' ביקש צבא קטן מאוד – מה היה המסר? כתבו על מקרה שבו דווקא קבוצה קטנה הצליחה.

2. גדעון ביקש אותות (גזת הצמר). האם לדעתכם מותר לבקש אותות? נמקו את דעתכם.

מה למדנו?

- ✓ מדין שעבדו את ישראל והשחיתו את יבולם.
- ✓ המלאך קרא לגדעון הצעיר והמהסס "גבור החיל".
- ✓ גדעון ביקש סימנים – והגיזה הראתה לו שה' איתו.
- ✓ עם 300 לוחמים, שופרות, כדים ולפידים – ניצח את מדין.
- ✓ מנהיג גדל: מספק ופחד – לאמונה ואומץ.

גדעון – שופט לישראל?

יחידה 5

שופטים ח

מה נלמד ביחידה?

- ◆ "מַעֲנֶה כֶּךָ" – גדעון מרגיע את אפרים
- ◆ סוכות ופנואל – מי שלא עוזר בשעת צרה
- ◆ "לֹא אֶמְשַׁל אֲנִי בָכֶם" – והאפוד

מבט מלמעלה

אחרי הניצחון על מדין פוגשים את גדעון בשלושה מצבים: מול שבט אפרים הכועס, מול אנשי סוכות ופנואל שסירבו לעזור, ומול העם שרוצה להמליך אותו. איזה מין מנהיג הוא גדעון אחרי הניצחון?

נקרא בכתוב: גדעון ואנשי אפרים שופטים ח, א-ג

(א) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ אֶפְרַיִם מַה־הַדָּבָר הַזֶּה עָשִׂיתָ לָנוּ לְבִלְתִּי קִרְאוֹת לָנוּ כִּי הִלַכְתָּ לַהֲלָחֵם בְּמִדְיָן וַיְרִיבוּן אֹתוֹ בְּחִזְקָה (ב) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה־עָשִׂיתִי עִתָּה כָכֶם הֲלֹא טוֹב עָלְלוֹת אֶפְרַיִם מִבְּצִיר אַבְיָעָזָר (ג) בִּידְכֶם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־שָׁרִי מִדְיָן אֶת־עֶרֶב וְאֶת־זָאב וּמַה־יִּכְלֹתִי עֲשׂוֹת כָכֶם אֲזַכְּפֶתָה רֹחַם מַעֲלִיו בְּדַבְּרוֹ הַדָּבָר הַזֶּה

מילים קשות

מה הדבר הזה	למה עשית כך?	עוללות	הענבים המעטים שנשארים אחרי הבציר
וַיְרִיבוּן	רבו איתו	מבציר	כל הענבים שבוצרים

בְּחִינָה

בכעס רב

רְפָתָה רוּחָם

נרגעו

נבין את הכתוב

אנשי אפרים כועסים: למה לא קראת לנו להילחם במדין? גדעון לא כועס בחזרה. הוא משבח אותם: מה שעשיתם – לכידת שרי מדין עורב וזאב – חשוב יותר ממה שעשיתי אני. "הלוא טוב עללות אֶפְרַיִם מִבְּצִיר אֲבִיעֶזֶר".
כך נמנעת מלחמת אחים. משלי אומר: "מַעֲנֶה בֶן יָשִׁיב חֶמָה" – תשובה רכה משיבה כעס.

סוכות, פנואל והאפוד

גדעון ואנשיו עייפים ורודפים אחרי מלכי מדין. הם מבקשים לחם מאנשי סוכות ופנואל – ואלה מסרבים ולועגים. אחרי הניצחון גדעון חוזר ומעניש אותם קשות.
אחר כך אנשי ישראל אומרים לגדעון: "מִשָּׁל בָּנוּ" – היה מלך עלינו. גדעון עונה: "לא אֶמְשָׁל אֲנִי בָכֶם... ה' יִמְשָׁל בָּכֶם". אבל הוא מבקש מהם את נזמי הזהב, ועושה מהם אפוד – וזה הופך למוקש: העם הולך להשתחוות לו.

נקרא בכתוב: "ה' יִמְשָׁל בָּכֶם" שופטים ח, כב-כג

(כב) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ-יִשְׂרָאֵל אֶל-גִּדְעוֹן מִשָּׁל-בָּנוּ גַם-אַתָּה גַם-בְּנֵי-בְנֵי כִי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִיַּד מִדְיָן (כג) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם גִּדְעוֹן לֹא-אֶמְשָׁל אֲנִי בָכֶם וְלֹא-יִמְשָׁל בְּנֵי בָכֶם ה' יִמְשָׁל בָּכֶם

שלושה מפגשים של גדעון: השלימו את הטבלה

1

המפגש	מה קרה?	איך הגיב גדעון?
אנשי אפרים		

		אנשי סוכות ופנואל
		העם רוצה להמליך אותו

2 ראיין בלעדי עם גדעון

אתם כתבים ומראיינים את גדעון אחרי הניצחון על מדין. כתבו את תשובותי, והוסיפו שאלה משלכם.

□ **כתב/ת:** איך הצלחת להרגיע את אנשי אפרים הכועסים?
גדעון:

.....

.....

□ **כתב/ת:** למה סירבת להיות מלך?
גדעון:

.....

□ **כתב/ת:** למה עשית את האפוד מן הזהב? האם היית עושה זאת שוב?
גדעון:

.....

.....

□ **כתב/ת:** (השאלה שלי): _____
גדעון:

.....

.....

3 דילמה: האם גדעון צדק?

העם רוצה שגדעון יהיה מלך, ושגם בנו ונכדו ימלכו אחריו. גדעון מסרב.

□ גדעון צדק כשסירב להיות מלך

A man in a green robe stands in the center, gesturing with his hands as if speaking. He is surrounded by a group of men, some in military-style clothing with helmets and shields, and others in civilian robes. They are standing in front of a large stone wall with a crenelated tower in the background. The scene is set in a sunny, outdoor environment with hills and trees in the distance.

4

1. אנשי _____ כעסו שלא זימן אותם גדעון לקרב במדין.
2. גדעון ענה להם מענה _____ והרגיע אותם.
3. אנשי _____ ופנואל סירבו לתת לחם לחיילי גדעון.
4. בני ישראל אמרו לגדעון: "מִשָּׁל בָּנוּ גַם אֶתָּה גַם בְּנֹכַח" - רצו שהוא יהיה _____, והוא סירב.
5. מן השלל עשה גדעון _____, והוא היה למוקש לו ולביתו.

5

2. גדעון סירב למלוך אבל אחר כך עשה אפוד שהיה למוקש. מה אפשר ללמוד מכך על הצלחה וגאוה?

3. מה ההבדל בין תגובת גדעון לאפרים לבין תגובתו לסוכות ופנואל? האם שתיהן מוצדקות?

מה למדנו?

- ✓ גדעון הרגיע את אנשי אפרים במענה רך ומנע מלחמת אחים.
- ✓ אנשי סוכות ופנואל סירבו לעזור, וגדעון העניש אותם.
- ✓ גדעון סירב למלוכה: "ה' ימשל בכם".
- ✓ האפוד שעשה מזהב הפך למוקש לו ולביתו.

משל יותם

יחידה 6

שופטים ט

מה נלמד ביחידה?

- ◆ אבימלך – מלך שלא נבחר בדרך ישרה
- ◆ משל העצים: הזית, התאנה, הגפן והאטד
- ◆ מה מלמד המשל על מנהיגות

מבט מלמעלה

אחרי מות גדעון, אבימלך בנו רוצה למלוך. בעזרת אנשי שכם הוא הורג את שבעים אחיו, ורק יותם, הצעיר, ניצל. יותם עולה לראש הר גריזים ומספר משל על העצים שחיפשו להם מלך.

נקרא בכתוב: משל העצים שופטים ט, ח-טו

(ח) הלוך הלכו העצים למשח עליהם מלך ויאמרו לזית מלכה עלינו (ט) ויאמר להם הזית החדלתי את־דשני אשר־בי וכבדו אלהים ואנשים והלכתי לנוע על־העצים (י) ויאמרו העצים לתאנה לכי־את מלכי עלינו (יא) ותאמר להם התאנה החדלתי את־מתקי ואת־תנובתי הטובה והלכתי לנוע על־העצים (יב) ויאמרו העצים לגפן לכי־את מלכי עלינו (יג) ותאמר להם הגפן החדלתי את־תירושי המשמח אלהים ואנשים והלכתי לנוע על־העצים (יד) ויאמרו כל־העצים אל־האטד לך אתה מלך־עלינו (טו) ויאמר האטד אל־העצים אם באמת אתם משחים אותי למלך עליכם באו חסו בצלי ואם־אין תצא אש מן־האטד ותאכל את־ארצי הלבנון

מילים קשות

לְמִשְׁחָה	לשפוך שמן על הראש – למנות למלך	מִתְקִי	המתיקות שלי
הַסּוּדָנִי	האם אעזוב	תִּירוּשִׁי	היין שלי
דִּשְׁנִי	השמן שלי	הָאֶטֶד	שיח קוצני ונמוך
לְנוֹעַ עַל הָעֵצִים	להתנדנד מעל העצים – לשלוט בהם	חֶסֶד בְּצִלִּי	הסתתרו בצל שלי

נבין את הכתוב

העצים מחפשים מלך. הזית, התאנה והגפן מסרבים: כל אחד מהם עושה דבר טוב ומועיל – שמן, פירות מתוקים ויין – ואין לו זמן "לנוע על העצים". רק האטד, שיח קוצני שאינו נותן פרי ולא אפילו צל, מסכים – ואף מאיים: אם לא, תצא אש מן האטד ותאכל את ארזי הלבנון.

המשל מכוון לאנשי שכם: הם בחרו מלך כמו האטד – אבימלך, שאין בו טוב, ושהביא עליהם אסון. בסוף הפרק אכן רבים אבימלך ואנשי שכם, ושניהם נענשים.

1 טבלת המשל: השלימו לפי פסוקים ח-טו

העץ	מה הוא נותן?	מה ענה?
הזית		
התאנה		
הגפן		
האטד		

2 מן המשל אל המציאות: מתחו קו

במשל	במציאות
------	---------

א. אבימלך

ב. אנשי שכם

ג. המריבה והאסון שיבואו על
אבימלך ועל שכם

ד. אנשים טובים ומועילים (כמו
גדעון שסירב למלוך)

1. העצים שמחפשים מלך

2. הזית, התאנה והגפן

3. האטד

4. האש שיוצאת מן האטד

משימה יצירתית: משל משלכם

3

כתבו משל קצר משלכם (4-5 משפטים) על בעלי חיים או חפצים שבחרים מנהיג,
וכתבו בסוף מה הלקח. אפשר גם לצייר.

4 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים		
המשפט	נכון	לא נכון
1. אבימלך הרג שבעים אחים על אבן אחת. תיקון:	☐	☐
2. יותם בן גדעון ניצל וסיפר את משל העצים מהר גריזים. תיקון:	☐	☐
3. במשל, הזית והתאנה והגפן הסכימו למלוך על העצים. תיקון:	☐	☐
4. האָטד (הקוץ) הוא שקיבל את המלוכה במשל. תיקון:	☐	☐

☐	☐	5. אבימלך מלך על ישראל ארבעים שנה. תיקון:
☐	☐	6. שכם נחרבה ונזרעה מלח. תיקון:
		5 חשבו וכתבו

1. מה לדעתכם רצה יותם לומר במשל העצים על מי שרוצה למלוך בכל מחיר?

2. האם משל הוא דרך טובה למחות? כתבו דוגמה משלכם למשל קצר עם מסר.

מה למדנו?

- ✓ אבימלך בן גדעון הרג את אחיו כדי למלוך.
- ✓ יותם סיפר משל מעל הר גריזים: הזית, התאנה והגפן סירבו למלוך – והאטד הסכים.
- ✓ מי שתורם ועושה טוב לא רודף אחרי שלטון; מי שאין בו טוב – רוצה לשלוט.
- ✓ המשל התגשם: אבימלך ואנשי שכם נענשו.

שופטים קטנים ויפתח

יחידה 7

שופטים ייב

מה נלמד ביחידה?

- ◆ השופטים הקטנים
- ◆ יפתח - מגורש למנהיג
- ◆ הנדר של יפתח ו"שבֹּלֶת"

מבט מלמעלה

בפרקים אלה פוגשים "שופטים קטנים" - תולע, יאיר, אבצן, אילון ועבדון - שהספר מספר עליהם רק מעט. ובאמצע - יפתח הגלעדי, בן שגורש מבית אביו, שזקני גלעד באים לבקש ממנו להושיע אותם מבני עמון.

נקרא בכתוב: תולע ויאיר שופטים י, א-ה

(א) וַיָּקָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל תּוֹלַע בֶּן־פּוּאָה בְּדֹדוֹ אִישׁ יִשְׁשָׁכָר וְהוּא־יָשָׁב בְּשֹׁמֵר בְּהַר אֶפְרַיִם (ב) וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה וַיָּמָת וַיִּקְבֹּר בְּשֹׁמֵר (ג) וַיָּקָם אַחֲרָיו יְאִיר הַגִּלְעָדִי וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה (ד) וַיְהִי־לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים רֹכָבִים עַל־שְׁלֹשִׁים עָגִירִים וְשְׁלֹשִׁים עָגִירִים לָהֶם וַיִּקְרְאוּ חֹת יְאִיר עַד הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד (ה) וַיָּמָת יְאִיר וַיִּקְבֹּר בְּקֶמֶן

מילים קשות

להושיע	להציל	חות יאיר	הכפרים של יאיר
עגרים	חמורים צעירים	ויקבר	נקבר אחרי מותו

יפתח הגלעדי

יפתח הוא "גִּבּוֹר חַיִּל", אבל אחיו גירשו אותו מן הבית כי הוא בן של אישה אחרת. כשבני עמון נלחמים בגלעד, הזקנים באים אל יפתח ומבקשים: "לָכֶּה וְהָיִיתָ לָּנוּ לְקָצִין". יפתח מזכיר להם: "הֲלֹא אַתֶּם שָׁנֵאתֶם אוֹתִי" – ובכל זאת מסכים. יפתח שולח שליחים אל מלך עמון ומנסה לפתור את הוויכוח בדברים. רק כשהמלך מסרב – הוא יוצא למלחמה. לפני הקרב הוא נודר נדר נמהר: מי שיצא ראשון מביתו לקראתו – יהיה לה'. כשחוזר מנצח, יוצאת לקראתו בתו היחידה בתופים ובמחולות, ויפתח מצטער מאוד. הסיפור מלמד עד כמה צריך להיזהר בדיבור ובהבטחות.

תעודת זהות: השלימו את תעודת הזהות של יפתח

1

תעודת זהות

תמונה

שם

מאיפה?

תכונה

מה עשו לו אחיו?

מי ביקש ממנו להנהיג?

האויב

מה עשה לפני
המלחמה?

"שבִּלֵּת" במעברות הירדן

אחרי הניצחון באים אנשי אפרים לריב עם יפתח - והפעם (לא כמו אצל גדעון) המריבה הופכת למלחמה. אנשי גלעד שומרים על מעברות הירדן, ומי שרוצה לעבור צריך לומר "שבִּלֵּת". אנשי אפרים אומרים "סבִּלֵּת", כי אינם מבטאים "ש" - וכך מזהים אותם.

תפזורת: מצאו את המילים מן הפרקים וסמנו אותן

2

ל	ע	ע	ח	מ	א	צ	ד	ק	ח
א	י	ז	ב	נ	י	ת	ו	ל	ע
ש	ט	א	ו	ד	ל	מ	ו	ג	א
ב	ה	ר	י	ר	ו	י	ס	ה	ב
ו	ה	א	א	ר	ן	ן	פ	ז	צ
ל	ג	ז	ע	ו	ו	י	כ	ת	ן
ת	ז	ל	צ	מ	נ	ד	ר	ת	ח
ש	ז	ו	ע	ז	ו	י	ר	ד	ן
מ	י	א	ל	ד	נ	ן	ו	ה	ט
ק	צ	י	ן	ג	כ	י	ר	ק	א

המילים:

- ☐ יפתח
- ☐ גלעד
- ☐ עמון
- ☐ נדר
- ☐ תולע
- ☐ יאיר
- ☐ אבצן
- ☐ אילון
- ☐ עבדון
- ☐ שבולת
- ☐ ירדן
- ☐ קצין

המילים מסתרות מימין לשמאל, מלמעלה למטה ובאלכסון.

שאלות חשיבה

3

1. גדעון הרגיע את אנשי אפרים, ויפתח נלחם בהם. מה אפשר ללמוד מן ההבדל?

.....

.....

2. יפתח נדר בלי לחשוב. למה חשוב לחשוב לפני שמבטיחים משהו?

.....

.....

איתור מידע מהפרק

4

ענו על השאלות לפי הכתוב בפרקים י'–יב'.

1. כמה בנים היו ליאיר הגלעדי ועל מה רכבו?

.....

2. נגד מי נלחם יפתח, ומה נדר לפני הקרב?

.....

3. כמה שנים שפט יפתח את ישראל?

.....

4. איזו מילה שימשה מבחן בגשרי הירדן, ומה קרה למי שלא הצליח לומר אותה נכון?

.....

הבנה והסקת מסקנות

5

1. הנדר של יפתח הביא אסון. מה אפשר ללמוד מזה על דיבור לפני מחשבה?

.....

2. מלחמת אפרים ביפתח נפתחה בעלבון. מה הדבר מלמד על מחלוקות בין שבטים?

.....

3. "שבולת" – איך הבדל קטן בדיבור חשף שייכות שלמה? מה זה אומר על שפה וזהות?

מה למדנו?

- ✓ השופטים הקטנים: תולע, יאיר, אבצן, אילון ועבדון.
- ✓ יפתח, שגורש מבית אביו, נבחר להושיע את גלעד מבני עמון.
- ✓ הוא ניסה קודם לדבר עם מלך עמון, ורק אחר כך נלחם.
- ✓ נדר נמהר הביא עליו צער; במעברות הירדן – "שבולת".

שמשון – נזיר מבטן

יחידה 8

שופטים יג-יד

מה נלמד ביחידה?

- ◆ הבשורה לאשת מנוח ולמנוח
- ◆ מה זה נזיר
- ◆ שמשון, האריה והחידה

מבט מלמעלה

הפלשתים שולטים בישראל 40 שנה. מלאך ה' מתגלה לאשת מנוח, אישה שאין לה ילדים, ומבשר לה שתלד בן שיהיה נזיר מבטן – ו"הוא יחל להושיע את ישכאל מיד פלשתים". כך נולד שמשון, השופט החזק מכולם.

נקרא בכתוב: הבשורה שופטים יג, ג-ה

(ג) וַיָּבֹא מַלְאֲכֵהוּ אֶל-הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִנֵּה-נָא אֶת־עֲקָבָה וְלֹא יִלְדֶּת וְהָרִית וְיִלְדֶּת בֶּן (ד) וְעַתָּה הִשְׁמְרִי נָא וְאַל-תִּשְׁתִּי יַיִן וְשִׁכָר וְאַל-תֹּאכְלִי כָל-טֶמֶא (ה) כִּי הִנֵּךְ עָבָה וְיִלְדֶּת בֶּן וּמוֹכָה לֹא-יַעֲלֶה עַל-רֹאשׁוֹ כִּי-נָזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן-הַבֶּטֶן וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת-יִשְׁכָּאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים

מילים קשות

עֲקָבָה	אישה שאין לה ילדים	וּמוֹכָה	תער – סכין גילוח
הִשְׁמְרִי	היזהרי	נָזִיר אֱלֹהִים	מי שהוקדש לה'
יִשְׁכָר	משקה משכר	יִחַל	יתחיל

טמא

אסור, לא טהור

נבין את הכתוב

הנזיר מקבל על עצמו שלושה דברים: לא לשתות יין ולא לאכול ענבים, לא לגלח את שערות ראשו, ולא להיטמא למת. שמשון מיוחד – הוא נזיר "מן הכֶּטֶן", עוד לפני שנולד, וכל חייו.

מנוח מבקש שהמלאך יבוא שוב ויורה להם מה לעשות. כשהם מעלים קרבן על הסלע, המלאך עולה השמימה בלהבת המזבח – ומנוח ואשתו מבינים שזה היה מלאך ה'.

מיינו: מה מותר לנזיר ומה אסור עליו?

1

מחסן מילים: לשתות יין ♦ לאכול לחם ♦ לגלח את השיער ♦ לשתות מים ♦ לאכול ענבים ♦ לגדל שיער ארוך ♦ לאכול דבש ♦ לשתות שכר

מותר לנזיר	אסור על הנזיר
.....	
.....	
.....	
.....	

ענו על השאלות

2

1. מה אמר המלאך לאשת מנוח על הבן שייוולד (פסוק ה)?

.....

.....

2. איך הבינו מנוח ואשתו שזה היה מלאך ה'?

נקרא בכתוב: החידה של שמשון שופטים יד, יב-יד

(יב) וַיֹּאמֶר לָהֶם שְׁמֹשׁן אַחֻדָּה-נָּא לָכֶם חִידָה אִם-הִגַּד תִּגִּידוּ אוֹתָהּ לִי שְׁבַעַת יָמֵי הַמְּשָׁתָה וּמִצְאֲתָם וְנָתַתִּי לָכֶם שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וְשְׁלֹשִׁים חֲלָפֹת בְּגָדִים (יג) וְאִם-לֹא תוּכְלוּ לְהַגִּיד לִי וְנָתַתֶּם אֲתָם לִי שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וְשְׁלֹשִׁים חֲלִיפֹת בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ חֻדָּה חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעָנָהּ (יד) וַיֹּאמֶר לָהֶם מִהָאֵכֶל יֵצֵא מִאֲכָל וּמִעֵז יֵצֵא מְתוֹק וְלֹא יָכֻלוּ לְהַגִּיד הַחִידָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים

מילים קשות

אֲחֻדָּה	אספר לכם חידה	סְדִינִים	בגדי פשתן
הַמְּשָׁתָה	החגיגה, סעודת החתונה	חֲלָפֹת בְּגָדִים	בגדים להחלפה, בגדי חג

האריה והדבש

בדרך לתמנה שמשון פוגש כפיר אריות, ו"רוח ה'" נותנת לו כוח לגבור עליו בידיים ריקות. כעבור זמן הוא רואה בתוך האריה נחיל דבורים ודבש. מזה הוא בונה חידה למשתה: "מִהָאֵכֶל יֵצֵא מִאֲכָל וּמִעֵז יֵצֵא מְתוֹק". התשובה: אריה ודבש.

חידות כמו שמשון: פתרו, ואז חברו חידה משלכם

3

חידה 1: "מִהָאֵכֶל יֵצֵא מִאֲכָל וּמִעֵז יֵצֵא מְתוֹק" – מה זה?

אני: _____

חידה 2: אין לי פה, ובכל זאת שמעו אותי כל מחנה מדין. תקעו בי 300 איש.

אני: _____

חידה 3: שמשון לא שתה אותי ולא אכל את הפרי שממנו עושים אותי.

אני: _____

חידה 4: כל עוד לא נגע בי תער – היה לשמשון כוח.

אני: _____

4 השלימו את המילים (מחסן מילים)

מחסן מילים: נִזִּיר • מְנוּחַ • חִידָה • דָּבַשׁ • אַרְיָה • מְתוּק • תְּמָנְתָה

1. מלאך ה' נראה לאשת _____ ובישר שתלד בן.
2. הילד יהיה _____ אֱלֹהִים מִן הַבֶּטֶן: לא ישתה יין ותער לא יעלה על ראשו.
3. שמשון ירד _____ וראה שם אישה מבנות פלשתים.
4. בדרך היארה עליו _____, והוא נתן אותו כניתוך הגדי.
5. בגויית האריה מצא אחר כך _____, ועל כך בנה את ה _____ שלו.

5 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט	נכון	לא נכון
1. אשת מנוח הייתה עקרה עד בישור המלאך. תיקון: _____	☐	☐
2. מנוח ידע מיד שמדובר במלאך ה'. תיקון: _____	☐	☐
3. המלאך עלה בלהבת המזבח השמימה. תיקון: _____	☐	☐
4. את החידה אמר שמשון לשלושים רָעִים בְּמִשְׁתָּה. תיקון: _____	☐	☐
5. שמשון סיפר את פתרון החידה לאביו. תיקון: _____	☐	☐
6. "מִהָאוֹכֵל יֵצֵא מֵאֲכָל" – הכוונה לדבש בגויית האריה. תיקון: _____	☐	☐

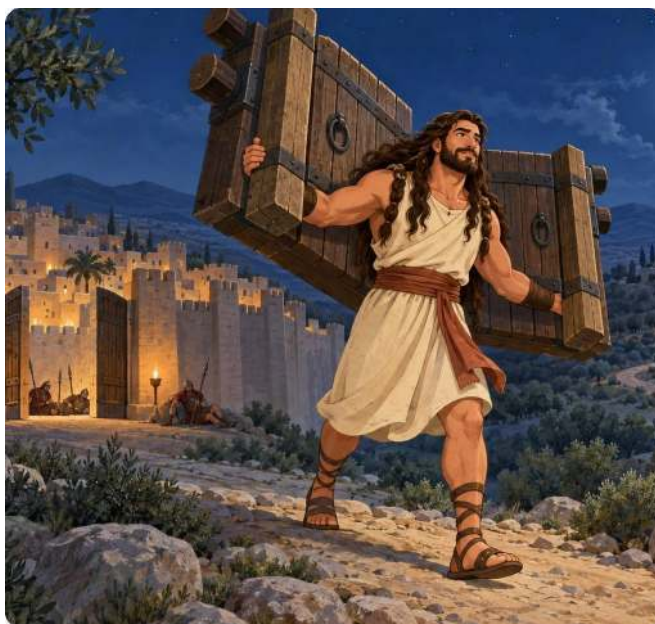
מה למדנו?

- ✓ מלאך ה' בישר לאשת מנוח שתלד בן נזיר.
- ✓ הנזיר אינו שותה יין, אינו מגלח את שערו ואינו נטמא למת.
- ✓ שמשון גבר על אריה ברוח ה'.
- ✓ "מהאכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק" – חידת האריה והדבש.

שמשון ופלשתים

יחידה 9

שופטים טו-טז

מה נלמד ביחידה?

- ◆ שמשון לבדו מול הפלשתים
- ◆ דלילה וסוד הכוח
- ◆ התפילה האחרונה של שמשון

מבט מלמעלה

שמשון נלחם בפלשתים לבדו: בשועלים ובלפידים, בלחי החמור ובשערי עזה. אבל לבסוף דלילה מגלה את סוד כוחו. בסוף חייו, בבית דגון, שמשון מתפלל ומבקש כוח - "רק הפעם".

נקרא בכתוב: שערי עזה שופטים טז, ב-ג

(ב) לעֲזָתִים לאמר בָּא שִׁמְשׁוֹן הִנֵּה יֹסֵב וַיֵּאָרְבוּ לוֹ כָּל־הַלֵּילָה בְּשַׁעַר הָעִיר וַיִּתְחַרְשׁוּ כָּל־הַלֵּילָה לאמר עַד־אֹר הַבֹּקֶר וַהֲכַגְנָהוּ (ג) וַיִּשְׁכַּב שִׁמְשׁוֹן עַד־חֲצֵי הַלֵּילָה וַיָּקָם בְּחֲצֵי הַלֵּילָה וַיֵּאָחֶז בְּדִלְתוֹת שַׁעַר־הָעִיר וַבִּשְׁתֵּי הַמְּזֻזוֹת וַיִּסָּעם עִם־הַבָּרִים וַיִּשֶׁם עַל־כַּתְּפָיו וַיַּעֲלֵם אֶל־רֹאשׁ הַהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי חֲבֵרוֹן

מילים קשות

וַיִּסָּבּוּ	הקיפו	הַבָּרִים	מוט הנעילה של השער
וַיֵּאָרְבוּ	חיכו בסתר	חֲבֵרוֹן	עיר בהרי יהודה
מְזֻזוֹת	עמודי הצד של השער		

נבין את הכתוב

אנשי עזה מחכים בשער כדי לתפוס את שמשון בבוקר. אבל שמשון קם בחצות, עוקר את דלתות השער עם המזוזות והברית, ונושא אותם על כתפיו עד ראש ההר שמול חברון – מרחק גדול מאוד! קודם לכן, בפרק טו, שרף שמשון את שדות הפלשתים בשועלים ובלפידים, וכשאנשי יהודה מסרו אותו קשור – החבלים נמסו כמו פשתן, והוא היכה את הפלשתים בלחי חמור.

דלילה ובית דגון

הפלשתים מבטיחים לדלילה הרבה כסף אם תגלה במה כוחו של שמשון גדול. שלוש פעמים שמשון מטעה אותה: יתרים לחים, עבותות חדשים, אריגת שבע מחלפות ראשו. בפעם הרביעית הוא מגלה את האמת: "מוֹכָה לֹא עָלָה עַל רֹאשִׁי כִּי נָזִיר אֱלֹהִים אָנִי". הפלשתים מגלחים את שער, כוחו סר ממנו, והם לוקחים אותו לעזה כאסיר. בבית דגון, בחג גדול של הפלשתים, שמשון קורא אל ה': "זָכְרִנִי בָּא וְחִזְקִנִי בָּא אֲךָ הַפֶּעַם הַזֶּה". הוא דוחף את שני העמודים, והבית נופל על הפלשתים – ושמשון מת איתם.

נקרא בכתוב: התפילה האחרונה **שופטים טז, כח-ל**

(כח) וַיִּקְרָא שִׁמְשׁוֹן אֶל־ה' וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי ה' זָכְרֵנִי נָא וַחֲזַקְנִי נָא אֲךָ הַפַּעַם הַזֶּה הָאֱלֹהִים וְאַנְקָמָה נִקְם־אֶחָת מִשְׁתִּי עֵינִי מִפְּלִשְׁתִּים (כט) וַיִּלְפַּת שִׁמְשׁוֹן אֶת־שְׁנֵי עַמּוּדֵי הַתֹּךְ אֲשֶׁר הַבַּיִת נִכּוֹן עָלֵיהֶם וַיִּסָּמֶךְ עָלֵיהֶם אֶחָד בְּיָמֵינוּ וְאֶחָד בְּשִׁמְאָלוֹ (ל) וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן תָּמוּת בְּפָשִׁי עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיֵּט בָּכֶם וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל־הַסָּרְכִים וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיָּהִיו הַמֵּתִים אֲשֶׁר הָמִית בָּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הָמִית בְּחַיָּיו

1 ציר זמן: מספרו את האירועים בחיי שמשון לפי הסדר (1-6)

- א. שמשון מפיל את בית דגון
- ב. שמשון נושא את שערי עזה
- ג. מלאך ה' מבשר על הולדתו
- ד. שועלים ולפידים בשדות הפלשתים
- ה. החידה במשתה בתמנה
- ו. דלילה מגלה את סוד כוחו

הקדום ביותר ← המאוחר ביותר (כתבו בכל משבצת את האות המתאימה)

6	5	4	3	2	1

2 נכון או לא נכון? סמנו ✓ במשבצת המתאימה. אם המשפט לא נכון – תקנו אותו

המשפט	נכון	לא נכון
1. שמשון נושא את דלתות שער עזה עד ראש ההר שמול חברון. תיקון:	☐	☐
2. דלילה גילתה את סוד כוחו של שמשון כבר בפעם הראשונה. תיקון:	☐	☐
3. כוחו של שמשון היה קשור לשיער ראשו – סימן הנזירות. תיקון:	☐	☐
4. בבית דגון שמשון ביקש מה' כוח לפעם אחת אחרונה.	☐	☐

תיקון:

3 חידון כיתתי: הכינו ארבעה כרטיסי חידון על סיפורי שמשון - שאלה ותשובה - ושאלו את החברים

3

כרטיס 2	כרטיס 1
שאלה:	שאלה:
תשובה:	תשובה:
כרטיס 4	כרטיס 3
שאלה:	שאלה:
תשובה:	תשובה:

4 נכון או לא נכון - תקנו את המשפטים הלא נכונים

4

המשפט	נכון	לא נכון
1. שמשון קשר לפידיים בזנבות שלש מאות שועלים והדליק את קמות הפלשתים.	☐	☐
תיקון:		
2. בלחי הכה שמשון אלף איש בלחי חמור.	☐	☐
תיקון:		
3. דלילה גילתה את הסוד אחרי הניסיון הראשון.	☐	☐
תיקון:		
4. שמשון סחב את דלתות שער עזה אל ראש ההר אשר על פני חברון.	☐	☐
תיקון:		
5. הפלשתים נאספו בבית דגון לשמוח על שלכדו את שמשון, אך הוא הפיל את הבית על כולם.	☐	☐
תיקון:		

☐	☐	6. במותו הרג שמשון פחות ממה שהרג בחייו. תיקון:
		5 חשבו וכתבו

1. שמשון התפלל תפילה אחרונה וקיבל כוח. כתבו על הכוח של תפילה ברגע קשה.

2. סוד שנחשף הביא לאסון שמשון. מה לומדים מכך על אמון ועל שמירת סוד?

 מה למדנו?

- ✓ שמשון נלחם בפלשתים לבדו – שועלים, לחי החמור ושערי עזה.
- ✓ דלילה גילתה, אחרי ארבעה ניסיונות, את סוד כוחו: הנזירות והשיער.
- ✓ בבית דגון התפלל שמשון "זכרני נא וחזקני נא" והפיל את הבית.
- ✓ שמשון שפט את ישראל 20 שנה.

פסל מיכה

יחידה 10

שופטים יז-יח

מה נלמד ביחידה?

- ♦ מיכה, הכסף והפסל
- ♦ "אִישׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה"
- ♦ שבט דן כובש את ליש

מבט מלמעלה

בסוף ספר שופטים מופיעים שני סיפורים שמראים כמה רע היה המצב "בְּיָמֵים הָהֵם". הראשון: מיכה מהר אפרים עושה לעצמו פסל ומקדש פרטי, ושוכר נער לוי לכהן. אחר כך שבט דן, שמחפש נחלה, לוקח איתו גם את הפסל וגם את הכוהן.

נקרא בכתוב: הפסל של מיכה שופטים יז, ד-ו

(ד) וַיֵּשֶׁב אֶת־הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתִּקַּח אִמּוֹ מֵאֲתִים כֶּסֶף וַתִּתְּנֶהוּ לְצֹרַךְ וַיַּעֲשֶׂהוּ פָסֶל וּמִסְכָּה וַיְהִי בְּבֵית מִיכָהוּ (ה) וְהָאִישׁ מִיכָה לוֹ בֵּית אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ אֲפֹד וּתְרָפִים וַיִּמְלֵא אֶת־יָד אֶחָד מִבָּנָיו וַיְהִי־לוֹ לְכֹהֵן (ו) בְּיָמֵים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיֵּשֶׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה

מילים קשות

לְצֹרַךְ	לאומן שעובד בכסף ובזהב	אֲפֹד וּתְרָפִים	בגד כוהן ופסלים קטנים
פָסֶל וּמִסְכָּה	פסלים של אלילים	וַיִּמְלֵא אֶת־יָד	מינה לתפקיד

בית אֱלֹהִים

מקדש פרטי

הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו

מה שנראה לו נכון

נבין את הכתוב

מיכה לוקח מאמו 1,100 שקלי כסף ומחזיר אותם. אמו מקדישה את הכסף ל' - ועושה מ-200 שקלים פסל! מיכה בונה לעצמו מקדש בבית וממנה את אחד מבניו לכוהן. אחר כך מגיע נער לוי מבית לחם, ומיכה שוכר אותו: "וְהָיָה לִי לְאָב וּלְכֹהֵן" - תמורת עשרה כסף לשנה, בגדים ואוכל. הפסוק החשוב: "בַּיָּמִים הֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה". כל אחד עושה מה שבא לו - גם בדברים הכי חשובים.

ענו על השאלות

1

1. מה עשתה אמו של מיכה עם הכסף שהקדישה ל'?

.....

2. מה הציע מיכה לנער הלוי?

.....

3. מה פירוש המשפט "אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה"? הסבירו במילים שלכם.

.....

שבט דן, ליש והפסל

שבט דן עוד לא השתקע בנחלתו. הוא שולח חמישה מרגלים, שעוברים בבית מיכה ושואלים את הלוי אם דרכם תצלית. הם מגיעים לליש - עיר שקטה ובוטחת בצפון. אחר כך עוברים בבית מיכה 600 לוחמי דן, לוקחים את הפסל ואת הכוהן, ומיכה רודף

אחריהם וצועק: "את אלהי אשר עשיתי לקחתי". בני דן כובשים את ליש וקוראים לה דן.

2 דילמה: מה היה צריך הלוי לעשות?

אנשי דן אומרים לנער הלוי: "הטוב היותך כהן לבית איש אחד, או היותך כהן לשבט ולמשפחה בישכאל?"

☐ ללכת עם שבט דן, כי שם יהיה לו תפקיד גדול

☐ להישאר נאמן למיכה, שקיבל אותו לביתו

1. מה בחר הלוי בפועל (יח, כ)? ומה דעתכם על הבחירה שלו?

3 השלימו את המשפטים בעזרת מחסן המילים

מחסן מילים: ליש • הלוי • פסל • דן • מלך

1. אמו של מיכה עשתה מן הכסף _____ ומסכה.
2. מיכה שכר את _____ מבית לחם לכוהן בביתו.
3. שבט _____ חיפש לו נחלה לשבת בה.
4. המרגלים מצאו עיר שקטה ובוטחת בשם _____.
5. "בימים ההם אין _____ בישראל, איש הישר בעיניו יעשה".

4 איתור מידע מהפרק

- ענו על השאלות לפי הכתוב בפרקים יז'-יח'.
1. כמה כסף לקח מיכה מאמו, ומה היא עשתה בכסף שהוחזר?

2. מי שכר מיכה לכהן לו, ובתמורה למה?

3. מה לקחו אנשי דן מבית מיכה בדרכם צפונה?

4. איך נקראה העיר לִישׁ אחרי שנכבשה?

5. הבנה והסקת מסקנות

1. "בְּיָמֵים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל" חוזר בסיפורי הסוף. מה לדעתכם הכתוב רוצה לומר על התקופה?

2. מיכה אמר: "עָתָה יִדְעֹתִי כִּי יֵטִיב ה' לִי כִּי הָיָה לִי הַלְוִי לְכֹהֵן". מה שגוי בדרך שבה הוא בונה "בית אלוהים" משלו?

3. אנשי דן לקחו כהן ופסל בכוח. מה ההבדל בין אמונה לבין שימוש באמונה למטרות אישיות?

מה למדנו?

- ✓ מיכה עשה לעצמו פסל ומקדש פרטי, ושכר לוי לכוהן.
- ✓ "אין מלך בישראל, איש הישר בעיניו יעשה" – כל אחד עשה כרצונו.
- ✓ שבט דן לקח את הפסל ואת הכוהן וכבש את ליש.
- ✓ הסיפור מראה את ההידרדרות של העם בלי מנהיגות.

פילגש בגבעה

יחידה 11

שופטים יט-כ

מה נלמד ביחידה?

- ◆ הכנסת אורחים – ומה קורה כשהיא נעלמת
- ◆ "כְּאִישׁ אֶחָד" – העם מתאסף במצפה
- ◆ מלחמת אחים ומחירה

מבט מלמעלה

בפרקים אלה מסופר על פשע נורא שעשו אנשים מן העיר גבעה שבנחלת בנימין: הם פגעו באלימות קשה באישה שהתארחה בעירם, והיא מתה. כל שבטי ישראל מזדעזעים ומתאספים במצפה. שבת בנימין מסרב להסגיר את הפושעים – ופורצת מלחמת אחים קשה.

נקרא בכתוב: בגבעה – אין מי שיכניס אורחים שופטים יט, טו-יז

(טו) וַיָּסְרוּ שָׁם לָבוֹא לָלוֹן בְּגִבְעָה וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב בְּרוּחוֹב הָעִיר וְאִין אִישׁ מֵאֶסְף־אוֹתָם הַבֵּיתָה לָלוֹן (טז) וְהִנֵּה אִישׁ זָקֵן בָּא מִן־מַעֲשָׂהוּ מִן־הַשָּׂדֶה בְּעֶרְב׃ וְהָאִישׁ מֵהָר אֶפְרַיִם וְהוּא־גַּר בְּגִבְעָה וְאֶנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּנֵי יְמִינִי (יז) וַיֵּשֶׂא עֵינָיו וַיֵּרָא אֶת־הָאִישׁ הָאֵלֶּם בְּרוּחוֹב הָעִיר וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזֶּקֶן אָנָּה תֵּלֵךְ וּמֵאִין תָּבוֹא

מילים קשות

לָלוֹן	לִישׁוֹן בַּלִּילָה	מִמַּעֲשָׂהוּ	מִן הָעֲבוּדָה שֶׁלּוֹ
בְּרוּחוֹב הָעִיר	בְּכִיכָר שֶׁלִיד הַשַּׁעַר	הָאֵלֶּם	אָדָם בְּדֶרֶךְ, נוֹסֵעַ

מַאָסֶר

מכניס, מזמין לביתו

נבין את הכתוב

איש לוי חוזר מבית לחם לביתו בהר אפרים יחד עם אשתו ומשרתו. כשמחשיך, הוא לא רוצה לישון ביבוס, עיר של נכרים, וממשיך לגבעה, עיר בשבת בנימין. אבל שם איש אינו מזמין אותם הביתה. רק איש זקן, שחוזר מן השדה – ובעצמו אינו מבני העיר – מכניס אותם לביתו.

בלילה מתנהגים אנשים רעים מן העיר באכזריות, ופוגעים באלימות קשה באישה עד מותה. התנ"ך מספר את הסיפור כדי שנבין עד כמה התקלקלה החברה: "לא נְהִי־תָה וְלֹא נִרְאֶתָה כְּזֹאת".

עקבו אחרי המסלול על המפה

1

בעזרת עיפרון צבעוני סמנו על המפה את מסלול הלוי: מבית לחם – ליד יבוס (ירושלים) – אל גבעה. אחר כך הקיפו בעיגול את מצפה, שם התאספו השבטים.

1. למה לא רצה הלוי לישון ביבוס (יט, יב)?

2. מה המפתיע במה שקרה בגבעה?

נקרא בכתוב: כל העם במצפה שופטים כ, א-ב

(א) וַיָּצֵאוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּקְהַל הָעֵדָה כָּאִישׁ אֶחָד לְמִדָּן וְעַד־בָּאֵר שֶׁבַע וְאַרְץ הַגִּלְעָד אֶל־ה' הַמִּצְפָּה (ב) וַיִּתְּצוּ פָּנוֹת כָּל־הָעָם כָּל שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל בִּקְהָל עַם הָאֱלֹהִים אַרְבַּע מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ כְּגִלִּי שֶׁלֶף־חֶרֶב

"כָּאִישׁ אֶחָד" - ומלחמת אחים

כל העם, מידן ועד באר שבע, מתאסף במצפה "כָּאִישׁ אֶחָד". השבטים שולחים אנשים לשבט בנימין ומבקשים: "תָּנוּ אֶת הָאֲנָשִׁים... וְנִבְעָכָה כָּעָה מִיִּשְׂרָאֵל". בני בנימין מסרבים ומגינים על הפושעים. פורצת מלחמה בין השבטים, ורבים נהרגים משני הצדדים. בסוף שבט בנימין כמעט נמחק, והעם בוכה בבית אל.

ענו על השאלות

2

1. מי התאסף במצפה, ואיך מתאר הכתוב את האסיפה (כ, א)?

2. מה ביקשו השבטים משבט בנימין, ומה ענו בני בנימין?

3 שאלות חשיבה

1. האיש הזקן הכניס אורחים, כשאיש מאנשי העיר לא עשה זאת. מה אפשר ללמוד ממנו?

2. בני בנימין הגנו על הפושעים רק כי הם "שלהם". מה דעתכם על כך? מה היה צריך לעשות?

4 השלימו את המילים (מחסן מילים)

מחסן מילים: גִּבְעָה ♦ מִצֵּפָה ♦ בְּנִימִין ♦ אַח ♦ לִוִי ♦ אֶבֶן ♦ פִּילְגֶשׁ

1. איש _____ חזר מבית לחם יהודה עם _____ שלו.
2. ב _____ איש לא אסף אותם הביתה, עד שזקן אחד אירח אותם.
3. הזועמה על המעשה כינסה את כל העם ב _____.
4. שבט _____ סירב למסור את עושי הרעה.
5. לְבִנְיָמִין הָיוּ שִׁבְעַת מְאוֹת קָלָעִים בְּחוּרִים קָלַע _____ בְּשַׁעֲרָה וְלֹא יִחְטִיא.

5 חשבו וכתבו

1. סיפור פילגש בגבעה קשה לקריאה. למה לדעתכם הכתוב לא מסתיר את הרע, אלא מספר אותו?

2. מהי אכפתיות? מה היה צריך לקרות בגבעה כדי שהסיפור ייגמר אחרת?

מה למדנו?

- ✓ אנשים מן העיר גבעה עשו פשע נורא באישה שהתארכה בעירם.
- ✓ רק איש זקן, שאינו מבני העיר, הכניס את האורחים לביתו.
- ✓ כל השבטים התאספו במצפה "כאיש אחד" ודרשו להעניש את הפושעים.
- ✓ בנימין סירב, ופרצה מלחמת אחים קשה שכמעט מחקה שבט שלם.

סוף ספר שופטים

יחידה 12

שופטים כא

מה נלמד ביחידה?

- ◆ "למה... להפקד היום מישכאל שבט אַחַד?"
- ◆ בונים מחדש את שבט בנימין
- ◆ "אין מלך בְּיִשְׂרָאֵל" – מבט על כל הספר

מבט מלמעלה

אחרי המלחמה מבינים השבטים שכמעט נמחק שבט שלם מישראל. הם בוכים ומחפשים דרך לבנות מחדש את שבט בנימין. הספר מסתיים במשפט שמסכם את כל התקופה: "בְּיָמֵינוּ הָיָה אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל, אִישׁ הָיָה בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה".

נקרא בכתוב: בכי בבית אל שופטים כא, ב-ג

(ב) וַיָּבֹא הָעָם בֵּית־אֵל וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד־הָעָרֶב לִפְנֵי הָאֱלֹהִים וַיִּשְׁאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ בְּכִי גָדוֹל (ג) וַיֹּאמְרוּ לָמָּה ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֵימָּה זֹאת בְּיִשְׂרָאֵל לְהַפְקֵד הַיּוֹם מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁבֶט אֶחָד

מילים קשות

עד הָעָרֶב	כל היום	בְּכִי גָדוֹל	בכו מאוד
וַיִּשְׁאוּ קוֹלָם	דיברו בקול רם	לְהַפְקֵד	להיות חסר

נבין את הכתוב

העם בוכה לפני ה' בבית אל: למה חסר היום שבט אחד מישראל? השבטים נשבעו לא לתת את בנותיהם לבני בנימין, ועכשיו הם מחפשים פתרון כדי שהשבט ימשיך להתקיים.

בסוף הם מוצאים דרך: בחג השנתי בשילה, כשבנות שילה יוצאות לחול במחולות בכרמים, בני בנימין לוקחים להם נשים. כך ממשיך שבט בנימין להתקיים, והם חוזרים לנחלתם ובונים את עריהם.

נקרא בכתוב: סוף הספר שופטים כא, כד-כה

(כד) וַיִּתְּהִלְכוּ מִשָּׁם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא אִישׁ לְשִׁבְטוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּצְאוּ מִשָּׁם אִישׁ לְנִסְלָתוֹ (כה) בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה

נכון או לא נכון? סמנו ✓ במשבצת המתאימה. אם המשפט לא נכון – תקנו אותו

המשפט	נכון	לא נכון
1. אחרי המלחמה שמחו השבטים על הניצחון. תיקון:	☐	☐
2. השבטים חיפשו דרך שבט בנימין לא יימחק. תיקון:	☐	☐
3. הספר מסתיים במילים: "אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה". תיקון:	☐	☐
4. בסוף הספר יש בישראל מלך אחד לכל השבטים. תיקון:	☐	☐

"אין מלך בישראל"

הפסוק "בַּיָּמִים הֵּם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל" חוזר ארבע פעמים בסוף הספר (יז, ו; יח, א; יט, א; כא, כה). הוא מסביר למה הכול התקלקל: אין מנהיג קבוע ואין סדר, וכל אחד עושה מה שנראה לו.

זה מכין אותנו להמשך: בספר שמואל העם יבקש מלך. אבל זכרו את גדעון ואת משל יותם – מלך יכול להיות גם טוב וגם רע. השאלה החשובה היא איזה מנהיג, ואיך הוא מתנהג.

2 שאלות חשיבה

1. "אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" – תנו דוגמה מסיפורי הספר לאדם שעשה מה שנראה לו, ומה יצא מזה.

2. למה, לדעתכם, כל קבוצה – כיתה, משפחה, עם – צריכה כללים ומנהיגות?

3 משימה יצירתית: אמנת הכיתה

"אין מלך – איש הישר בעיניו יעשה". כתבו חמישה כללים לאמנת הכיתה שלכם, שיעזרו לכולם לחיות יחד בכבוד, וקשטו.

 5 נכון או לא נכון – תקנו את המשפטים הלא נכונים

המשפט	נכון	לא נכון
1. העם בכה בבית אל על שבט בנימין שכמעט נמחק. תיקון:	☐	☐
2. העם נשבע שלא לתת בנותיהם לבנימין, ואחר כך חיפש תחבולה להציל את השבט. תיקון:	☐	☐
3. יבש גלעד נישארה חיה כי שלחה חיילים למצפה. תיקון:	☐	☐
4. ארבע מאות נעורות מיבש גלעד ניתנו לאנשי בנימין. תיקון:	☐	☐
5. הבנות של שילה נחטפו מן הכרמים בעת המחולות. תיקון:	☐	☐
6. הספר מסתיים בגאולה ושמחה בלי עננים. תיקון:	☐	☐

 6 הבנה והסקת מסקנות

1. "אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה" – למה לדעתכם זו בעיה? מה חסר בעם בלי הנהגה?

2. ספר שופטים נפתח במעגל החטא ונסגר בכאוס. מה צופה הכתוב לקראת ספר שמואל?

3. מה למדתם מספר שופטים על החשיבות של אחדות העם?

מה למדנו?

- ✓ אחרי המלחמה בכה העם על שבט בנימין שכמעט נמחק.
- ✓ השבטים מצאו דרך לבנות מחדש את שבט בנימין.
- ✓ "בימים ההם אין מלך בישראל, איש הישר בעיניו יעשה" – כך מסתיים הספר.
- ✓ בלי מנהיגות וכללים החברה מתקלקלת – והעם יבקש מלך בספר שמואל.

סיכום: חוזרים על ספר שופטים

סיכום

חזרה על הספר

מה נלמד ביחידה?

- ◆ טבלת השופטים
- ◆ מה קרה איפה? – מפה
- ◆ תשבץ ושאלות סיכום

מבט מלמעלה

הגענו לסוף ספר שופטים. פגשנו שופטים אמיצים ושופטים מהססים, ניצחונות גדולים ונפילות קשות, ומעגל שחוזר שוב ושוב. בעמודים הבאים נחזור על כל הספר בעזרת טבלה, מפה, תשבץ ושאלות חשיבה.

טבלת השופטים: השלימו

1

השופט	האויב	איך הושיע? (במשפט אחד)
עתניאל		
אהוד		
דבורה וברק		
גדעון		
יפתח		

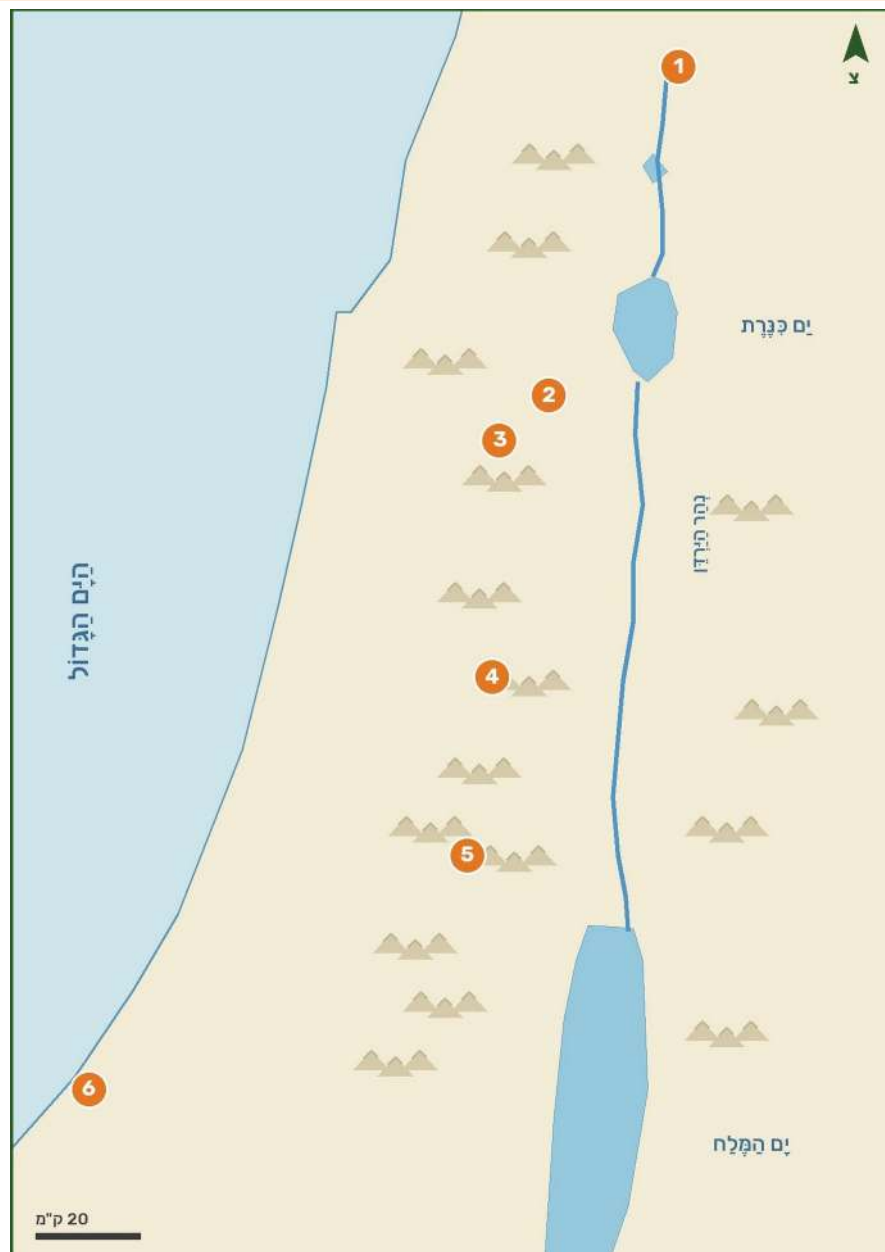
שמשון

מה קרה איפה? כתבו ליד כל אירוע את המספר שלו במפה

2

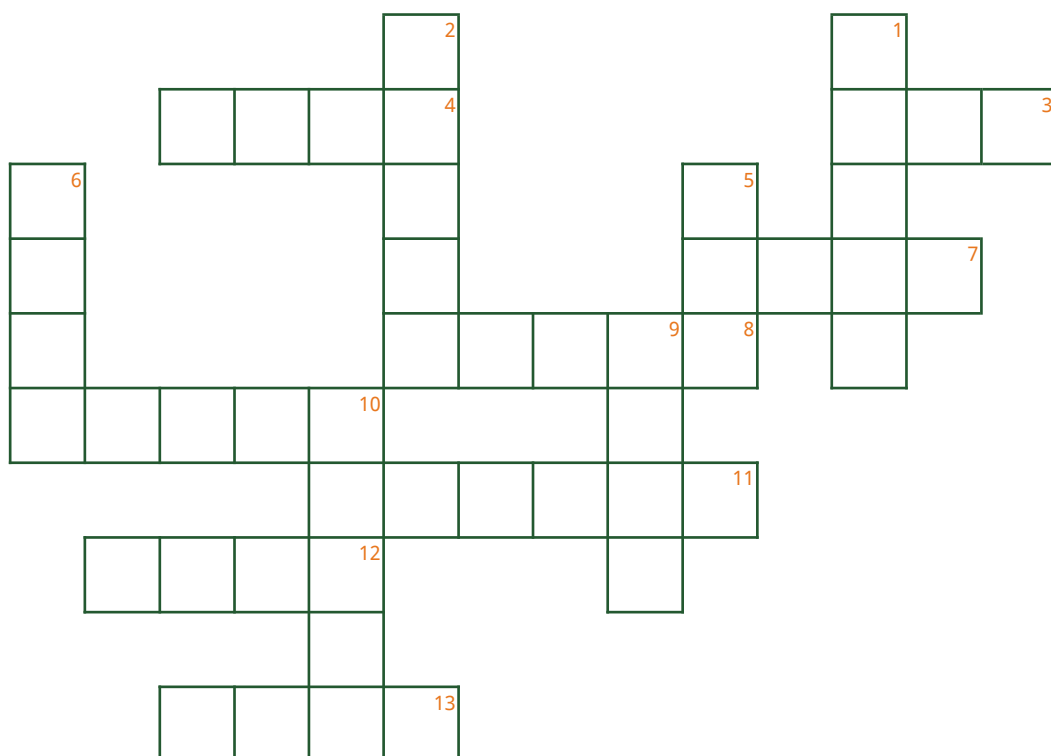

מספר במפה	האירוע
	דבורה שופטת תחת התומר
	ברק וצבאו יורדים מן ההר
	גדעון חובט חיטים בגת
	יותם מספר את משל העצים
	שבט דן כובש את ליש
	שמשון נושא את דלתות השער

תשבץ: פתרו את התשבץ בעזרת ההגדרות

3

מאוזן ←

3. העץ היחיד שהסכים למלוך
4. עשה פסל בהר אפרים
7. תקעו בו 300 הלוחמים
8. הנחל שגרף את צבא סיסרא
10. הנביאה שישבה תחת התומר

מאונך ↓

1. חבט חיטים בגת
2. נזיר מבטן
5. יצא עם עשרת אלפים איש להר תבור
6. שם התאספו השבטים "כאיש אחד"
9. זקני גלעד ביקשו שיהיה להם לקצין

10. גילתה את סוד כוחו של שמשון

11. השופט הראשון

12. סיפר את משל העצים

13. "איש אטר יד ימינו"

שאלות סיכום

4

1. איזה שופט או שופטת הרשימו אתכם יותר מכולם? למה?

2. ספר שופטים מראה מה קורה כשאין מנהיגות קבועה. מה, לדעתכם, הלקח החשוב ביותר מן הספר?

מה למדנו?

- ✓ ספר שופטים: מעגל של חטא, עונש, זעקה, הושעה ושקט.
- ✓ שופטים גדולים: עתניאל, אהוד, דבורה, גדעון, יפתח ושמשון.
- ✓ משל יותם: מנהיג טוב נותן ותורם, ולא רודף אחרי שלטון.
- ✓ "אין מלך בישראל" – הספר מכין אותנו לתקופת המלכים.

חֶזֶק וְאַמֶּץ

"וַיִּקֶם ה' שְׂפָטִים וַיּוֹשִׁיעוּם מִיַּד שְׂסִיָּהֶם"

(שופטים ב, טז)

תנ"ך • יהושע ושופטים • חוברת עבודה